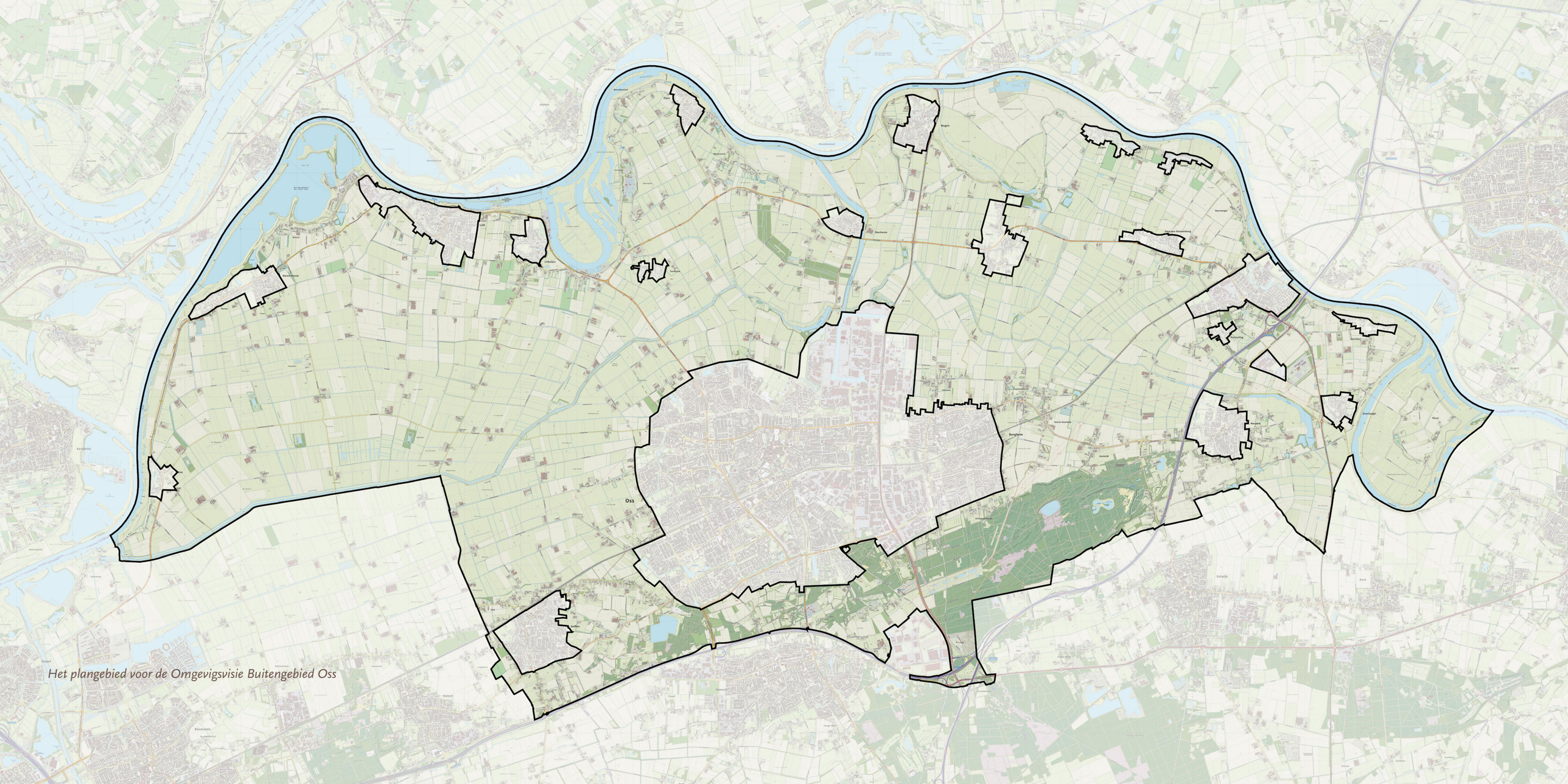
GEMEENTE Oss

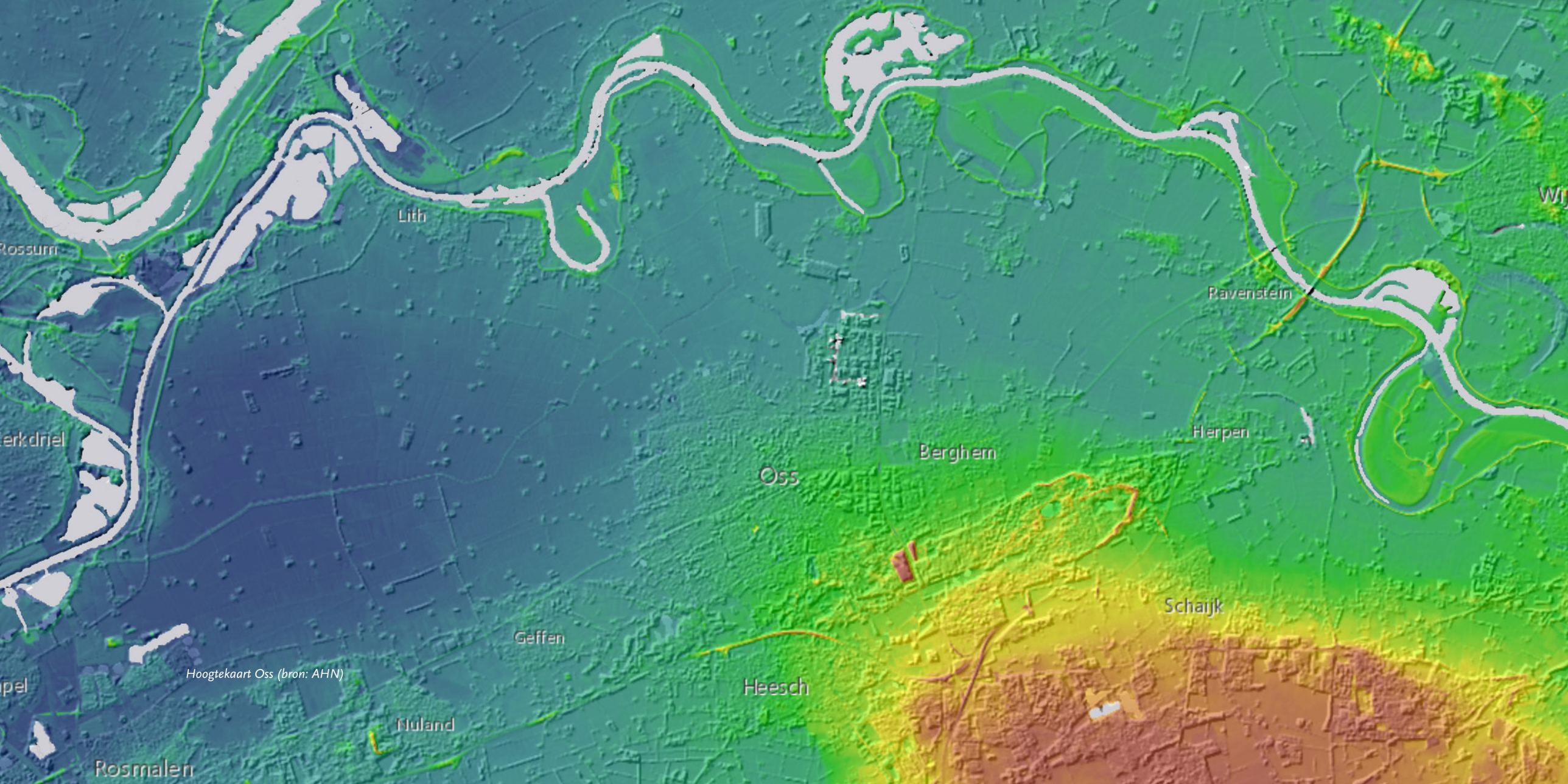

Gebiedsvisie Vitaal Buitengebied Oss

Concept voor participatie, april 2021

Het plangebied voor de Omgevigsvisie Buitengebied Oss

Hoogtekaart Oss (bron: AHN)

Topografische kaart Gemeente Oss

Status Concept voor participatie
Datum april 2021

los·stad om land

GEMEENTE Oss

Inhoudsopgave

Voorwoord 8

1 Inleiding 14
1.1 Waarom een gebiedsvisie vitaal buitengebied 14
1.2 Waar gaat de visie over 14
1.3 Hoe gaan we de visie gebruiken 16
1.4 Hoe gaan we de visie bespreken en afronden 17
1.5 Opbouw van de nota 18

2 Het buitengebied in beweging; kenmerken en ontwikkelingen 21
2.1 De opbouw van het buitengebied 21
2.2 De ontwikkelingen in het buitengebied 24
2.3 Relatie met de Global Goals 26
2.4 Relaties met beleid en doelen van andere overheden 27
2.5 Oss in de omgeving 30

3 Ambitie en strategie 32
3.1 Onze rol als gemeente in het buitengebied 35
3.2 Onze ambitie 35
3.3 Op zoek naar de juiste balans 36
3.4 Hoe komen we van visie tot uitvoering 42

4 De thema's 44
4.1 Water, Bodem & Lucht 47
4.2 Rijke Natuur 57
4.3 Ruimte voor Energie 65
4.4 Vrije Tijd, Landschap en Erfgoed 71
4.5 Prettig & Gezond Leven 79
4.6 Toekomstvaste Landbouw 87

5 De gebieden 94
5.1 Het Maasoevergebied 97
5.2 Het Poldergebied 107
5.3 Het Dekzandgebied 117

6 Het gehele gebied 124

Bijlage: samenvatting input stakeholders 129

Voorwoord

Context
Het klimaatakkoord van Parijs van 2015 vormde de wereldwijde erkenning dat we een onverantwoorde wissel trekken op onze natuurlijke leefomgeving en dat heel snel, ingrijpende maatregelen zijn geboden om dat te stoppen. Daarover zijn internationaal harde afspraken gemaakt. Ook Nederland is daaraan gebonden.

De combinatie van een klein land, met nauwelijks onbruikbaar grondgebied en een heel efficiënte benutting, onderscheidt ons van verreweg de meeste andere landen. De keerzijde daarvan is dat we weinig ruimte hebben voor grote, nieuwe opgaven en dat we lucht, water en bodem zwaar belasten. Dat geldt in Nederland niet overal even sterk. Maar zeker wel in onze Provincie Brabant met zijn vooraanstaande economische positie, onze gunstige ligging en onze intensieve landbouw. Dat blijkt ook uit de stikstofdiscussie.

We zijn uit balans geraakt. Dit geeft in snel groeiende mate reden tot zorg. We moeten een nieuw evenwicht creëren. En we hebben daarvoor weinig tijd. Dit vraagt om herbezinning op onze economie, ecologie en hoe wij invulling geven aan ons levenspatroon, sociaal en individueel. Niet alleen in ons eigen belang, maar ook in dat van de generaties na ons.

Het denkproces hierover loopt volop. Dat bleek ook tijdens de recente 2e Kamerverkiezingen. Woningbouw, klimaat, landbouw, energie en economie waren grote thema's. Visies, meningen en keuzes daarover bleken echter sterk uiteen te lopen. In de regeringsvorming zal duidelijk worden wat dit gaat betekenen voor de nationale sturing hierop. En welke gevolgen dat heeft voor onze gemeente. Maar hoe dan ook : we moeten ons realiseren dat het ruimtelijk domein veel zal gaan vragen van ons als gemeente. Om keuzes te maken en deze tot uitvoering te brengen.

Veelzeggend is dat er een brede roep is om meer nationale regie en dat wordt verwacht dat er weer een ministerie van leefomgeving in het leven wordt geroepen om richting te geven aan de opgaven in het ruimtelijk domein en om de samenhang daarvan te borgen. De nieuwe Omgevingswet die op 1 januari 2022 van kracht wordt, moet daarbij helpen om de juiste keuzes te maken. Maar of dat het geval gaat zijn, roept alom vraagtekens op.

Stadteland Oss
Om duidelijk te maken wie Oss is, noemen we ons vaak een stadteland of een kleine provincie. Onze gemeente is ruimtelijk gezien anders van aard dan veel andere gemeenten. We hebben een middelgrote stad, 23 stadjes en dorpen en een heel groot buitengebied. Daarmee is Oss een fascinerende gemeente met uitdagingen en kansen in het kwadraat. Die in elk van die drie deelgebieden anders zijn.

De nieuwe Omgevingswet, verlangt van ons dat wij een streefbeeld opstellen waarin we schetsen hoe Oss er in de komende decennia uit moet gaan zien. Vanuit een integraal perspectief en met een versterkte verbinding tussen het fysieke en sociale domein. Dat moeten we voor onze hele gemeente vertalen in één allesomvattende Omgevingsvisie. Daarvoor gaan we deelvisies maken voor de drie gebieden van ons stadteland. Deze Gebiedsvisie Vitaal Buitengebied is de eerste. De gebiedsvisies voor de stad Oss en voor de stadjes en kernen volgen nog.

Maatschappelijke betrokkenheid
In die visievorming gaan we de lokale gemeenschap intensief betrekken. We gaan met inwoners en andere belanghebbenden in gesprek om te horen hoe zij hierover denken. Daarbij realiseren we ons dat meningen en belangen uiteenlopen. En dat lang niet iedereen zich geroepen voelt om mee te denken. Toch gaan we proberen om zoveel mogelijk inwoners, bedrijven en instellingen mee te laten doen. Zodat de gemeenteraad die uiteindelijk de keuzes moet maken, weet wat er speelt en leeft en dat in alle zorgvuldigheid kan meewegen.

Op basis van deze concept gebiedsvisie gaan we het gesprek aan over het buitengebied. Ons buitengebied is groot, gevarieerd en natuurrijk. En daarmee aantrekkelijk voor wonen, werken en recreëren. Maar juist daar spelen ook de grote "het moet echt anders"-transities met betrekking tot klimaat, energie en landbouw. Want daar is ruimte. Dat leidt tot botsende belangen en maatschappelijke spanningen zoals over waterveiligheid, windmolens en de landbouwmaatregelen. Vrijheid en mogelijkheden voor de een, kunnen leiden tot beperkingen en minder mogelijkheden voor de ander.

Nieuw evenwicht
We willen een vitaal en multifunctioneel buitengebied behouden, waarin een nieuw en duurzamer evenwicht ontstaat. Met een daarbij passende verbinding tussen stad en ommeland. Lange tijd was die relatie vanzelfsprekend. Maar ook die is onder druk komen te staan.

Daarbij moeten we schakelen op 2 assen. Horizontaal hebben we het over de benutting en verdeling van de ruimte. Tussen het agrarische gebruik, natuur, biodiversiteit, recreatie, wonen, klimaat, energieopwekking mobiliteit e.a.. Waarbij we te maken hebben met de belangen van enerzijds productiegebied en anderzijds leefgebied.

In de verticale kolom hebben we te maken met de effecten van het gebruik op lucht, water (boven en onder de grond) en bodem. Die op hun beurt onder meer gezondheid en veiligheid raken. Wij zullen keuzes moeten maken voor beide assen afzonderlijk en vanuit hun onderlinge interactie.

Transitie
Daarmee staan we voor grote uitdagingen. Dit vraagt visie en dus kennis, out of the box-denken en inschattingsvermogen. Maar ook grote veranderingsbereidheid. Want zonder ingrijpende maatregelen komen we er niet. Dat is inmiddels al wel duidelijk geworden uit discussies in onze gemeente over onder meer het waterveiligheidstraject Meanderende Maas, over windmolens en zonnevelden, over uitbreidingslocaties voor woningbouw, over de landbouw, over natuur en over de impact van meer recreanten.

Besprekingen daarover en over de keuzes die inmiddels zijn gemaakt, roepen veel reactie op. Dat is ook logisch. Want het gaat om veel meer dan bij bekende opgaven zoals woningbouw of de botsing tussen bedrijfsbelangen en woongenot. We moeten nu ook vorm geven aan transities met betrekking tot klimaat, energie en landbouw waarbij het gaat om structurele veranderingen die het resultaat zijn van op elkaar inwerkende en elkaar versterkende ontwikkelingen zonder dat we het kompas hebben van eerdere ervaringen.

Afweging van belangen
Dit stelt ons voor nieuwe opgaven en biedt tegelijkertijd nieuwe kansen. Onder meer door de koppelkansen te benutten die de verschillende opgaven bieden. In de geest van de Omgevingswet willen we de dynamiek bevorderen, ruimte geven aan nieuwe mogelijkheden en innovaties stimuleren.

Daarvoor is nodig dat we het buitengebied in deelgebieden bezien waarin we de specifieke kwaliteiten, waarden en belangen in zwaarte wegen en vertalen naar beoogde ontwikkelrichtingen. Het PLanbureau voor de Leefomgeving (PBL) hanteert in haar rapport “Grote opgaven in een beperkte ruimte” (8 april 2021) als afwegingskader het drieluik : gebruikswaarde, belevingswaarde en toekomstwaarde.

Het project Meanderende Maas is een concreet en sprekend voorbeeld van de ontwikkeling van dit deel van ons buitengebied. Waterveiligheid staat centraal in de hiërarchie van belangen. Maar de maatregelen worden zo ingericht dat tegelijkertijd de toegang tot de haven wordt verbeterd, er een groot nieuw rivierennatuurgebied bijkomt, de bomen op de dijk en de bakenbomen zoveel mogelijk blijven behouden, het erfgoed wordt gespaard en recreatie en toerisme worden verrijkt.

Op dezelfde manier heeft onze gemeenteraad inmiddels al meer of minder vergevorderde besluiten genomen over diverse deelonderwerpen die het buitengebied raken. Zoals over onze energie-opwekking ter invulling van onze resterende opgave uit de Regionale Energie Strategie (RES) in relatie tot o.m leefomgeving; landbouw en andere waarden zoals natuur en biodiversiteit. En over Recreatie en Toerisme, toekomstperspectief voor de Landbouw, Vrijkomende Agrarische Bebouwing en de Maashorst.

Met deze gebiedsvisie worden deze besluiten samengebracht met andere onderwerpen binnen het grotere geheel van het totale buitengebied.

Tot slot
Graag gaan we samen met onze inwoners en andere belanghebbenden het gesprek aan over het nieuwe, toekomstgerichte evenwicht waarnaar we voor ons buitengebied op zoek zijn. Deze concept Gebiedsvisie Vitaal Buitengebied geeft de aanzet daartoe. Welke keuzes we daarin ook maken, evident is dat deze tot grote verandering zullen leiden. Zoals ons gebied zich in de lange historie van onze gemeente altijd heeft ge- en hervormd wat in het boekje Mens en Maasland treffend is beschreven. Veelal geleidelijk, maar op momenten telkens weer schoksgewijs. Dat laatste speelt ook nu. Maar ook een dergelijke verandering is van alle tijden.

mr J. van der Schoot
Wethouder Vitaal Buitengebied c.a.

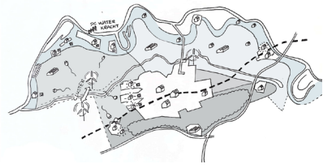
Matrix gebiedsvisie Buitengebied Oss

Bodem, water en lucht

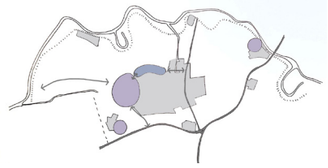
Rijke natuur

Ruimte voor energie

Vrije tijd, landschap en erfgoed

Prettig en gezond leven

Toekomstvaste landbouw

Maasovergebied

Poldergebied

Dekzandgebied

Verbindingen

Vertaling van grote opgaven in ons vitale buitengebied: ***combineren waar het kan, kiezen waar het moet.***

1 Inleiding

1.1 Waarom een gebiedsvisie vitaal buitengebied

Deze Gebiedsvisie Vitaal Buitengebied zal samen met de gebiedsvisies voor de kernen en het stedelijk gebied (Oss en Berghem) de bouwstenen voor de integrale omgevingsvisie voor Oss gaan vormen. De omgevingsvisie is een van de belangrijke beleidsinstrumenten onder de Omgevingswet die op 1 januari 2022 wordt ingevoerd. In de omgevingsvisie geven we voor ons hele grondgebied de beleidsdoelen voor de fysieke leefomgeving aan. We kijken 10 jaar en langer vooruit. Als de omgevingsvisie is vastgesteld is daarmee ook de Structuurvisie Buitengebied uit 2015 vervangen.

Oss heeft een prachtig en een uitgestrekt buitengebied. Samen met de stad en de vele kernen een rijke gemeente. We hebben in deze tijd te maken met grote opgaven. Voor een belangrijk deel landen die in ons buitengebied. Denk aan klimaat, biodiversiteit, landbouw en recreatie. Ook voor de grote vraag naar woningen kijken we naar ons buitengebied. Deze gebiedsvisie benoemt de thema's die in ons buitengebied spelen en vertaalt die naar voorstellen en mogelijkheden. Op het niveau van heel Nederland wordt gesproken over grote opgaven en schaarse ruimte. In Oss hebben we een groot buitengebied maar ook dat wordt nu intensief gebruikt. Ook wij moeten dus keuzes maken hoe we opgaven daarin laten landen. Ons adagium daarbij is combineren waar het kan en kiezen waar het moet.

1.2 Waar gaat de visie over

Scope is het buitengebied
We maken voor het buitengebied, de kernen en het stedelijk gebied drie aparte visies die daarna samengevoegd worden tot één integrale omgevingsvisie. We hebben voor deze opzet met verschillende deelvisies gekozen omdat de situatie en de problematiek van de gebieden sterk verschilt. Het buitengebied beslaat verreweg het grootste deel van onze gemeente, maar er wonen in verhouding maar weinig mensen (zie tabel). Dit gegeven op zich maakt de opgaven voor het buitengebied al wezenlijk anders dan voor bijvoorbeeld het stedelijk gebied. Naast grote verschillen zijn er natuurlijk ook veel relaties tussen stad, land en vooral de kernen. Denk bijvoorbeeld aan recreatie, verkeer of uitbreidingen van woongebieden. Voor een aantal van dit soort opgaven is de scope van de visie voor het buitengebied te beperkt en moeten we een gemeentebrede afweging maken.

Ruimtelijke en sociale thema's
In de visie komen alle thema's aan bod die voor de fysieke leefomgeving in het buitengebied relevant

zijn. Niet alleen ruimtelijke maar ook sociaal-maatschappelijke thema's zoals veiligheid, leefbaarheid en gezondheid. Het gaat dan wel steeds over de leefomgevingscomponent. Momenteel zijn er diverse ontwikkelingen die vragen om aanpassing van de leefomgeving. Zo spelen onder meer de landelijke discussies over gezondheid, windmolens, klimaat en de landbouw ook in Oss. Dit raakt onderlinge verhoudingen en daarmee de leefbaarheid. Net zoals ontgroening en vergrijzing van de bevolking, mede ook in relatie tot de afstand tot voorzieningen.

Deze opgaven zijn concreet en hebben invloed op ons dagelijks leven. In de omgevingsvisie spelen we hierop in en reiken we oplossingsrichtingen aan. Met de visie begeleiden we ontwikkelingen zodat ze voor zoveel mogelijk Ossenaren een goede en waar mogelijk een betere leefomgeving opleveren. Die vernieuwde leefomgeving is het maatschappelijke doel van de visie.

Oplossingen voor opgaven
Traditioneel gaat de ruimtelijke ordening uit van functies en belangen en is het doel om afwegingen tussen belangen te maken. De samenleving wordt steeds complexer en veranderingen volgen elkaar steeds sneller op. De Omgevingswet daagt ons uit om op een andere manier te kijken naar opgaven en om daarvoor oplossingen proberen te vinden. Precies daar is het gesprek met de samenleving op gericht! Creatieve en innovatieve oplossingen waar de samenleving en fysieke leefomgeving beter van worden. Zo formuleert minister Kajsa Ollongren het: "De omgevingswet is om meerdere redenen een bijzondere wet, deze daagt nadrukkelijk uit om oplossingsgericht naar maatschappelijke opgaven te kijken. Grote opgaven als klimaatadaptatie maar ook minder grote, zoals lokale oplossingen voor agrarisch ondernemerschap. Met deze wet gaan we ontwikkeling mogelijk maken".

Het perspectief van de samenleving
Een van de belangrijke verbeterdoelen van de Omgevingswet is dat we in ons beleid nadrukkelijker uitgaan van de maatschappelijke opgaven en meer ruimte bieden voor initiatieven die een bijdrage leveren aan het oplossen ervan. Het perspectief van de inwoner, ondernemer, gebruiker en bezoeker staat centraal. Waar lopen mensen tegenaan en hoe kunnen wij hier met ons beleid en de gebiedsvisie op inspelen. Uiteraard vanuit een zorgvuldige weging van de effecten op de dagelijkse leefomgeving, voor de korte en lange termijn. En ook andersom: wat is het belang van de opgaven voor het goed functioneren van de dagelijkse leefomgeving. Denk aan waterveiligheid: het verhogen van de Maasdijk heeft een forse impact op de leefomgeving maar zorgt er ook voor dat die leefomgeving veilig blijft en dus beter kan worden gebruikt.

1.3 Hoe gaan we de visie gebruiken

We hebben als gemeente de afgelopen jaren op tal van thema's gewerkt aan het ontwikkelen van beleid en projecten in het buitengebied. Denk aan de visies op recreatie & toerisme, landbouw en VAB's, energieopwekking en projecten zoals de Meanderende Maas, bestemmingsplan buitengebied, Duurzame Polder, bosomvorming en Speelbos Herperduin, Landerij VanTosse. Dit brengen we samen tot één gebiedsvisie met duidelijke doelen voor de lange termijn en waar nodig vullen we het beleid aan of verscherpen het. De Gebiedsvisie Vitaal Buitengebied voegen we weer met de andere gebiedsvisies samen tot de omgevingsvisie. Als de omgevingsvisie straks klaar en vastgesteld is dan zal deze op vier manieren gebruikt gaan worden:

1. Mogelijk maken van initiatieven waar het kan
Als gemeente gebruiken we de visie om initiatieven en plannen van burgers, ondernemers en maatschappelijke organisaties te beoordelen. We pakken de visie erbij als een initiatief invloed heeft op de fysieke leefomgeving en een besluit van de gemeente nodig heeft omdat het niet past binnen de bestaande regelgeving. We zullen dan beoordelen of het initiatief past bij de doelen voor de leefomgeving, of aan te passen is zodat het er bij past.

2. Hulpmiddel voor initiatieven vanuit de samenleving
Burgers, ondernemers en maatschappelijke organisaties kunnen de visie gebruiken ter inspiratie en om in te schatten of een initiatief kansrijk is of op welke manier een initiatief kansrijk te ma-ken is. Hoe dichter bij de doelen, hoe kansrijker het initiatief. Met behulp van de visie kunnen initiatiefnemers straks inschatten wat de kans op medewerking voor een initiatief is. En daarmee kan een initiatiefnemer beter inschatten welke voorinvesteringen verantwoord zijn.

3. Bepalen van eigen acties
Als gemeente gaan we zelf ook onze eigen actiepunten bepalen. We zullen aangeven hoe wij als gemeente zelf uitvoering gaan geven aan de visie door projecten en programma's te benoemen voor een specifiek thema, gebied of locatie. Daarnaast gaan we actief kansen pakken die invul-ling geven aan de visie. Denk daarbij aan potentiële initiatiefnemers benaderen, met elkaar in verbinding brengen en meedenken.

4. Synergie in ons beleid
Als gemeente zullen we al ons strategisch beleid voor de fysieke leefomgeving steeds meer van-uit de omgevingsvisie gaan aansturen. Daarmee zorgen we voor samenhang en synergie in be-leid. Strategische keuzes die voorheen werden gemaakt in sectorale nota's voor bijvoorbeeld wonen of verkeer, worden straks integraal gemaakt in de omgevingsvisie. De uitwerking en uit-voering van beleid vindt vervolgens plaats in omgevingsprogramma's voor bepaalde thema's en gebieden.

1.4 Hoe gaan we de gebiedsvisie bespreken en afronden

Ter voorbereiding op deze concept gebiedsvisie hebben we eind 2020 een gespreksnota opgesteld en besproken met de gemeenteraad. In dat document hebben we per thema de opgaven en vraagstukken aangegeven waar de gebiedsvisie op in moet gaan. Vervolgens hebben we bij onze stakeholders

opgehaald hoe zij over de opgaven en vraagstukken denken: herkennen zij zich in de vraagstukken, zijn zij het eens met de gestelde opgaven, welke maatregelen stellen zij voor en welke koppelkansen en botsingen zien ze met andere vraagstukken. Met stakeholders bedoelen we individuele deskundigen, organisaties en belangenbehartigende instanties die zich bezig houden met de opgaven en vraagstukken in ons buitengebied. Zie in bijlage 1 de lijst van geraadpleegde partijen en een samenvatting van hun input. Op basis van de gespreksnota, de input van stakeholders en eigen gemeentelijk beleid hebben we de voorliggende concept gebiedsvisie opgesteld.

Vervolgstap: participatie
We willen de visie samen met inwoners, ondernemers en belangengroepen opstellen. De kennis, ervaringen en ideeën die in de samenleving aanwezig zijn, willen we benutten om tot een evenwichtige en breed gedragen visie te komen. De concept gebiedsvisie vormt daar de basis voor.

Bij de gespreksnota hebben we, mede vanwege de COVID19 maatregelen, ervoor gekozen de participatie te beperken tot input van stakeholders. Deze concept gebiedsvisie leggen we voor aan de gehele Osse samenleving om te vernemen wat men hiervan vindt. Daarbij gaan we het gesprek aan over de voorgestelde visie en keuzes.

We hebben ook met de Provincie en de gemeentelijke Adviescommissie Omgevingskwaliteit gesproken. Daarnaast hebben we vijf externe deskundigen gevraagd hun visie te geven. Bij het opstellen van dit concept hebben we dankbaar gebruik gemaakt van hun inbreng. Tenslotte zijn we als gemeente Oss betrokken bij een onderzoekstraject van de Wageningen Universiteit, SPLENDID, waarin wordt onderzocht hoe het buitengebied in Brabant en dan met name de landbouw zich in de nabijere en verdere toekomst kan gaan ontwikkelen.

Afronden gebiedsvisie
Na deze participatieronde gebruiken we alle verkregen input om de gebiedsvisie af te maken. De gebiedsvisie wordt dan aan de gemeenteraad toegestuurd ter vaststelling.

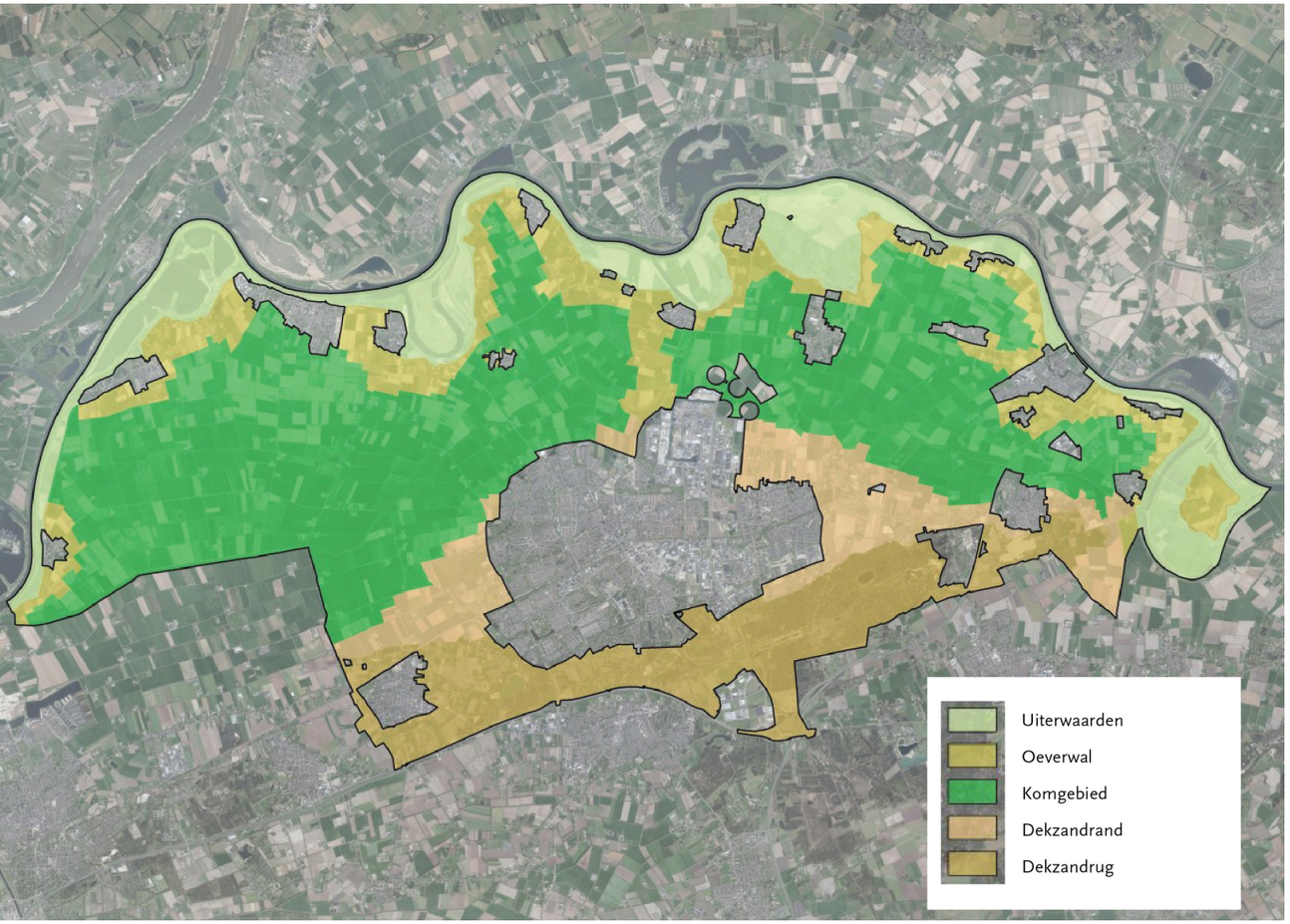
1.5 Opbouw van de nota

In deze concept gebiedsvisie geven we als College van B&W aan wat onze voorstellen zijn voor de ontwikkeling van ons buitengebied. Daar waar we nog afwegingen moeten maken over de keuzes hebben we deze als dilemma's geformuleerd. Over die dilemma's willen we eerst het gesprek voeren met samenleving en stakeholders voordat we daarover keuzes maken.

In hoofdstuk 2 beschrijven we de kenmerken van ons buitengebied, wat er speelt en wat het beleid is van Rijk, Provincie en Waterschap. Hoofdstuk 3 bevat de doelstellingen en onze strategie. In hoofdstuk 4 werken we de thema's uit die we al in de gespreksnota hebben benoemd. Per thema beschrijven we welke ontwikkelrichting we voorstellen en wat we daarvoor gaan doen. In hoofdstuk 5 vertalen we deze ontwikkelrichtingen naar de deelgebieden die we in het buitengebied onderscheiden: Maasoevergebied, Poldergebied en Dekzandgebied. Per gebied formuleren we wat er speelt, wat onze visie is op de ontwikkeling, wat we gaan doen en wat onze resterende dilemma's zijn.

Indeling van het buitengebied vanuit landschap (bron: gemeente Oss)

Landschapstypen

2 Het buitengebied in beweging; kenmerken en ontwikkelingen

2.1 De opbouw van het buitengebied

Het landschap en de ondergrond
Het huidige buitengebied van de gemeente Oss is het resultaat van een voortdurende wisselwerking tussen natuurlijke factoren en menselijke ingrepen. De ondergrond is van oudsher bepalend geweest voor de opbouw van het buitengebied. Die ondergrond bestaat in het noorden uit een karakteristiek rivierengebied en in het zuiden uit dekzandgebied. Het dekzandgebied is in de laatste ijstijd ontstaan. Tijdens deze periode werd zand door de wind over grote delen van Noord-Brabant verspreid. Na de laatste ijstijd zette rivier de Maas in het 'rivierengebied' tijdens overstromingen zand en klei af. De grote zwaardere zanddeeltjes werden dicht bij de oever afgezet. De kleine, lichte kleideeltjes werden tijdens de overstroming op grotere afstand van de rivierbedding gedeponeerd. Zo ontstonden de oeverwallen en de komgronden.

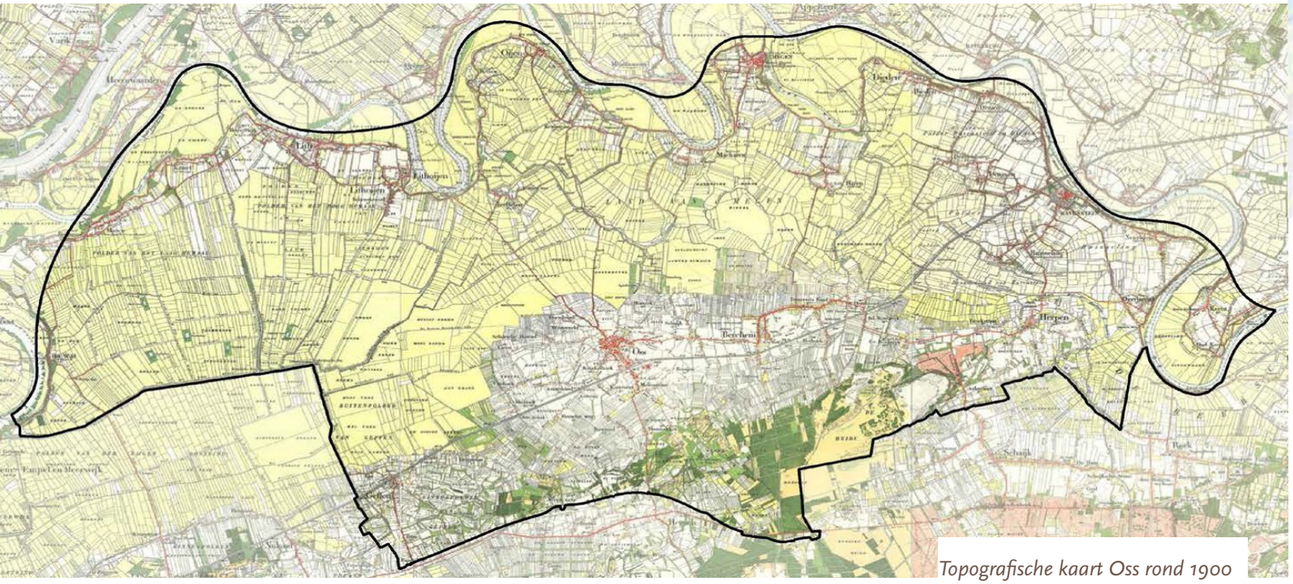
Door deze ondergrond is er in het buitengebied een duidelijke ruimtelijke opbouw ontstaan in verschillende landschappelijke eenheden die direct samenhangen met die ondergrond. In deze gebiedsvisie maken we daarbij onderscheid tussen drie deelgebieden:

- De Maaszone, bestande uit de Maas, de uiterwaarden en de oeverwallen;
- De Polders; bestaande uit de Lithse en Geffense polder, de Oijense polder en de Ravensteinse polder tussen Oss, Megen en Ravenstein;
- Het dekzandgebied, bestaande uit de dekzandrand en de dekzandrug.

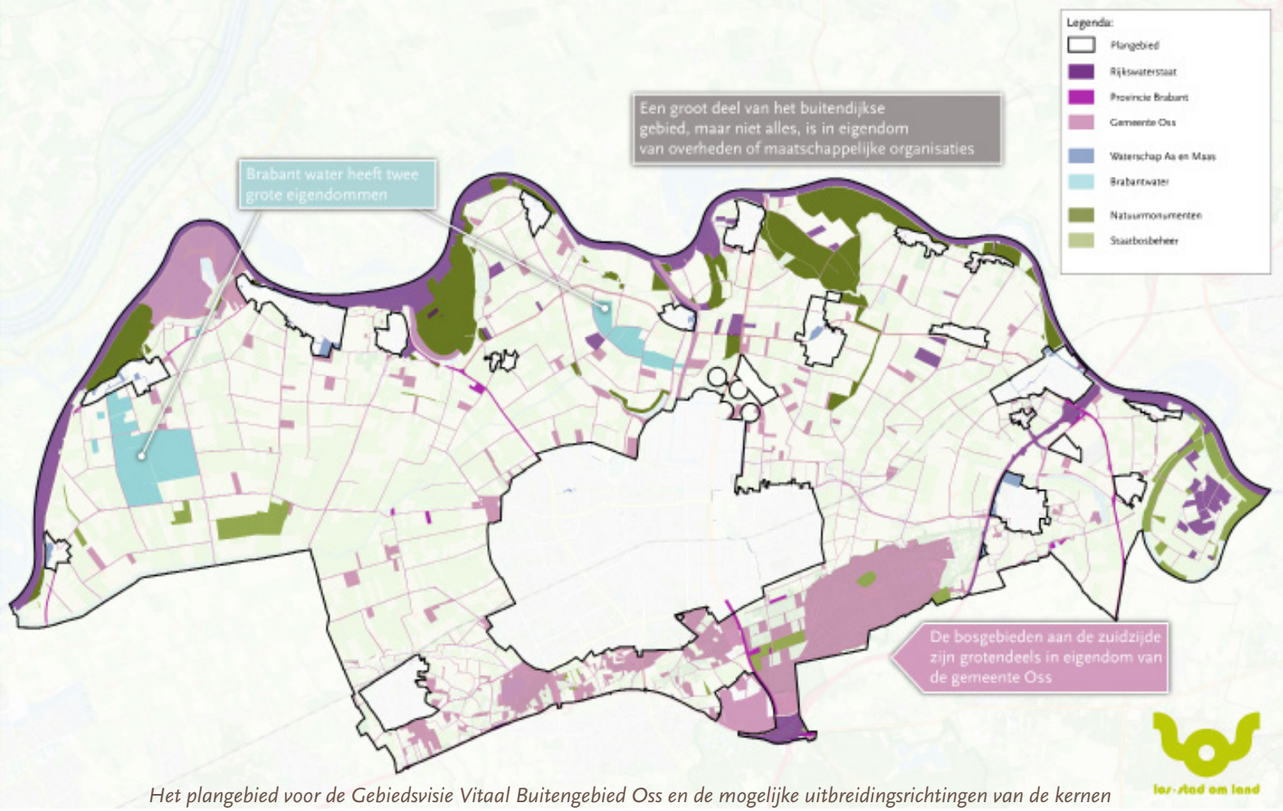
Het Osse buitengebied laat zo heel duidelijk de overgang zien van de Maas in het noorden, via het kleiige poldergebied in het midden naar het hoge, droge zandgebied in het zuiden. In hoofdstuk 5 worden deze deelgebieden verder uitgewerkt en beschrijven we de visie per deelgebied.

Het landgebruik
De omgeving van Oss heeft al millennia lang een grote aantrekkingskracht op de mens. Al Vanaf de jonge steentijd (5300 v. Chr.) zijn restanten van bewoning gevonden, vooral op de oeverwal, de dekzandrand en de dekzandrug. De kernen op de dekzandrand en de oeverwal stammen uit de Middeleeuwen. Landbouw vond in die tijd op de hogere gronden plaats. Een groot deel van het Osse grondgebied was niet in gebruik en bestond uit zogenaamde 'woeste gronden'. De kernen langs de Maas werden in eerste instantie beschermd voor overstromingen door de aanleg van de Maasdijk.

Later zorgden zogenaamde dwarsdijken dat de kernen en de nabijgelegen akkers niet overstroomden. In de eerste helft van de 14e eeuw werd de Hertogswetering gegraven. Tegen het einde van de Middeleeuwen was het hele grondgebied ontgonnen en kwamen er vrijwel geen ‘woeste gronden’ meer voor. Toen in de late Middeleeuwen de wateroverlast door het hoge water op de Maas een steeds groter probleem werd, werden er stroomafwaarts steeds meer dijken aangelegd. De aanleg van dijken vormde geen definitieve oplossing. De grilligheid van de Maas bleef voor problemen zorgen. In de loop van de 18de eeuw vormde zich achter de oeverwal in het komgebied een tweede Maasloop die gedurende enkele dagen tot maanden per jaar watervoerend was: De Beerse Overlaet (ook wel Maastraverse of Beerse Maas genoemd). De Beerse Overlaet heeft tot 1942 gefunctioneerd. Na de afsluiting van de Beerse Overlaet werd het gebied intensiever in gebruik genomen door de landbouw. Diverse ruilverkavelingen veranderden de kavel- en afwateringsstructuur van het buitengebied ingrijpend. Zo werden in de jaren ’50 van de twintigste eeuw de gebieden het Hoog Hemaal en het Laag Hemaal door een ruilverkaveling flink veranderd. In de jaren ‘60 kwam het Land van Megen aan de beurt. In de jaren ‘70/’80 ten slotte Midden-Maasland. Dat vertaalt zich anno nu in een buitengebied dat voor een groot deel bestaat uit agrarisch gebied.

Topografische kaart Oss rond 1900

Het plangebied voor de Gebiedsvisie Vitaal Buitengebied Oss en de mogelijke uitbreidingsrichtingen van de kernen

	Aantal inwoners		Aantal woningen		Aantal km2	
Stedelijk gebied	73%	67.000	75%	30.000	13%	22,5
Kernen	23%	20.700	22%	8.700	6%	10,0
Buitengebied	4%	3.700	3%	1.300	81%	137,5
Hele gemeente	100%	91.400	100%	40.000	100%	170,0

Kerncijfers van het buitengebied, de kernen en het stedelijk gebied (bron: CBS en eigen meting oppervlak. Gegevens over inwoners en woningen zijn van 2019 en bewerkt)

De gemeente Oss is 17.100 ha groot. Het totale buitengebied is circa 13.800 hectare groot. Daarvan is 11.600 hectare landbouwgrond (82%), 850 hectare natuur (6%), ook 850 hectare water (6%) en 500 hectare recreatieterrein. Het agrarisch grondgebruik is dus het dominante type landgebruik in het buitengebied. Meer dan gemiddeld in Noord-Brabant: in Oss is het aandeel landbouw van het totale grondgebied 68%, in Noord-Brabant is dat 56% en in Nederland 54%. Het grootste deel van het buitengebied is in eigendom van private partijen, merendeels van de agrarische ondernemers. Daarnaast zijn er enkele publieke partijen die grootgrondbezitter zijn.

Een ander belangrijk kenmerk is dat er relatief weinig mensen wonen in het buitengebied: nog geen 4.000 van de in totaal bijna 93.000 inwoners van Oss. Daarvan is circa de helft onderdeel van een agrarisch huishouden. Behalve deze agrarische huishoudens is bijna alle woonbebouwing in het buitengebied te vinden in de kleine 'bebouwingsconcentraties", zoals bijvoorbeeld Koolwijk, Kessel en het woongebied ten Zuiden van Geffen. In totaal zijn er zo naast onze 23 kernen, 18 bebouwingsconcentraties te onderscheiden.

2.2 De ontwikkelingen in het buitengbied

De dynamiek in het buitengebied is groot. Diverse opgaven zullen de komende jaren hun effect gaan krijgen op de beleving, gebruik en inrichting van ons buitengebied. Sommigen hebben het karakter van een transitie: structurele veranderingen die het resultaat zijn van op elkaar inwerkende en versterkende ontwikkelingen zoals klimaat, energie en landbouw. De complexiteit daarvan en de impact op de samenleving doen een groot beroep op de veranderingsbereidheid en het verandervermogen. Het gaat daarbij om nationale opgaven die die wij naar Oss moeten vertalen. Voor andere opgaven hebben we meer vrijheid om onze eigen ambitie te kiezen. In de uitwerkingen van de thema's (hoofdstuk 4) worden deze opgaven verder uitgewerkt. Het gaat om de volgende ontwikkelingen:

- Het bieden van ruimte voor klimaatadaptatie, en dan met name de aspecten watertekort en wateroverschot, maar ook koolstofbinding en hittestress. Onze visie op dit onderwerp komt terug bij het thema Water, bodem en lucht
- De transitie van de landbouw naar kortere kringlopen, nieuwe verdienmodellen en meer natuurinclusiviteit en de relatie met overlast en gezondheidsrisico's. Hoe we in Oss omgaan met deze opgave en wat onze visie is, werken we uit in het thema Toekomstvaste landbouw;
- De energietransitie die vraagt om meer ruimte voor zonne-energie en windenergie in het buitengebied. Hoe we dat in Oss gaan aanpakken is uitgewerkt in het thema Ruimte voor energie;
- De steeds groter wordende ruimteclaim vanuit de verstedelijkingsopgave. Wat de effecten daarvan zijn op het buitengebied en wat onze visie daarop is werken we uit in het thema Prettig en gezond leven;
- Het verbeteren van de natuurwaarden en biodiversiteit in de transitie naar een meer natuur inclusieve samenleving. Dat komt terug bij het thema Rijke natuur
- De transitie naar een circulaire economie is deels verbonden met de transitie naar kringlooplandbouw maar speelt ook in op de kwaliteit van water, bodem en lucht. Deze opgave komt daarom terug in zowel het thema Toekomstvaste landbouw als Water, bodem en lucht.
- Een van de centrale opgaven van het nieuwe omgevingsbeleid is om het thema gezondheid

integraal mee te nemen in de ontwikkeling van de fysieke leefomgeving. Daarbij gaat het enerzijds om de kwalitatieve elementen binnen het thema Water, bodem en lucht, maar ook positieve gezondheidsbevordering zoals het bieden van ruimte om te ontspannen. Dat laatste komt terug bij het thema Vrije tijd, landschap en erfgoed.

- Wonen in en om het buitengebied in relatie tot de andere functies in het buitengebied, mobiliteit en vrijkomende agrarische bebouwing zijn de ontwikkelingen die we uitwerken in het thema Prettig en gezond leven.
- Het versterken van recreatie en toerisme speelt in op de behoefte om steeds meer te ontspannen en de interesse daarbij voor de eigen leefomgeving. In deze Covid-19 periode is deze behoefte fors versterkt en naar verwachting zal een deel van dat effect zich doorzetten.
- De interesse voor de eigen omgeving vertaalt zich ook in het belang van erfgoed en landschap in ons buitengebied. Deze zaken komen terug bij het thema Vrije tijd, landschap en erfgoed.

Opmerkelijk is hoe recent veel van deze transities en ambities zijn. Nog versterkt door de schok van de COVID'19-crisis. Dit alles vraagt om een zorgvuldige, toekomstgerichte heroverweging van de inrichting van ons buitengebied. Dat doen we met deze gebiedsvisie.

2.3 Relatie met de Gobal Goals

Oss heeft zich verbonden aan de Global Goals van de Verenigde Naties (VN), de duurzame ontwikkelingsdoelen voor 2016 - 2030. In Oss brengen we de Global Goals 'van veilig ver weg naar concreet dichtbij'. Op haar eigen lokale manier draagt Oss bij aan de 17 wereldwijde doelen. Dat doen we op aansprekende wijze. 3 Jaar op een rij is Oss door de VNG verkozen

Global Goals gemeente Oss

tot Global Goals gemeente van het jaar. Daarom vertalen we de Global Goals ook nadrukkelijk door in deze gebiedsvisie en onze omgevingsvisie. Voor deze gebiedsvisie buitengebied gaat het onder andere om: Geen honger, Duurzame energie, Verantwoorde consumptie en productie, Leven in het water en Leven op het land, maar ook bijvoorbeeld Goede gezondheid en welzijn en Duurzame steden en gemeenschappen. Per thema geven we aan bij welke Global Goal het thema aanhaakt.

2.4 Relaties met beleid en doelen van andere overheden

De gebiedsvisie buitengebied en de Osse doelen staan niet op zich maar passen in een groter pallet van visie en beleid van andere overheden. Belangrijk voor de Gebiedsvisie Vitaal Buitengebied zijn de Nationale Omgevingsvisie (NOVI), de provinciale omgevingsvisie en het waterbeheerplan van waterschap Aa en Maas. En uiteraard geven wij ons rekenschap van de groeiende stroom aan rapporten en publicaties over de veranderingen in het buitengebied en de relatie van stad en platteland. In deze paragraaf lopen we kort de highlights van deze visies en plannen langs om te kijken waar ze onze gebiedsvisie raken en beïnvloeden.

De nationale omgevingsvisie (NOVI), 2020
De NOVI is de omgevingsvisie van de rijksoverheid en geeft weer voor welke uitdagingen we als land staan, wat daarbij de nationale belangen zijn, welke prioriteiten de rijksoverheid stelt bij de inrichting van Nederland en hoe keuzes gemaakt worden in de uitvoering daarvan. Keuzes die samenhangen met toekomstbeelden over de fysieke leefomgeving, maatschappelijke opgaven en bijbehorende economische perspectieven. De NOVI stelt vier centrale prioriteiten:

1. Ruimte voor klimaatadaptatie en energietransitie. Denk hierbij aan voldoende ruimte reserveren voor toekomstige waterveiligheidsmaatregelen en zorgvuldige inpassing van duurzame energie opwekking met oog combinaties met andere functies;
2. Duurzaam economisch groeipotentieel. Hieronder valt onder andere de doelstelling dat de Nederlandse economie in 2050 geheel circulair is en de broeikasgasemissies zijn dan met 95% gereduceerd, met 55% reductie als beoogd tussendoel in 2030.
3. Sterke en gezonde steden en regio's. Deze prioriteit richt zich onder andere op het behoud van de groene ruimten tussen de steden, geconcentreerde verstedelijking, het verbeteren van de luchtkwaliteit en het verbeteren van de aansluiting tussen de stad en het groene gebied buiten de stad.
4. Toekomstbestendige ontwikkeling van het landelijk gebied. Daarbij gaat het onder andere om het verbeteren van de balans tussen het landgebruik en de omgevingswaarden van bodem, water en lucht, het beschermen en versterken de biodiversiteit, het realiseren een duurzaam en vitaal landbouw- en voedselsysteem, gebaseerd op kringlopen en natuurinclusiviteit en het versterken en bescherm van de unieke landschappelijke kwaliteiten worden versterkt en beschermd.

Deze prioriteiten zijn niet rechtstreeks bindend voor ons als gemeente, maar geven wel de doelen van het rijk weer en raken ook onze opgaves en ambities. Ook wordt er een duidelijke relatie gelegd tussen de stedelijke opgaves en de kwaliteiten van het buitengebied.

Al deze beleidskeuzes werken door in onze gebiedsvisie en komen terug bij de uitwerking van de thema's van hoofdstuk 4.

Het nieuwe kabinet staat voor grote opgaven op het gebied van de leefomgeving. Er moet een groot aantal nieuwe woningen worden bijgebouwd, om de opwarming van de aarde te beperken moeten er locaties worden gevonden voor windmolens en zonnepanelen, en door klimaatverandering, de landbouw, woningbouw en bedrijvigheid staat de draagkracht van de bodem, het water en de biodiversiteit onder grote druk. Al deze opgaven komen samen op het beperkte grondgebied van Nederland. In het rapport Grote opgaven in een beperkte ruimte (april 2021) schetsen PBL-onderzoekers deze opgaven en geven ze verschillende beleidsopties voor de aanpak ervan. Dit rapport is een belangrijke onderlegger voor deze gebiedsvisie.

Voorkant NOVI

De provinciale omgevingsvisie, 2018
Ook de provincie heeft een omgevingsvisie gemaakt. De Brabantse omgevingsvisie bevat de belangrijkste ambities voor de fysieke leefomgeving van de provincie voor de komende jaren en geeft aan op welke nieuwe manieren de provincie met betrokkenen wil samenwerken aan omgevingsvraagstukken en welke waarden daarbij centraal staan. De provincie onderkent dat de gemeenten een centrale positie hebben in het samenspel tussen initiatiefnemers, belanghebbenden en andere betrokken partijen. Niet alleen als eerste aanspreekpunt voor hun inwoners, maar ook als aanspreekpunt voor de provincie. De provincie wil gemeenten volop ruimte bieden om hun verantwoordelijkheid te nemen bij het maken van keuzes over de inrichting van de fysieke leefomgeving.

De omgevingsvisie is uitgewerkt in één basisopgave en vier hoofdopgaven. Kijkend naar de opgaven en ambities voor het Osse buitengebied zijn de volgende onderdelen van de basis opgave en hoofdopgaven relevant:

- *Basisopgave:* werken aan veiligheid, gezondheid en omgevingskwaliteit (de basis op orde). In 2030 voldoet Brabant aan alle wettelijke normen voor leefomgevingskwaliteit, de natuurgebieden zijn ingericht en de afname van biodiversiteit is omgebogen naar een positieve trend. Waardevolle cultuurlandschappen zijn behouden met breed draagvlak voor nieuwe energie- en klimaat adaptieve landschappen.
- *Hoofdopgave 1:* Werken aan de Brabantse energietransitie. Er is in 2030 sprake van een reductie van uitstoot van broeikasgassen met 50% t.o.v. van 1990 en er is sprake van opwekking van 50% duurzame energie in 2030.
- *Hoofdopgave 2:* Werken aan een klimaatproof Brabant. Brabant handelt sinds 2020 klimaatbestendig en water robuust. In 2030 zijn de eerste grote gebiedsontwikkelingen daartoe gerealiseerd.
- *Hoofdopgave 3:* werken aan een slimme netwerkstad. Thema hierin is het verbinden van stad en land. Bijvoorbeeld om het mogelijk te maken de hoofdopgaven 1 en 2 mogelijk te maken vanuit de constatering dat de steden daarvoor het land nodig hebben.
- *Hoofdopgave 4:* Werken aan een concurrerende duurzame economie. In 2030 is het gebruik van niet hernieuwbare grondstoffen voor 50% verminderd.

Voorkant POVI

Deze opgaven worden in de Brabantse omgevingsvisie verder handen en voeten gegeven in aansluiting op de thema's zoals wij ze ook in onze gebiedsvisie hebben benoemd.

Waterbeheerplan Waterschap Aa en Maas 2021 (ontwerp)
Naast rijk en provincie is ook de visie van het waterschap belangrijke input voor onze gebiedsvisie. De visie van het waterschap is neergelegd in het Waterbeheerplan (WBP). Het huidige waterbeheerplan loopt tot en met 2021 en momenteel is het waterbeheerplan voor 2022-2027 in voorbereiding en in ontwerp gereed. Aangezien in dat ontwerp de meest actuele visie is neergelegd, focussen we ons in deze gebiedsvisie daarop. Het opstellen van een WBP is op dit moment nog een verplichting vanuit de Waterwet. Die waterwet gaat straks op in de omgevingswet en dan wordt het waterbeheerplan een waterbeheerprogramma. De eisen aan zo'n programma zijn vergelijkbaar met de huidige eisen aan een WBP. Het grootste verschil is dat de hoofdlijnen van het watersysteembeleid een plek moet krijgen in de omgevingsvisie van rijk, provincie en gemeenten. Daarmee vormt het waterschap dus een belangrijke partner voor ons om de maatregelen in het WBP in de goede context te kunnen plaatsen en de samenhang te borgen.

Het (ontwerp)WBP 2022-2027 is opgebouwd rondom de centrale missie van het waterschap (het ontwikkelen, beheren en in stand houden van gezonde, robuuste en veerkrachtige watersystemen, die ruimte

bieden aan een duurzaam gebruik voor mens, dier en plant in het gebied, waarbij de veiligheid is gewaarborgd en met oog voor economische aspecten) en uitgewerkt in drie centrale programma's:

- Programma waterveiligheid;
- Programma klimaatbestendig en gezond watersysteem;
- Programma afvalwaterketen.

In het WBP wordt per programma het streefbeeld benoemd, ingegaan op de stand van zaken beschreven, de ambitie beschreven en aangegeven wat er gaat gebeuren om de doelen te halen. Het WBP en de onderliggende programma's raken op diverse plekken rechtstreeks het grondgebied en het belang van de gemeente Oss. Bijvoorbeeld daar waar het gaat om de waterveiligheid rondom de Maas, de kwaliteit van het grondwater, het creëren van de juiste hydrologische omstandigheden voor het natuurnetwerk en verhoging van de grondwaterstand. Daarom is het waterschap voor ons een belangrijke stakeholder bij het opstellen van de gebiedsvisie buitengebied op diverse thema's.

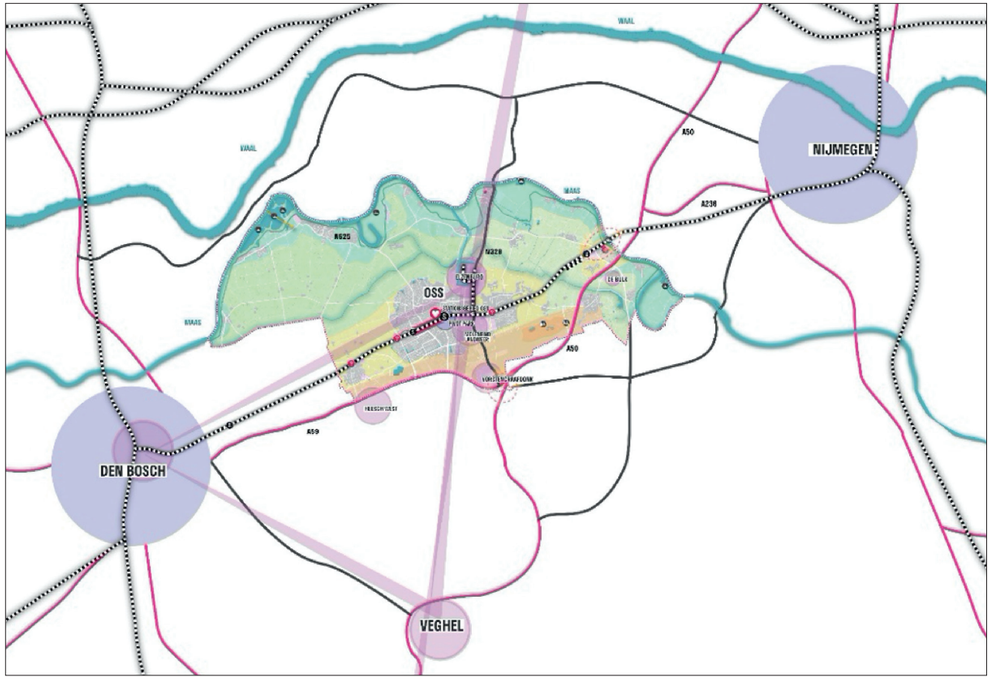

Voorkant Waterbeheerplan

2.5 Oss in de omgeving

Oss staat niet op zichzelf. We zijn onderdeel van grotere structuren die van grote invloed zijn op de inrichting van ons buitengebied. We zijn onderdeel van Nederland en de provincie Brabant en hebben te maken met landelijke en provinciale wet- en regelgeving. We zijn onderdeel van de regio Noord-oost Brabant. Met de regiogemeenten hebben we afspraken gemaakt over onder andere de energietransitie (RES). We werken met regionale partners in wisselende combinaties samen aan tal van projecten zoals de Duurzame Polder, De Meanderende Maas, ontwikkeling van de Maashorst, Recreatie en Toerisme, Erfgoed.

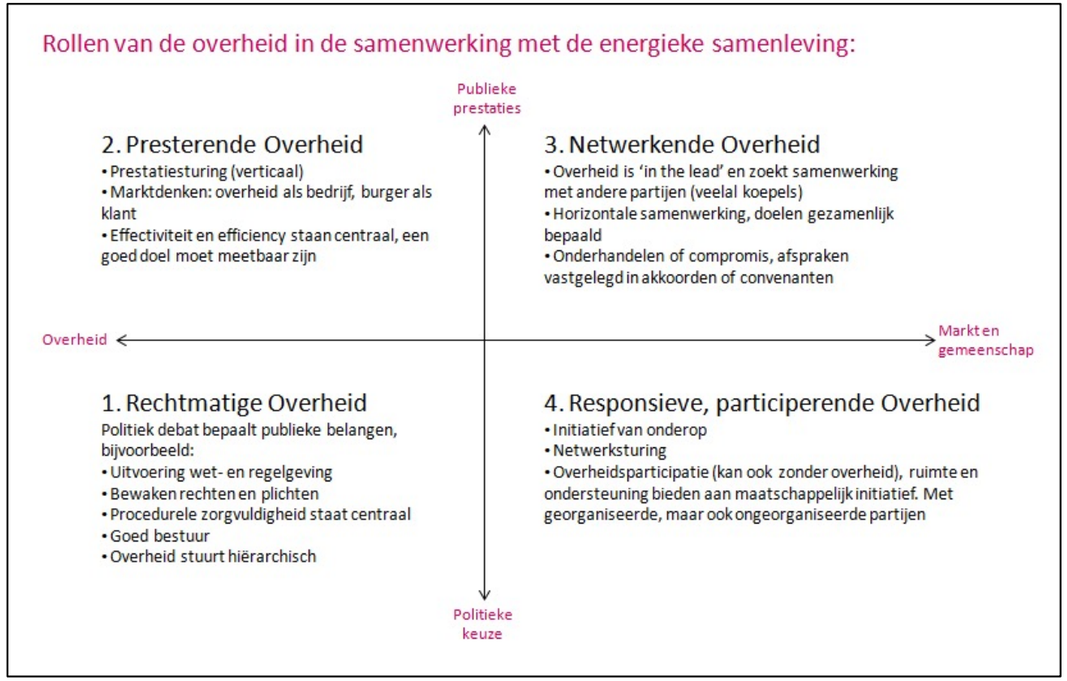
Bij het opstellen van de Gebiedsvisie Vitaal Buitengebied betrekken we steeds alle schaalniveaus en leggen we koppelingen. Om kansen te benutten en bedreigingen af te wenden. Alles wat op deze niveaus en/of samenwerkingsverbanden gebeurt, heeft effecten voor ons buitengebied. Daar hebben we als gemeente soms geen en soms indirecte invloed op. De vraag is dan hoe we daar als Oss zo goed mogelijk op kunnen inspelen.

Op regionaal niveau speelt o.a. de verstedelijkingsopgave langs de as Den Bosch - Nijmegen (bron: gemeente Oss)

3 Ambitie en strategie

3 Ambitie en strategie

3.1 Onze rol als gemeente in het buitengebied

Wij zien de samenleving als eerste eigenaar van onze fysieke leefomgeving. We willen de kracht van de samenleving benutten. Als gemeente hebben we verschillende rollen om invloed uit te oefenen, te sturen en te ondersteunen. Dat vraagt ruimte bieden, grenzen aangeven en soms druk uitoefenen. We zijn niet overal van en we moeten schipperen met onze mogelijkheden en middelen. Om onze rollen te bepalen, hanteren we bijgevoegd schema.

We vervullen alle vier rollen afhankelijk van de situatie en tegelijkertijd. De ruimte die we bieden wordt begrensd door de noodzaak van bescherming. In de visie benoemen we de waarden die we willen beschermen en wat dat betekent voor de (begrenzing van de) ruimte voor ontwikkeling. We spreken dan over een hiërarchie van waarden. Welke waarden zijn in een bepaald gebied het meest belangrijk en welke zijn minder belangrijk?

3.2 Onze ambitie

We hanteren de volgende integrale doelen voor de gebiedsvisie buitengebied:

- **Een klimaatrobuust en biodivers buitengebied:**
  We willen dat onze gemeente in 2050 klimaatrobuust is en dat de biodiversiteit toeneemt. En dat we de energie die we nodig hebben duurzaam opwekken. Dit zijn grote en urgente opgaven die wereldwijd spelen en die wij moeten vertalen naar ons beleid en handelen. In deze gebiedsvisie vertalen we dat voor ons buitengebied. Uiteraard gelden deze doelen ook voor het stedelijk gebied en voor de stadjes en kernen. Ook daar worden voorstellen gedaan om deze doelen te bereiken. Het buitengebied is verreweg ons grootste gebied en er is veel groen en natuur te vinden waarmee deze doelen kunnen worden gecombineerd. En het is het gebied waarin we in grootschalige energieopwekking kunnen voorzien.
- **Een functioneel buitengebied:**
  We willen dat het buitengebied goede mogelijkheden biedt om te werken en te ontspannen. Voor onszelf als inwoners van Oss en voor forensen en bezoekers. Ook voor wonen willen we dat het buitengebied, zij het in beperkte mate, goede mogelijkheden biedt.
- **Een beleefbaar buitengebied:**
  We willen dat ons buitengebied ervaren wordt als mooi, rijk, vitaal en dat mensen er graag willen zijn. En dat het in positieve zin bijdraagt aan de beleving van onze identiteit. Dan gaat het over

landschap en in het verlengde daarvan over het terugvinden van nieuwe en oudere cultuurhistorische waarden.

- **Een circulair buitengebied:**
  We willen dat de economische activiteiten die in het buitengebied plaatsvinden, georganiseerd worden vanuit een circulaire gedachte. Dat hoeft zeker niet te betekenen dat de kringlopen allemaal binnen Oss gesloten worden. Wel dat de activiteiten vanuit de kringloopgedachte georganiseerd zijn.
- **Een gezond buitengebied:**
  We willen dat het buitengebied een gezonde leefomgeving biedt. En dat het buitengebied voldoende mogelijkheden biedt voor een gezonde leefstijl, zoals wandelen en sporten.

3.3 Op zoek naar de juiste balans

Buitengebied als leefgebied en als productiegebied
Nederland is een druk land. Ons buitengebied passen we voortdurend aan, aan de vragen van de tijd waarin we leven. Dat hebben we door de eeuwen heen gedaan.

Misschien wel de belangrijkste trend van deze tijd is dat stedelijke vragen en claims steeds dieper doordringen in het landelijk gebied. De grootschalige opwekking van energie bijvoorbeeld is vooral een stedelijke vraag die neerdaalt in het landelijk gebied. Of de vraag aan woningen waarvoor we nieuwe woongebieden bouwen in wat nu nog buitengebied is. Deze vragen concurreren met het gebruik van het buitengebied zoals we dat al langer kennen, vooral landbouw. Uiteraard gaat het bij die stedelijke vragen er telkens eerst om welk deel ervan in het stedelijk gebied zelf opgelost kan worden.

Tegelijkertijd is ons buitengebied ook een leefgebied. Als samenleving zien en gebruiken we het buitengebied steeds meer als onze directe leefomgeving. En groeit het besef dat we ook ruimte moeten maken en laten voor al het natuurlijk leven, om ons eigen leven duurzaam te laten zijn. En zodanig dat wij ook naar de generaties na ons kunnen verantwoorden hoe wij met onze leefomgeving en ons buitengebied omgaan.

Zo bezien is het buitengebied in ons land daardoor op veel plaatsen niet langer alleen een productiegebied maar een ‘leefgebied’ voor mens en flora en fauna. Ook in Oss hebben we met deze transitie te maken. Maar ons buitengebied is groot en voor een flink deel een echt productiegebied. In deze visie proberen we zoveel mogelijk slimme combinaties en koppelkansen mogelijk te maken, maar zullen we soms ook heldere en scherpe keuzes moeten maken. Combineren waar het kan, kiezen waar het moet.

Daarbij bewegen we in het zuidelijk deel van het dekzandgebied en noordelijk langs de Maas meer in de richting van ‘leefgebied’. Dat wil niet zeggen dat de productie hier ophoudt, zeker niet. Maar die productie gaat zich wel meer dan nu richten op, en passen bij, de bredere doelen van die leefgebieden voor mens en dier. In het poldergebied blijven we het landelijk gebied vooral zien als productiegebied. Daar liggen daarvoor kansen die er elders niet zijn. Maar dat maakt de afweging hoe dat gebied te gebruiken er niet makkelijker op. Ook een productiegebied moet immers passen bij de waarden van de samenleving. Denk aan geurhinder of de verandering van het landschap door windmolens te plaatsen.

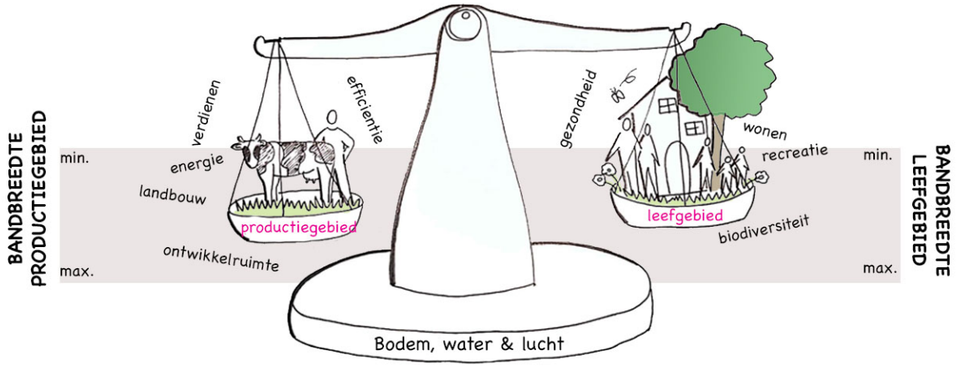
Ondanks het grote buitengebied is de ruimte schaars. Als ruimte schaars is, dan heeft ‘dubbelgebruik’, het combineren van functies, de voorkeur. In de praktijk houdt dat in dat een gebied niet voor 100% voor één functie wordt ingericht. Bijvoorbeeld in het natuurgebied de Herperduin een natuurinrichting die met ook ruimte biedt voor recreëren voor wandelaars, al dan niet met hond, fietsers, mountainbikers, ruiters e.a.. Of, een ander voorbeeld, in het landbouwgebied ruimte maken voor bloemrijke randen waar ruimte voor natuur is en waardoor een interessant wandel- en fietsgebied ontstaat. Eerder hebben we voor bijvoorbeeld de Maashorst en de uiterwaarden van de Maas in het project Meanderende Maas al dergelijke keuzes gemaakt.

Citaat Hans Huijbers: “Stip op de horizon moet zijn integratie van functies. Het oude en bestaande Nederlandse planologische model is juist verregaand gebaseerd op scheiding van functies en niet houdbaar om de opgaven waar we mee te maken hebben goed op te pakken. Wil je echt zaken goed kunnen ontwikkelen (ontwikkelingsplanologie) dan heb je dit nodig.”

Belang ecosysteem van lucht, water en bodem
Het ecosysteem van lucht, water en bodem vormt de onderlegger voor al ons functioneren. Voor de grote opgaven van klimaat, natuur, water en landbouw is het essentieel dat het systeem van lucht, water en bodem goed functioneert. De randvoorwaarden die dit systeem stelt aan ruimtelijke ingrepen en aan het inrichten van functies in ons buitengebied staan daarom in deze gebiedsvisie centraal.

Keuzes voor nu en voor later
De wereldwijde klimaatdiscussie maakt duidelijk hoe zwaar de opgave is waarvoor we staan. En dat snelheid is geboden. Niet alleen voor het ik en nu, maar ook voor het wij en straks. Keuzes die dus ook bepaald worden door het belang van de generaties na ons. Daarover verschillen de meningen en dat raakt gevestigde belangen. Hoezeer dat wringt, blijkt treffend uit de landelijke commotie met betrekking tot windmolens en de landbouw.

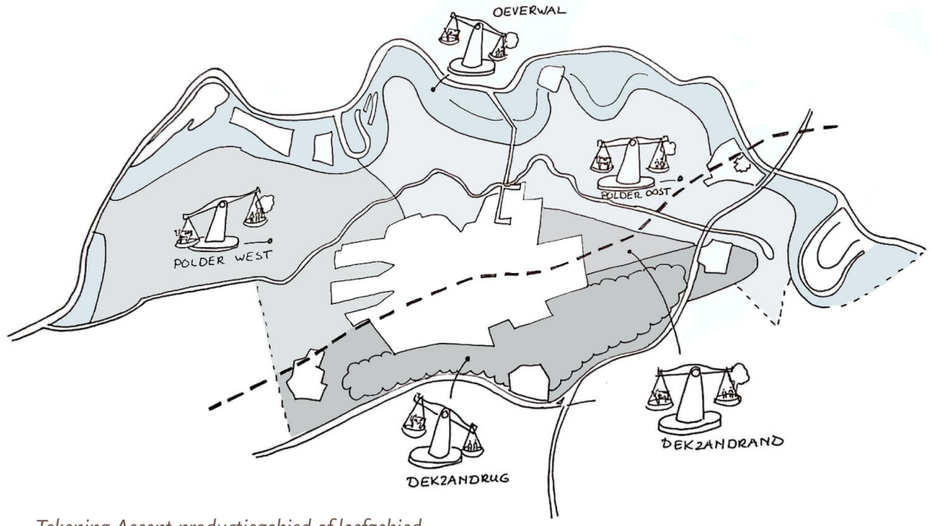
Zorgvuldig schipperen met de beschikbare ruimte
Deze gebiedsvisie is zo in meerdere opzichten een zoektocht naar de juiste vormen van dubbelgebruik als leef- en productiegebied in combinatie met het principe van een goede werking van het systeem van lucht ,water en bodem. Dat vraagt zorgvuldige afwegingen en schipperen met de beschikbare ruimte. Met als doel een nieuwe, evenwichtige balans.

Tekening Balans

Onze werkwijze
Op basis van de principes die we hierboven hebben geschetst, kijken we naar de opgaven en vertalen we die naar voorstellen. Dat doen we per deelgebied. Als deelgebieden onderscheiden we in hoofdzaak: de Maas met haar oeverwallen, het poldergebied en het dekzandgebied. We volgen dan de volgende stappen

1. Per deelgebied bepalen we eerst welke opgave of opgaven centraal staan.
2. Vervolgens benoemen we welke andere opgaven daarmee goed te combineren zijn, dus welke koppelkansen er zijn. Kansen daarvoor kunnen erin gelegen zijn dat bepaalde opgaven logisch zijn om te combineren (bijvoorbeeld natuur en recreatie) of omdat het deelgebied zich qua bodem-waterlucht systeem zich goed leent voor bepaalde opgaven (bijvoorbeeld de polder met landbouw en met water en bodem).
3. Waar we opgaven niet kunnen combineren, doen we voorstellen voor keuzes (bijvoorbeeld geen extra ruimte voor wonen in de polder omdat zich dat niet verhoudt met de ontwikkeling als landbouwgebied en in de Duurzame Polder met windmolens).
4. Soms leiden deze keuzes tot dilemma's, situaties waarin we uit meerdere aantrekkelijke of minder aantrekkelijke opties moeten kiezen en die niet alleen op logische gronden zijn te maken Die benoemen we als zodanig.

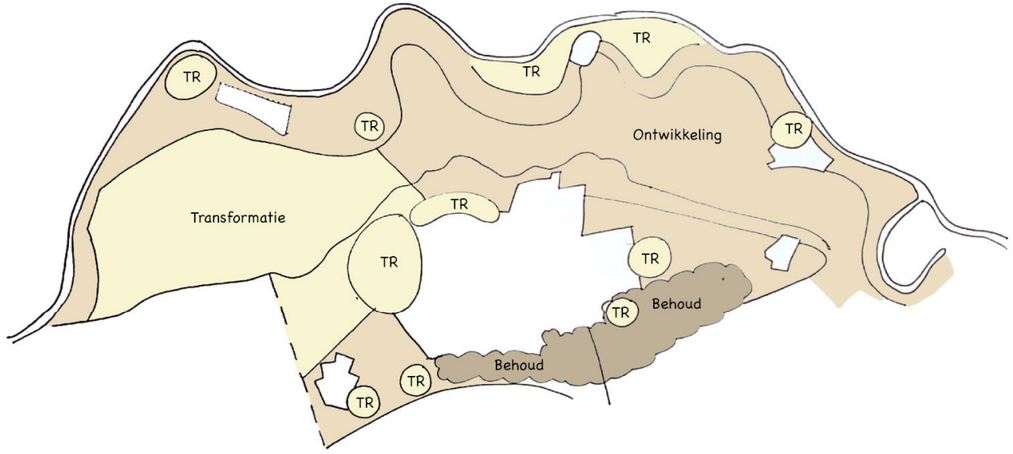
Tekening Accent productiegebied of leefgebied

Om deze werkwijze inzichtelijk te maken werken we met een matrix van opgaven en deelgebieden. (zie volgende pagina's)

Per deelgebied doen we in hoofdstuk 5 voorstellen gedaan om het accent meer op productie of meer op leefgebied te leggen. Dat is op de kaart op de linker pagina samengevat. Daarmee formuleren we een principe waarlangs de ontwikkelingen in dat deelgebied mogelijk maken, stimuleren en toetsen.

Als je de verschillende deelgebieden met elkaar vergelijkt, kun je onderscheid maken in de mate waarin die gebieden zich zullen ontwikkelen in de komende jaren:

- gebieden waar heel weinig verandert, waar het vooral om 'behoud' gaat;
- gebieden die zich gestaag doorontwikkelen, 'ontwikkeling';
- gebieden waar de veranderingen goed waarneembaar zullen zijn, 'transformatie'.

Tekening Landschap: behoud, ontwikkeling of transformatie

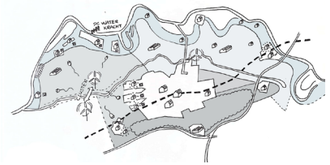
Matrix gebiedsvisie Buitengebied Oss

Bodem, water en lucht

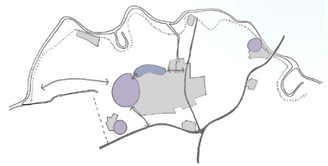
Rijke natuur

Ruimte voor energie

Vrije tijd, landschap en erfgoed

Prettig en gezond leven

Toekomstvaste landbouw

Maasovergebied

Poldergebied

Dekzandgebied

Verbindingen

3.4 Hoe komen we van visie tot uitvoering

Met de omgevingsvisie richten we ons beleid samenhangend en overzichtelijk in. In de visie staan de doelen die we voor de fysieke leefomgeving hebben, het is een strategisch verhaal waarin we de gewenste situatie beschrijven. We kijken daarbij vanuit een ver perspectief: wat moeten we nú doen om in 2030 en daarna een steeds betere leefomgeving te krijgen. Vervolgens is de vraag welke instrumenten we kunnen toepassen om van de bestaande naar de gewenste situatie te kunnen komen. In de omgevingswet zijn nieuwe instrumenten benoemd, zoals het omgevingsplan, omgevingsprogramma's en de omgevingsvergunning. Bij het opstellen van de definitieve gebiedsvisie en bij de omgevingsvisie zullen we aangeven hoe we deze instrumenten gaan inzetten.

De instrumenten van de Omgevingswet

Impressie van het veelzijdige buitengebied van Oss

4 De thema's

We hebben een analyse gemaakt van actuele trends en ontwikkelingen in Oss en het bestaande beleid. Op basis daarvan hebben we de zes thema's bepaald die in dit hoofdstuk worden uitgewerkt. Het zijn dezelfde thema's die in de eerdere gespreksnota centraal stonden.

1. Water, Bodem en Lucht
2. Rijke Natuur
3. Ruimte voor Energie
4. Vrije tijd en Ruimte
5. Prettig en Gezond Leven
6. Toekomstvaste Landbouw

Voor elk thema beschrijven we eerst wat er speelt. Belangrijke input hiervoor is gegeven door de vele stakeholders die we in februari en maart hebben bevraagd op hun kennis en ideeën. Op basis van deze analyse komen we per thema tot onze visie op waar we in 2030 willen staan. Daarna geven we aan wat we daarvoor willen gaan doen.

Thema
Water, Bodem en Lucht

Global Goals

Wat speelt er

Klimaatrobuust
Het klimaat verandert. We willen beter bestand zijn tegen schade en ernstige overlast door heviger regenval, extremere hitte en langdurige droogte periodes. We noemen dat **klimaatrobuust**. Oss is een watergemeente vanwege de ligging aan de Maas. Ons hele watersysteem heeft daarmee te maken. De hoge droge Herperduin is opgestuwd door de Maas (‘de Maashorst’), de polder is ontstaan door afzetting van fijne deeltjes uit de Maas en de oeverwallen en rivierduinen door de grovere deeltjes. De vraag is dus hoe we met dit watersysteem klimaatrobuust kunnen worden.

Waterveiligheid
Waterveiligheid is rond onze 45 km dijklengte een thema op de provinciale en nationale kaart. Voor de aanpak voor waterveiligheid (bescherming tegen overstromingen vanuit de Maas) conform het Deltaplan Rivieren zijn wij partner in de projecten Meanderende Maas en Cuijk-Ravenstein, die geheel of voor een deel op ons grondgebied spelen. Naar verwachting start het Waterschap in 2021 of 2022 ook met voorbereiding voor het project Lith-Bokhoven. Bij de aanpak gaat het telkens om een combinatie van dijkversterking en ruimte voor de rivier creëren.

Verdroging
Verdroging is al langer een groot probleem in Herperduin. Het Waterschap onderzoekt en werkt aan maatregelen om de situatie te verbeteren. Ook de directe omgeving van het gebied maakt deel uit van het onderzoeksgebied. In onze poldergebieden wordt de waterhuishouding geregeld door ‘inlaat’ uit en “afvoer naar” de Maas: via de Hertogswetering kan water het gebied in gebracht worden in droge zomerperioden. Dat is nu goed gereguleerd, maar hoe gaat dat als straks de Maas zo laag staat dat dat niet mogelijk is? In de polder ten zuiden van Maren-Kessel al sprake van lichte bodemdaling door inklinking van ondergrondse kleilagen.

Bij verdroging is de wisselwerking tussen bufferen van overschot ten tijde van extreme neerslag en beschikbaarheid ten tijde van droogte van belang. Daarbij is ook de interactie tussen bebouwd en landelijk gebied van belang. Overschot uit bebouwd gebied kan ten dienste van tekorten van nabij gelegen in landelijk gebied worden ingezet.

Citaat Lambert Verheijen: *“Een mooi en goed idee is om onze zandgronden veel meer als een accu te gaan gebruiken om water op te slaan. Geprojecteerd en ver doorgevoerd op de Maashorst kun je het water daar(onder) isoleren zodat je het bij droogte als een bel naar boven kunt halen. Voor de landbouw is het belangrijk zich rekenschap te geven van de mogelijkheden en de problematiek rondom water. Zeker vanuit het perspectief van de transitie richting kringlooplandbouw is het van belang hierin goed mee te bewegen. Bijvoorbeeld: een aandachtspunt in de polders is dat de toevoer van water hier vanuit de Maas komt en zeker naar de toekomst toe kan dat water steeds vaker op rantsoen komen te staan bij lage waterstanden. Boeren zullen moeten gaan investeren in waterbassins, in principe van natuurlijke aard.”*

Kwaliteit bodem en water
De kwaliteit van bodem en water en de goede sponswerking van de bodem zijn belangrijk voor de kwaliteit van leven, voor de biodiversiteit, voor ons drinkwater en als vruchtbare grond voor het verbouwen van ons voedsel. We willen dat bodem en water veilig en gezond zijn. De kwaliteit van met name het oppervlaktewater wordt onder andere beïnvloed door de lozing

Waterkwaliteit

verminderen inlaat water vanuit de Maas

aanpak overstort RWZI Oijen

geen schadelijke gewasberschermingsmiddelen

Schone lucht

Schone Lucht Akkoord

Betere bodem

Bodemvruchtbaarheid en gezonde, klimaatbestendige bodem

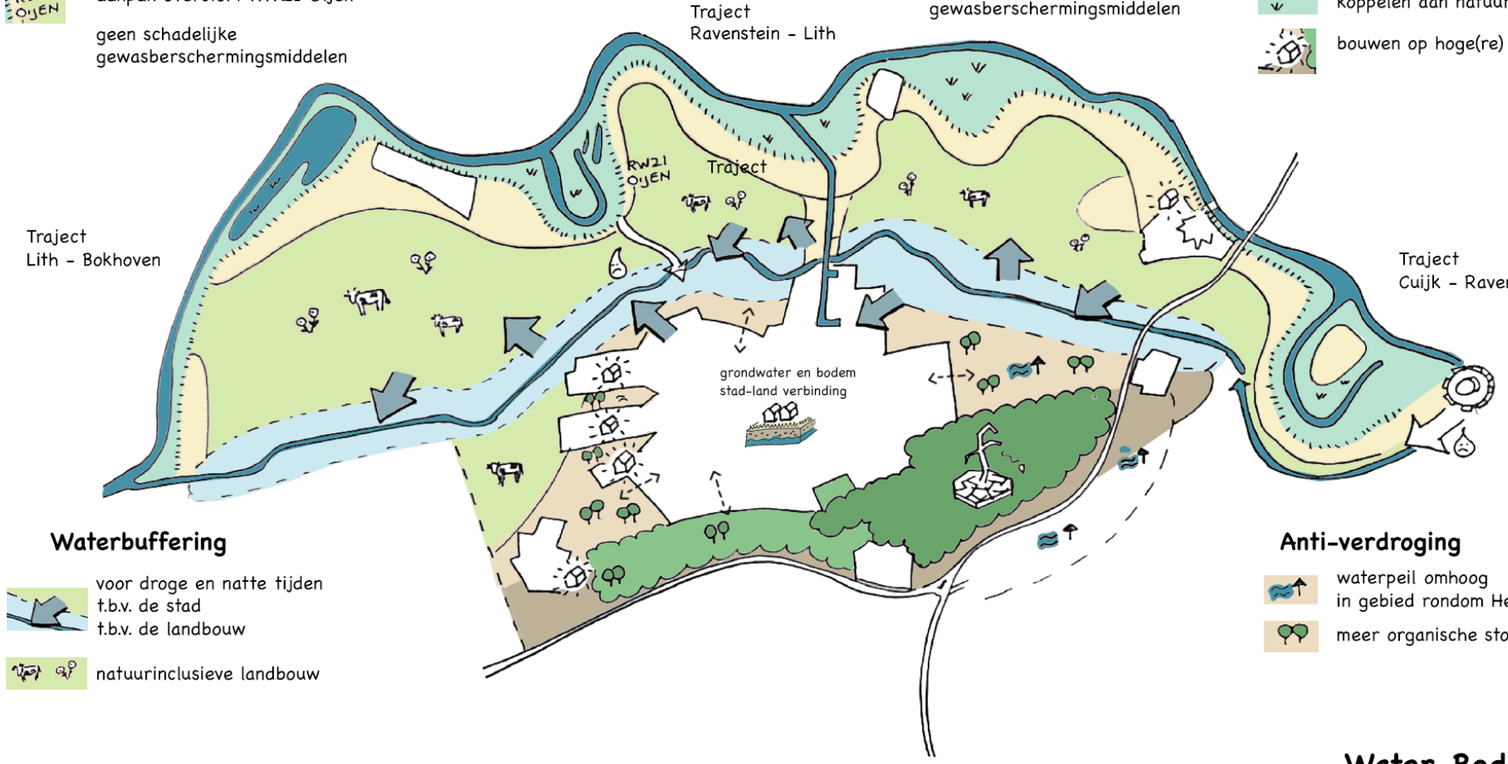
geen schadelijke gewasberschermingsmiddelen

Waterveiligheid

Meanderende Maas Ravenstein - Lith

koppelen aan natuurdoelen

bouwen op hoge(re) delen

Waterbuffering

voor droge en natte tijden
t.b.v. de stad
t.b.v. de landbouw

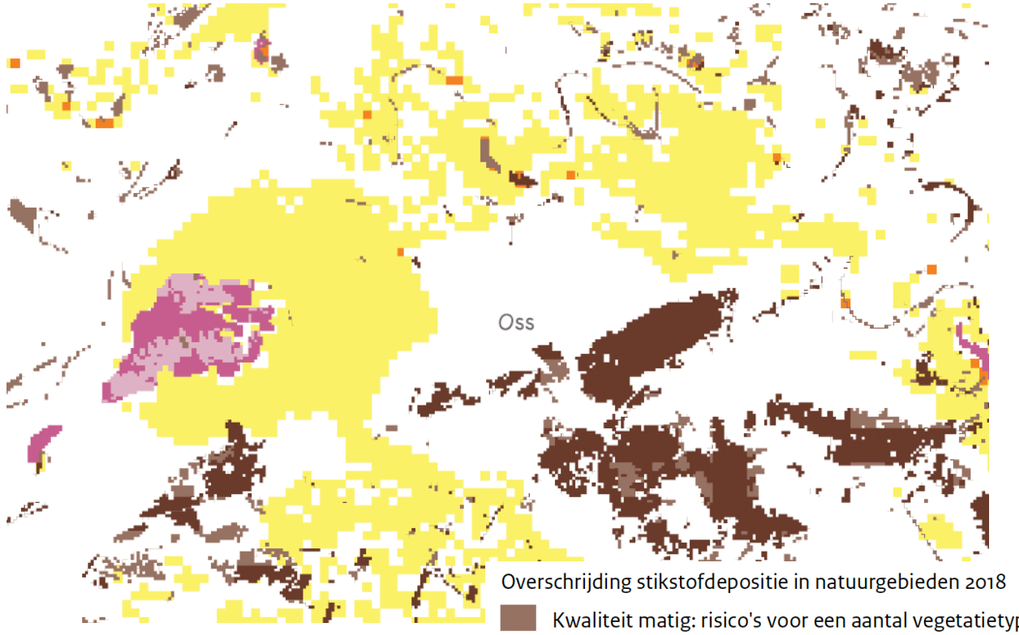
natuurinclusieve landbouw

Anti-verdroging

waterpeil omhoog in gebied rondom Herperduin

meer organische stof in de bodem

Water, Bodem & Lucht

Uitsnede kaart: Systemen van water en bodem onder druk

Uit Rapport: Grote opgaven in een beperkte ruimte., Planbureau voor de Leefomgeving

van het effluent van de rioolwaterzuivering bij Oijen, door de emissie van gewasbeschermingsmiddelen, de uit- en afspoeling van meststoffen in de landbouw en indirect door bijvoorbeeld medicijnresten en andere diffuse stoffen in overstortwater en effluent. De reductie van nutriënten vraagt aandacht teneinde de nationale doelen te behalen. Een onderwerp dat steeds meer maatschappelijke aandacht krijgt is het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen in de landbouw. In Oss speelt dat vooral in de gebieden waar akker- en tuinbouw plaatsvindt. Op diverse plaatsen hebben wij te maken met bodemverontreiniging, vanuit de landbouw en vanuit het oude industrieel verleden. Met de Omgevingswet komen door verdere decentralisatie verantwoordelijkheden met betrekking tot de bodem naar ons over.

Citaat Lambert Verheijen: *"Bij Oijen komt een extra zuivering voor medicijnen. Dit wordt gecombineerd met bewustwording naar burgers toe. De resultaten van de zuivering vormen immers een spiegel van het medicijngebruik. Zo ka het bijdragen aan de doelstelling van het realiseren van een 'blue zone' gebied. Een gebied waar je in goede gezondheid kunt leven en waar daardoor de gemiddelde levensverwachting hoog is."*

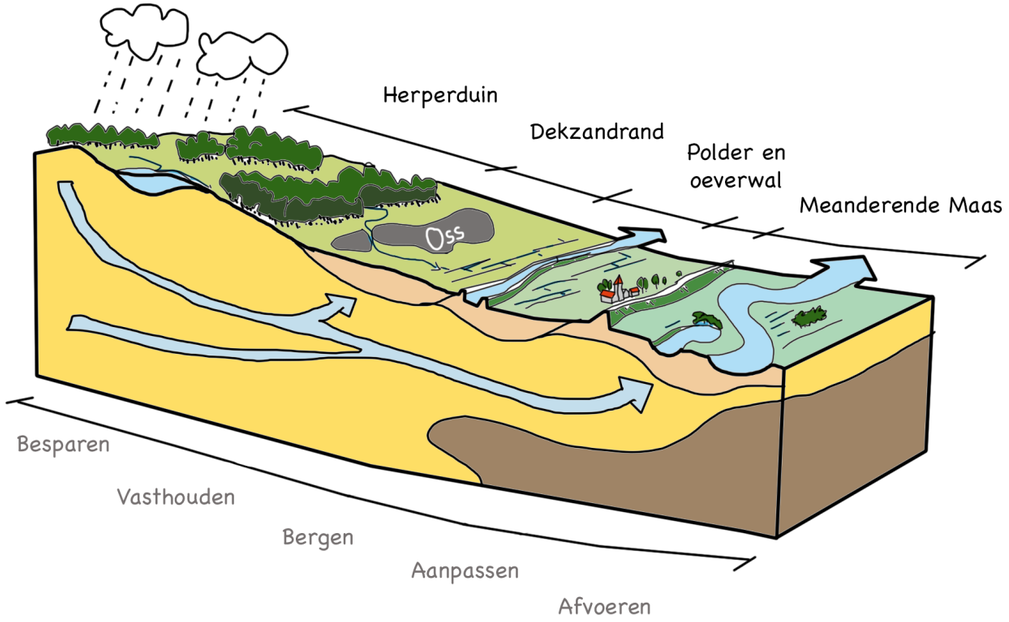
Bodemvruchtbaarheid
Bodemvruchtbaarheid is voor landbouw en natuur van wezenlijk belang. Een goede bodemstructuur en een divers bodemleven zorgen voor een gezonde bodem die in balans en daardoor vruchtbaar is. Diversiteit is een kracht. Dit zien we terug in de verschillenden bodemsoorten in onze gemeente met bijbehorende flora en fauna. Organische stof is belangrijk voor behoud en verbetering van bodemvruchtbaarheid. Het toepassen van kringlooplandbouw betekent dat wordt overgegaan naar een evenwichtiger systeem met minder kunstmest en meer gebruik van vaste mest en compost. Maar ook armere bodems zijn waardevol voor de natuur omdat die nog maar weinig voorkomen en de planten daarop dus vaker zeldzaam zijn.

Luchtkwaliteit
Gezondheid in relatie tot luchtkwaliteit is voor ons een belangrijk onderwerp. Daarom zijn wij voortrekker van het Schone Lucht Akkoord in onze regio. De actuele coronacrisis zet dit onderwerp voor onze regio in de schijnwerpers. Er lopen nationaal en regionaal diverse nadere gezondheidsonderzoeken.

Momenteel zijn er in Oss relatief weinig overbelaste situaties op het gebied van milieuhinder. Als het gaat over fijnstof dan zijn in het buitengebied vooral de A59/A50 en enkele veehouderijen zichtbaar qua belasting. Als het gaat over geur dan is vooral de directe omgeving van veehouderijen belast.

Wat is onze visie •

- In 2050 zijn we klimaatrobuust. We zijn dan bestand tegen overlast door heviger regenval, extremere hitte en langdurige droogte periodes.
- Dat betekent dat we meer ruimte maken voor regenwater, ruimte en waardering voor groen en met name bomen, en natuurinclusief bouwen, inrichten en beheren.
- De kwaliteit van water, bodem en lucht is gezond. Veilig en gezond voor mensen, flora en fauna en een goede kwaliteit voor landbouw en natuur. Zowel op Europees als op landelijk niveau zijn hiervoor doelstellingen geformuleerd. Voor lucht hebben we de ambitie om via het Schone

Doorsnede gemeente Oss

Luchtakkoord in 2030 gezamenlijk 50% gezondheidswinst te halen ten opzichte van 2016.
- Om te komen tot een klimaatrobuust en gezond systeem maken we water en bodem meer leidend bij ruimtelijke inrichting.
- De waterveiligheid is verbeterd door de Maasdijk te versterken en de Maas meer ruimte te geven.
- Voor water geldt als systeem: besparen, vasthouden, bergen, aanpassen en afvoeren.

Wat gaan we doen

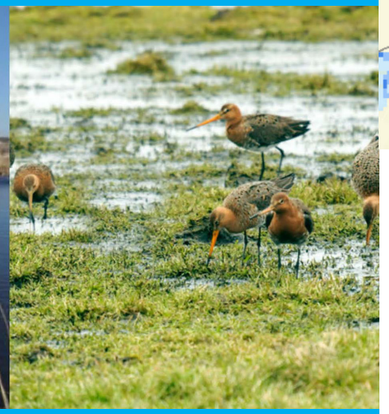
- Om de verdroging in Herperduin te keren zijn hydrologische maatregelen nodig. Niet alleen in Herperduin zelf maar ook in de zone eromheen. Denk dan aan het verhogen van het waterpeil in die gebieden en/of op andere wijzen ervoor zorgen dat het water in en rond Herperduin wordt vastgehouden. Dit zal gevolgen hebben voor de huidige inrichting en het gebruik van die gebieden. Het Waterschap is de partij die dit trekt. Daarvoor moeten we met het Waterschap in gesprek met de eigenaren en gebruikers.
- In ons buitengebied (en ook zo in ons stedelijk gebied en in de kernen) zullen we rekening moeten houden met het creëren van waterbuffers die water ten tijde van overvloed kunnen bergen/bufferen ten gunste van drogere periodes. Het Waterschap doet onderzoek naar wat nodig is en maakt plannen. We weten nog niet hoe verreikend de maatregelen moeten gaan worden. Het Waterschap is hierin trekker, wij moeten samen met hen en de grondeigenaren zorgen voor de vertaling naar ons gebied.
- Ook voor een gezonde bodem en een goede waterkwaliteit is het nodig dat alle partijen daarin samen optrekken: grondeigenaren, Waterschap, Brabant Water en wij als lokale overheid.
- Het Waterschap is als eigenaar van de waterzuivering in Oijen bezig met het verbeteren van hun systemen om er zo voor te zorgen dat het effluent schoner wordt.
- We gaan in regionaal verband aan de slag met het Schone Lucht Akkoord: een brede aanpak van diverse bronnen van luchtvervuiling. Binnen het akkoord werken we toe naar de advieswaarden voor fijn stof en NOx van de Wereldgezondheidorganisatie (WHO). Voor het buitengebied zijn binnenvaart en havens, landbouw en mobiliteit belangrijke maatregelen om uit te voeren.

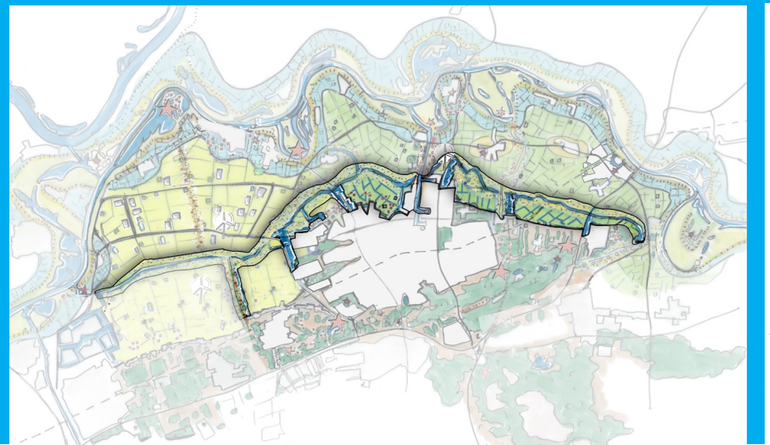
Watermachine De Beerse Overlaat 2.0

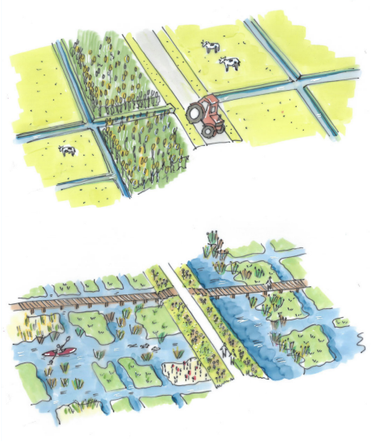
Een ontwikkelingsrichting zou kunnen zijn om een nat gebied te ontwikkelen in (delen van) het tracé van de Beerse Overlaat en de Hertogswetering. Bijvoorbeeld het deel ten noorden van de stad, of een groter deel. Dit natte gebied zou ontwikkeld kunnen worden als een mozaïek van sloten, ondiep water, natte graslanden, bloemrijke graslanden en weilanden waar naast landbouw en natuur ruimte kan zijn voor bijzondere woonvormen, nieuwe vormen van natte landbouw (aquateelten) en extensieve recreatie. Deze zogenaamde watermachine kan meteen fungeren als een regenton voor Oss en Den Bosch.

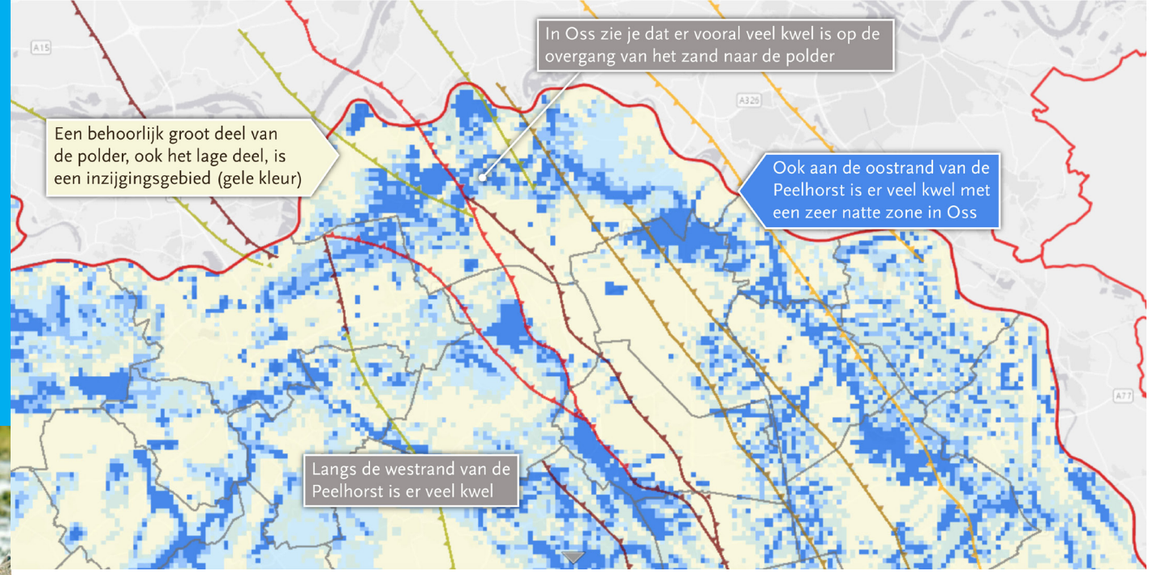

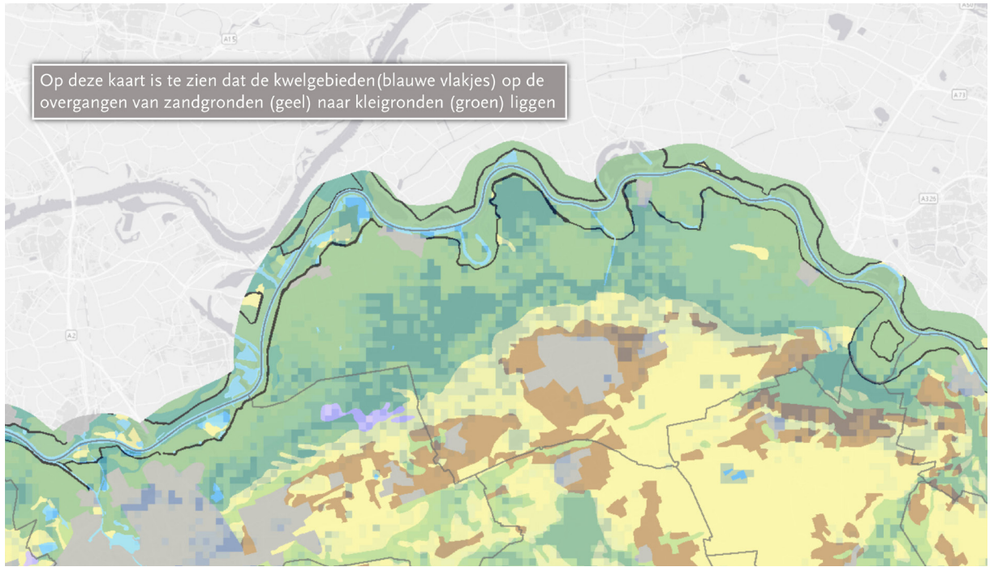

Deze kaarten tonen de kwelgebieden in Oss en omgeving (bron: Atlas voor de leefomgeving). Te zien is dat de zandgronden droog zijn en de kwel vooral aanwezig is in een brede oost-westelijke strook in de overgang van zand naar polder.. Dit is van belang om rekening mee te houden bij de ontwikkeling van een klimaatadaptief buitengebied.

Thema
Rijke Natuur

Global Goals

Wat speelt er

Natuur draagt bij aan de kwaliteit van leven. Naast dat natuur op zichzelf al de moeite waard is om in de buurt te hebben, levert het veel op: gezondheid, schone lucht, bestuiving, bodemverbetering. De natuur in Oss heeft ruimte nodig om beter te functioneren zodat de afname van de biodiversiteit kan worden gestopt. Dit betekent dat we de opgave hebben om natuur en biodiversiteit in de natuurgebieden te versterken. En is het nodig dat we de natuur en biodiversiteit in woonwijken, agrarisch gebied, bedrijventerreinen en wegbermen verbeteren, meer natuurinclusief maken.

Met biodiversiteit bedoelen we het de verscheidenheid van het aantal soorten dat ergens voorkomt en is een maatstaf voor de kwaliteit van de natuur. Wereldwijd neemt de biodiversiteit af. Zowel het aantal soorten (kwalitatief) als de hoeveelheid planten en dieren. Ecologische evenwichten raken verstoord. Dat raakt ook ons als mens, bijvoorbeeld via de risico's die onze voedselvoorziening daarmee loopt. Ook in Oss hebben we de opgave de achteruitgang van biodiversiteit te stoppen en te verbeteren.

Citaat Jos Rademakers: *"Mijns inziens betekent "werken mét de natuur" dat wij voor elk van de deelgebieden die binnen de gemeente te onderscheiden zijn, moeten denken vanuit het natuurlijke ontwikkelingsvermogen van de betreffende locatie. Door te starten vanuit de kansen en mogelijkheden ontstaat de ruimte om ons denken over de natuur niet te laten domineren over de problemen, achteruitgang, bedreiging van de natuur. "Natuurinclusief ontwikkelen" gaat dan ook over wat wij kunnen doen om de natuur in onze sterk verstedelijkte samenleving tot expressie te laten komen, en over welke kwaliteiten wij (als tijdelijke bewoners van dit stukje aarde) daar aan zouden kunnen ontlenen."*

Oss heeft aantrekkelijke natuurgebieden zoals de Maasuiterwaarden en Herperduin. Met het project Landschappen van Allure zijn op de dekzandrug de natuurlijke verbindingen verstevigd. In Landerij van Tosse werken veel vrijwilligers samen aan natuur, landschap en stadslandbouw. Veel waardevolle elementen zijn teruggebracht in het landschap en het beheer is verbeterd. Keent is al jaren een mooi voorbeeld van waardevolle procesnatuur in het landschap van de uiterwaarden, evenals Hemelrijkse Waard. Dit zien we ook terug in de visstand en de vogelpopulatie waaronder de water- en roofvogels.

Ook in de Osse polders zijn specifieke natuurwaarden te vinden. Er ligt hier zo'n 80 hectare plasdras-land waar in grote getale weidevogels op af komen zoals kievitten, grutto's en kluten. Deze boerenlandvogels nemen in Nationaal verband in aantallen dramatisch af. De polders vormen nu één van de belangrijkste hotspots in Brabant. Dit is voor een belangrijk deel te danken aan de samenwerking van boeren met vrijwilligers, Brabants Landschap en de Provincie aan het weidevogelbeheer. Ook liggen er enkele eendenkooien en ecologische verbindingszones zoals langs de Hertogswetering. Deze wordt door het Waterschap doorontwikkeld en gekoppeld aan het Otterproject. In 2015 was Oss in samenwerking met onder andere Brabant Water en het Waterschap mede winnaar van de European Bee Award, die ging over betere omstandigheden voor (wilde) bijen. Dit neemt niet weg dat de bijendiversiteit in ons buitengebied relatief laag is. De biodiversiteit in Herperduin ontwikkelt zich positief maar het bos heeft te lijden onder verdroging en verzuring.

Daarnaast zijn er vele kleinere natuurgebieden en verbindingen. 10% van de totale oppervlakte van Oss is natuurgebied. Dat is minder dan het gemiddelde van 12% voor heel Nederland. Het is wenselijk ons

Natuur Netwerk Oss

compleet maken ecologische structuren:
evz Maas
evz Hertogswetering
evz Herperduin - Keent
noord-zuid verbindingen
dekzandrug

kleine bosjes
dekzandgebied

Riviernatuur

Bosomvorming en
grote grazers
Herperduin

landschapslementen
oeverwal

stad-land verbindingen

Natuurbeleving

mooier landschap

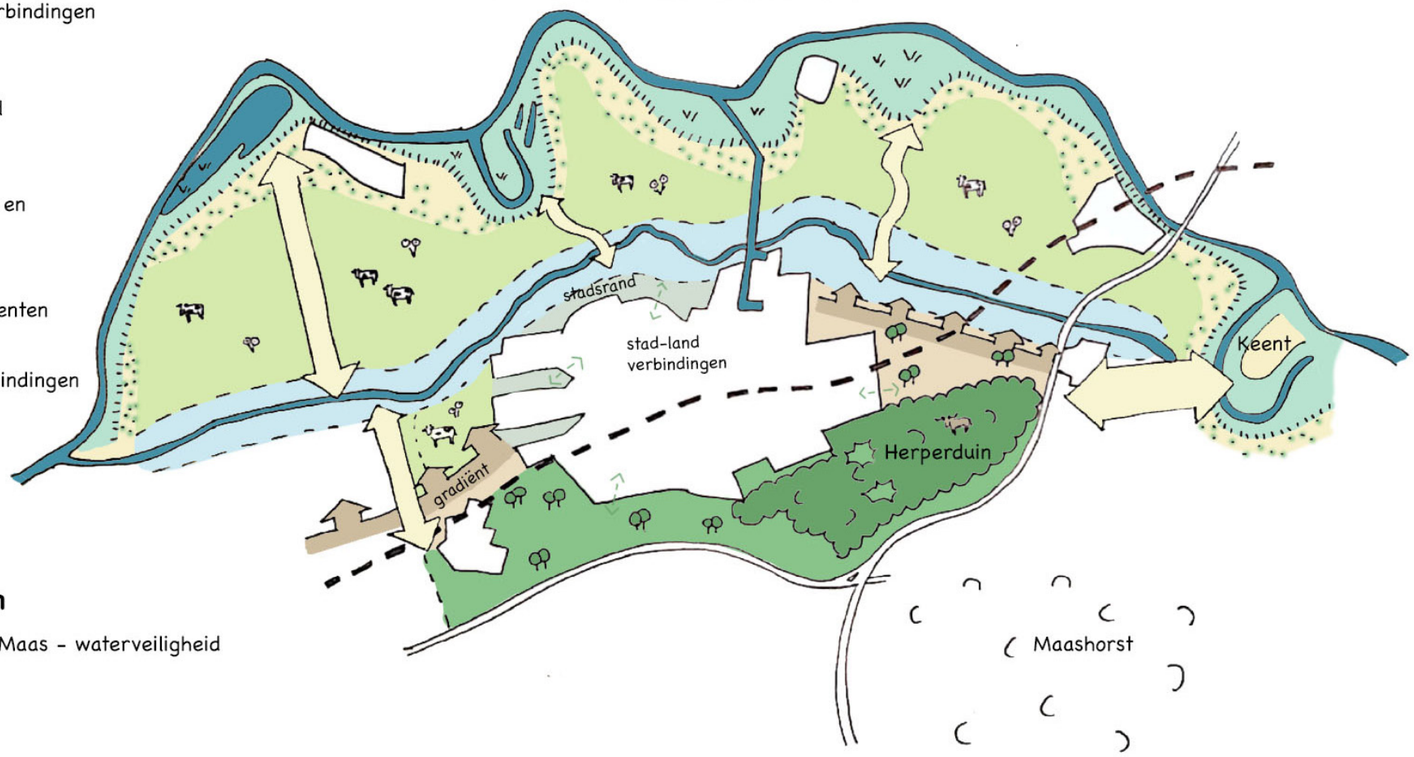
recreatieve routes

meer biodiversiteit in stadsrand

Natuurinclusiviteit

natuurinclusievere landbouw

natuurinclusiever wonen en werken

Natuur koppelen

Meanderende Maas - waterveiligheid

Waterbuffers

Rijke natuur

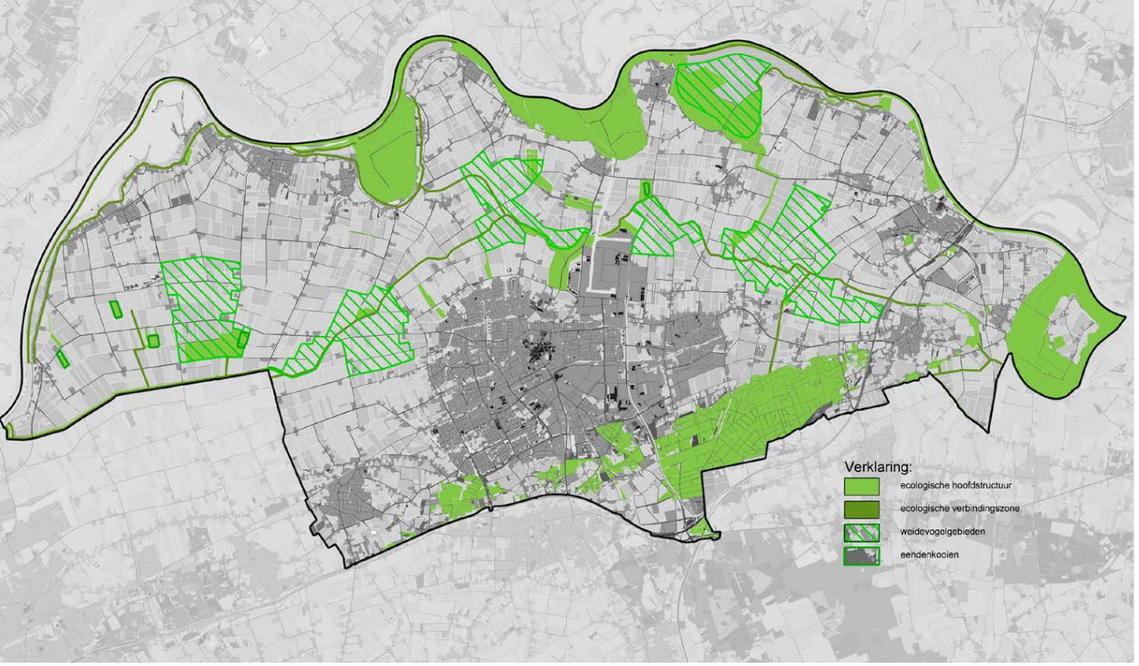
natuurareaal robuuster te maken: meer natuur en betere verbindingen tussen natuurgebieden. Met onder andere het project Meanderende Maas zetten we daarin stappen en wordt er 600 ha natuur toegevoegd. Ook is een aandachtspunt dat de natuurwaarden in de natuurgebieden onder druk staan, vanwege klimaatverandering, doordat nog niet altijd alle maatregelen uitgevoerd zijn en soms door recreatie.

Wat is onze visie

- We maken ons handelen in het buitengebied natuurinclusiever. Dit betekent dat we natuurwaarden willen versterken, niet alleen in Maas-, Maashorst- en agrarisch gebied maar ook in woongebieden, bedrijventerreinen, recreatiegebieden, en langs wegen.. Natuur kan hierbij de andere functies en het landschap versterken.
- Onze natuurgebieden vormen een robuust netwerk van gebieden (Natuurnetwerk Oss) die met elkaar en met het stedelijke groen zijn verbonden. Dit maakt het voor zowel soorten als voor mensen een waardevol en florerend netwerk van groen en natuur dat altijd dichtbij is.
- Natuur is in Oss nergens ver weg en in principe voor iedereen toegankelijk.

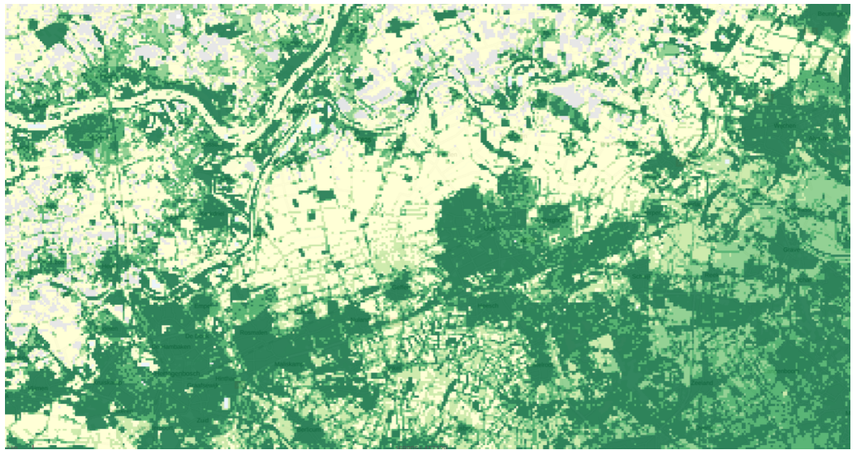
Wat gaan we doen

- In 2017 hebben we de Osse routekaart Groen, Blauw, Natuur gemaakt. Die heeft als pijlers het natuurnetwerk verfijnen en versterken en de beleving van natuur te verbeteren. In vervolg op deze routekaart werken we aan een plan voor het NNO, het Natuur Netwerk Oss.
- Met de waterveiligheidsprojecten langs de Maas wordt er natuur toegevoegd middels een groot aaneengesloten natuurgebied, een riviernatuurpark langs de Maas, met rivier- en moeraslandschap. Ook de bakenbomenstructuur krijgt een nieuwe impuls en wordt daarmee veilig gesteld.
- Als het gaat over natuurgebieden en verbindingen willen we moerasnatuur langs de Hertogswetering versterken, de verbinding tussen Herperduin en Keent robuuster maken en Noord-Zuid verbindingen realiseren, zoals via de Teefelse Wetering en Groene Dijk.
- In het buitengebied staat het natuurinclusiever maken van de landbouw voorop. De landbouwsector wil daarmee aan de slag . Dat vraagt om verandering in de landbouw en om ondersteuning door de partijen eromheen. Door bijvoorbeeld bermen, randen van akkers en weilanden en oevers anders in te richten is al veel te bereiken. Dat vraagt ook aanpassing van het bermbeheer.
- We bouwen samen met de grondeigenaren en gebruikers door aan de ontwikkeling van een robuust weidevogelgebied waarbij we de uitgangspunten van het Aanvalsplan Grutto zoveel als mogelijk toepassen (een kerngebied met daaromheen een groot aaneengesloten randgebied).
- Natuur en biodiversiteit nemen we als als opgave mee bij de stedelijke uitbreidingen Oss-West, Ravenstein-Noord en Geffen-Oost.
- Natuur zetten we in als koppelkans bij projecten zoals realisatie van recreatieve voorzieningen en saneringen van agrarische bebouwing.
- Er is behoefte aan meer inzicht in de huidige – en potentiële waarde van de biodiversiteit en de kwaliteit van water en bodem in het Osse buitengebied. Met de pilot Biodiversiteitsthermometer gaan we dat onderzoeken.

Deze kaart toont de huidige natuurgebieden in onze gemeente (bron: Gemeente Oss). Te zien is dat de natuurgebieden zich vooral in het noorden en zuiden bevinden en de onderlinge verbindingen in noord- zuidelijke richting beperkt zijn.

Deze kaart toon de bijendiversiteit (bron: Atlas voor de leefomgeving). Opvallend is dat de bijendiverseit in stedelijke gebieden hoog is en in het buitengebied van Oss juist relatief laag. Bijen zijn gebaat bij een grote diversiteit aan bloemen en planten en plekken voor huisvesting.

Verbindingslijnen natuur en recreatie

In de huidige situatie lopen alle ecologische verbindingszones (Maas, Hertogswetering en dekzandrug) in oost-westelijke richting. Daartussen liggen de komgebieden. Een ontwikkelingsrichting zou kunnen zijn om in de toekomst de drie bestaande ecologische verbindingszones met elkaar te verbinden door dwarsverbindingen in noord-zuidelijke richting. Deze verbinden dan het Maasgebied via de polders met het dekzandgebied. Hiervoor zouden we vier oude dwarsdijken van de Beerse Overlaat kunnen benutten. De natuur kan zich hierlangs ontwikkelen en migreren. Daarnaast kunnen ze ook een recreatieve functie gaan hebben. Het zijn aantrekkelijke wandel- en fietsroutes tussen woongebieden en recreatiegebieden.

Thema
Ruimte voor Energie

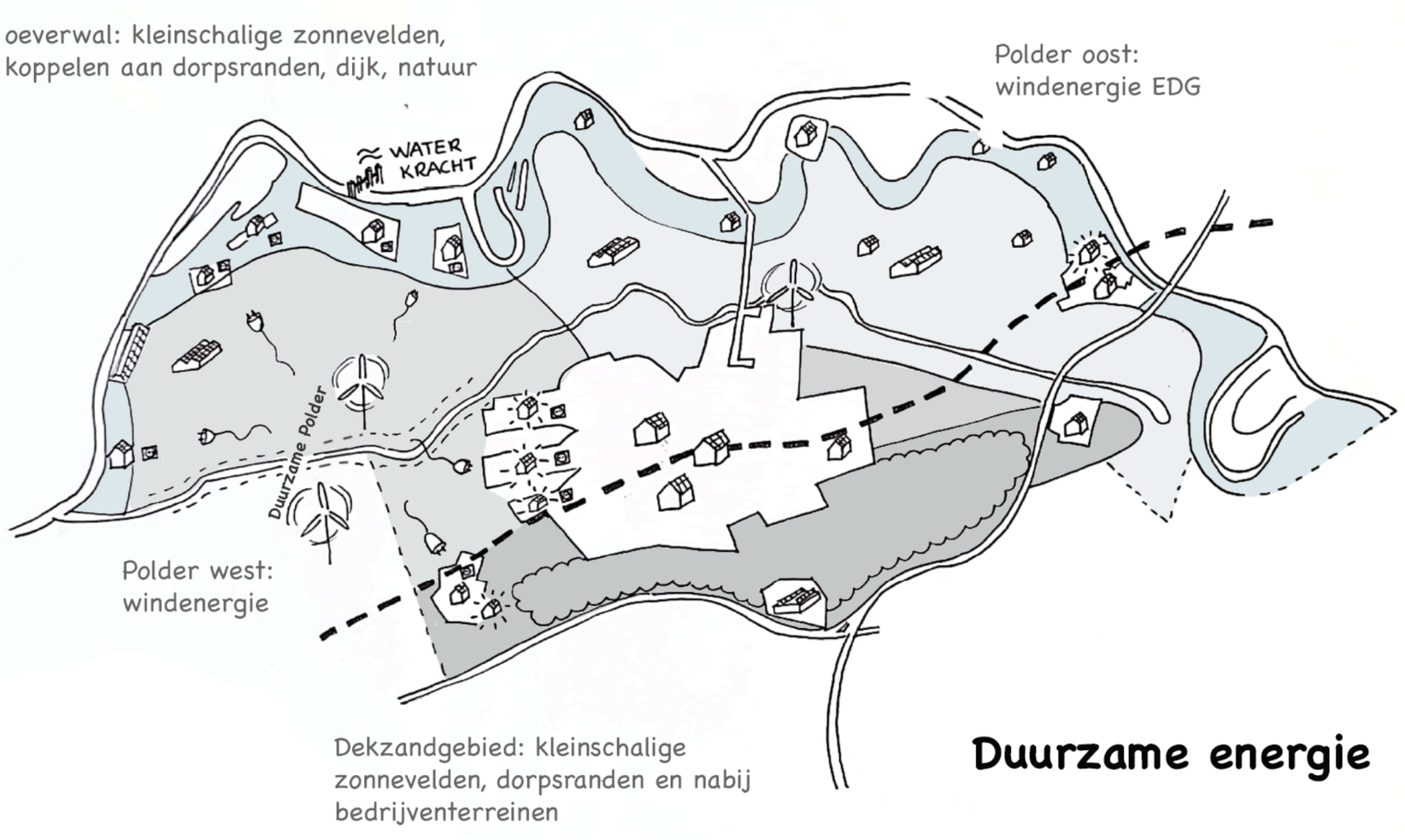
Wat speelt er

De energietransitie is onderdeel van het beleid om de klimaatverandering te vertragen en uiteindelijk stop te zetten . In het klimaatakkoord van Parijs en in afspraken met de Europese Unie is bepaald dat we in 2030 onze CO2 uitstoot met 49% terugbrengen en dat deze in 2050 bijna nul moet zijn. Om dat te bereiken hebben we in regionaal verband afgesproken dat we in Oss in 2030 11% energie hebben bespaard en 0,93 PJ duurzame energie opwekken. Die Osse energieopgave wordt deels ingevuld met de windmolens op industrieterrein Elzenburg De Geer en zon-op-(bedrijfs)dak projecten. Ook zijn er enkele middelgrote zonnevelden in ontwikkeling (bijvoorbeeld bij de Mun en bij de RWZI bij Oijen). De rest van de opgave, circa 0,59 PJ, zal door middel van clustering van windmolens in de **Duurzame Polder** (Lithse en Geffense polder) worden ingevuld. Over dat project heeft de gemeenteraad in januari 2021 een principebesluit genomen. Er zijn veel vragen over en er is de nodige weerstand vanuit de omgeving tegen de komst van windmolens.

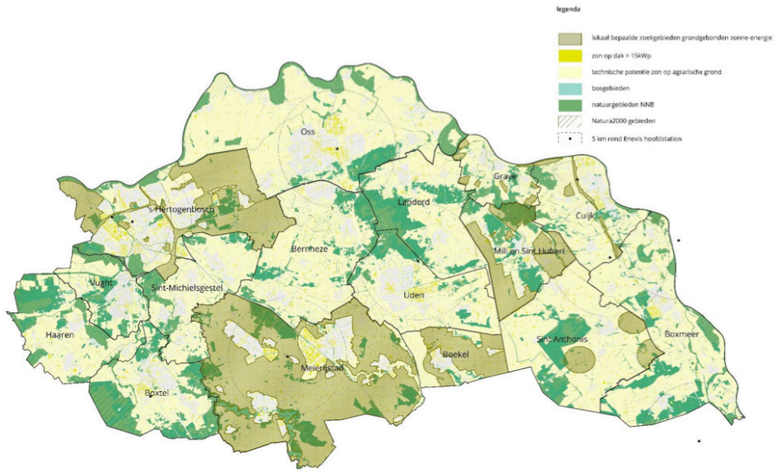
We moeten ook verder kijken **dan 2030**. Zonne-energie en windenergie zijn nu de meest geijkte bewezen technieken. Maar we zullen ons de komende jaren ook gaan beraden op energieopwekking na 2030.

Wat is onze visie

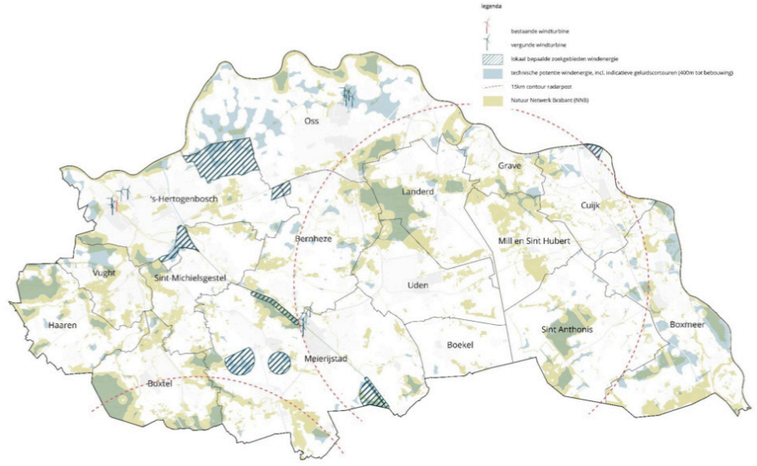
- Een groot deel van onze restant RES opgave voor 2030 landt in ons buitengebied. We kiezen er voor om deze rest opgave door middel van windenergie in te vullen vanwege de hoge opwekcapaciteit per windmolen en het relatief geringe ruimtebeslag over de grond. We realiseren onze energiedoelen en versterken tegelijkertijd onze landbouwkundige structuur door één gebied, namelijk de Duurzame Polder, aan te wijzen als gebied voor windmolens. Dit aanvullend aan de geplande windmolens bij Elzenburg de Geer. We kiezen niet voor windmolens in Stijbeemden.
- Bestaande en nieuwe daken in het buitengebied worden zoveel als mogelijk benut voor zonnepanelen. We bieden ruimte voor zonnevelden op reststroken en gemengde gronden, zoals langs infrastructuur en in randen rondom de dorpskernen en bedrijventerreinen. We behouden goede agrarische gronden en werken niet mee aan zonnevelden op die gronden en in natuurgebieden.

oeverwal: kleinschalige zonnevelden, koppelen aan dorpsranden, dijk, natuur
Polder oost: windenergie EDG
WATER KRACHT
Duurzame Polder
Polder west: windenergie
Dekzandgebied: kleinschalige zonnevelden, dorpsranden en nabij bedrijventerreinen
Duurzame energie

Zoekgebieden zon

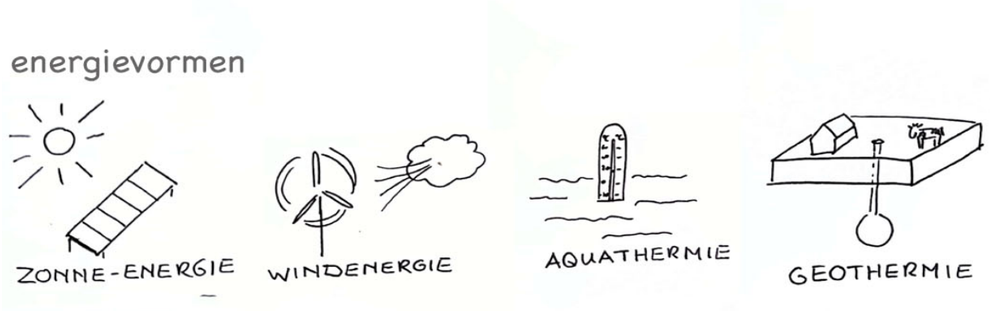
Zoekgebieden wind

Deze kaarten tonen de zoekgebieden voor zon en wind in de regio Noordoost-Brabant (bron: RES). In Oss zijn vooral de komgebieden technisch geschikt voor zonnevelden en windmolens en de oeverwal en dekzand(rug) voor zonnevelden.

Wat gaan we doen

- We stellen samen met de gemeente Den Bosch en de provincie een programma op voor de Duurzame Polder waarbij we onderzoeken hoe we de ontwikkeling van windmolens realiseren en die kunnen combineren met een integrale gebiedsontwikkeling. Dat wil zegen dat energieopwekking in samenhang met andere waarden zoals agrarische ontwikkeling, natuurontwikkeling en klimaatadaptatie wordt opgepakt. Daarbij streven we er naar dat de windmolens op zo groot mogelijke afstand van de dorps- en woonkernen komen te staan met als uitgangspunt een minimale afstand van 2 kilometer. Draagvlak, evenredige verdeling van lusten en lasten en streven naar lokaal eigendom zijn belangrijk voor de maatschappelijke acceptatie.
- Initiatieven voor zonnevelden beoordelen we aan de hand van de Nota Grootschalige Opwekking van Zonne-energie in Oss. Deze gaat uit van maatwerk. We gaan niet actief op zoek naar nieuwe gemeentelijke grondposities voor grootschalige energie opwekking
- Voor het stimuleren van zon op (agrarische) bedrijfsdaken werken we via een ondersteuningsprogramma.
- We onderzoeken de mogelijkheden in het Osse buitengebied voor nieuwe ontwikkelingen zoals geothermie, aquathermie en energieopslag. Hoe en waar dit precies gaat landen, is afhankelijk van de technische ontwikkeling, de feitelijke realisatiemogelijkheden, het beleid van hoger overheden en het draagvlak voor deze technieken.

Thema
Vrije Tijd, Landschap en Erfgoed

Wat speelt er

De cultuurhistorische en landschappelijke kwaliteiten van het buitengebied van Oss maken het een aantrekkelijk gebied voor toerisme en recreatie. Dit draagt bij aan de eigenheid en identiteit van het gebied. Er zijn vele recreatieve en toeristische voorzieningen te vinden, met name in de omgeving van de Maas en in het zuidelijke dekzandgebied rondom Herperduin en ten zuiden van Oss en Geffen. Door de inwoners van Oss wordt het buitengebied hoog gewaardeerd.

Citaat Lambert Verheijen: *"Het Maasgebied is een nog niet ondekte parel".*

Recreatie en toerisme in Nederland groeien. Dat is al langer zo, en deze periode van COVID19 leert dat de waarde van ontspanning in 'de groene ruimte' hoog is. Oss zet zich wat dat betreft nadrukkelijker op de kaart. Te beginnen bij eigen inwoners. Maar ook naar buiten. Er zijn de afgelopen jaren vele initiatieven in ons buitengebied geweest om nieuwe voorzieningen te realiseren of te verbeteren. Denk aan bezienswaardigheden, vrije tijdsondernemingen en bed & breakfast bij boerderijen en campings langs de Maas. Routes vormen een natuurlijke trekker voor wandelaars, fietsers, en gemotoriseerde bezoekers. Dat de recreatiedruk toeneemt, vertaalt zich bijvoorbeeld ook in het toenemende verkeer bijvoorbeeld op de Maasdijk. We willen deze groei van recreatie en toerisme faciliteren. Vraag is hoe we voldoende evenwicht houden tussen groei van recreatie en wonen in de omgeving?

Een andere trend, die hiermee samenhangt, is het grotere belang dat veel mensen hechten aan de identiteit van de eigen omgeving. Landschap is daarbij een belangrijk elementen. Het Osse buitengebied is daarin uniek. Juist door de combinatie van een heel afwisselend landschap langs de Maas in samenhang met de stadjes en kernen. Met de uitvoering van de waterveiligheidsmaatregelen wordt "de leesbaarheid" van het oorspronkelijke meanderende landschap sterk vergroot. In de daaraan grenzende open polder is het landschap langs de Maas scherp te zien, zoals de silhouetten van de kerktorens. En aan de zuidzijde van onze gemeente gaat de polder vaak abrupt over in een ander landschap (Herperduin) of bebouwing (Geffen, Berghem, Oss).

Een belangrijke kwaliteit van het landschap is de zichtbaarheid van de lange historie van Oss. De ontstaansgeschiedenis van water en bodem is nog goed terug te zien in de overgang van de hoge en droge Herperduin, de lage polder naar de Maas. De uiterwaarden, de vele wielen en hoger gelegen kernen langs de Maas geven aan hoe de Maas zich door de eeuwen heen heeft ontwikkeld. Ook de vroegere invloed van de mens is goed af te lezen en nog zichtbaar in relicten. Denk aan de oude dwarsdijken in de Beerse Overlaat, de archeologische vondsten zoals bij Paalgraven en Vorstengrafdonk en de eendenkooien in de polder. En in de militaire en religieuze bouwwerken en kunstwerken die talrijk te vinden zijn in de omgeving van de Maas. In onze gemeente is een sterke en levendige gemeenschap continu in de weer met het erfgoed. Vanwege deze rijkdom en de vele activiteiten is Oss in 2019 genomineerd als Beste erfgoedgemeente van Nederland.

Citaat Erik van Nuland: *"Verhalen moet verteld worden. Recreatie en toerisme is het (smeer)middel om dit te doen via routes (wandelen, fietsen) en beleefplekken past in alle deelgebieden. Er liggen volop kansen voor storytelling en routegebonden recreatie. Hier zou de gemeente grootschalig op in moeten zetten".*

Toeristisch recreatief aanbod

Hotspots:
Lithse Ham, Jachthaven bij Lithoijen, Geffense Plas, Hoessenbosch, Herperduin

Extensieve dagrecreatie
Wandelen en fietsen

recreatieve routes:
Maas
Dekzandrug

Identiteit

Cultuurhistorie en erfgoed zichtbaar en beleefbaar: o.a Beerse Overlaat, Zuiderwaterlinie

Koppelkansen erfgoed

Open landschap

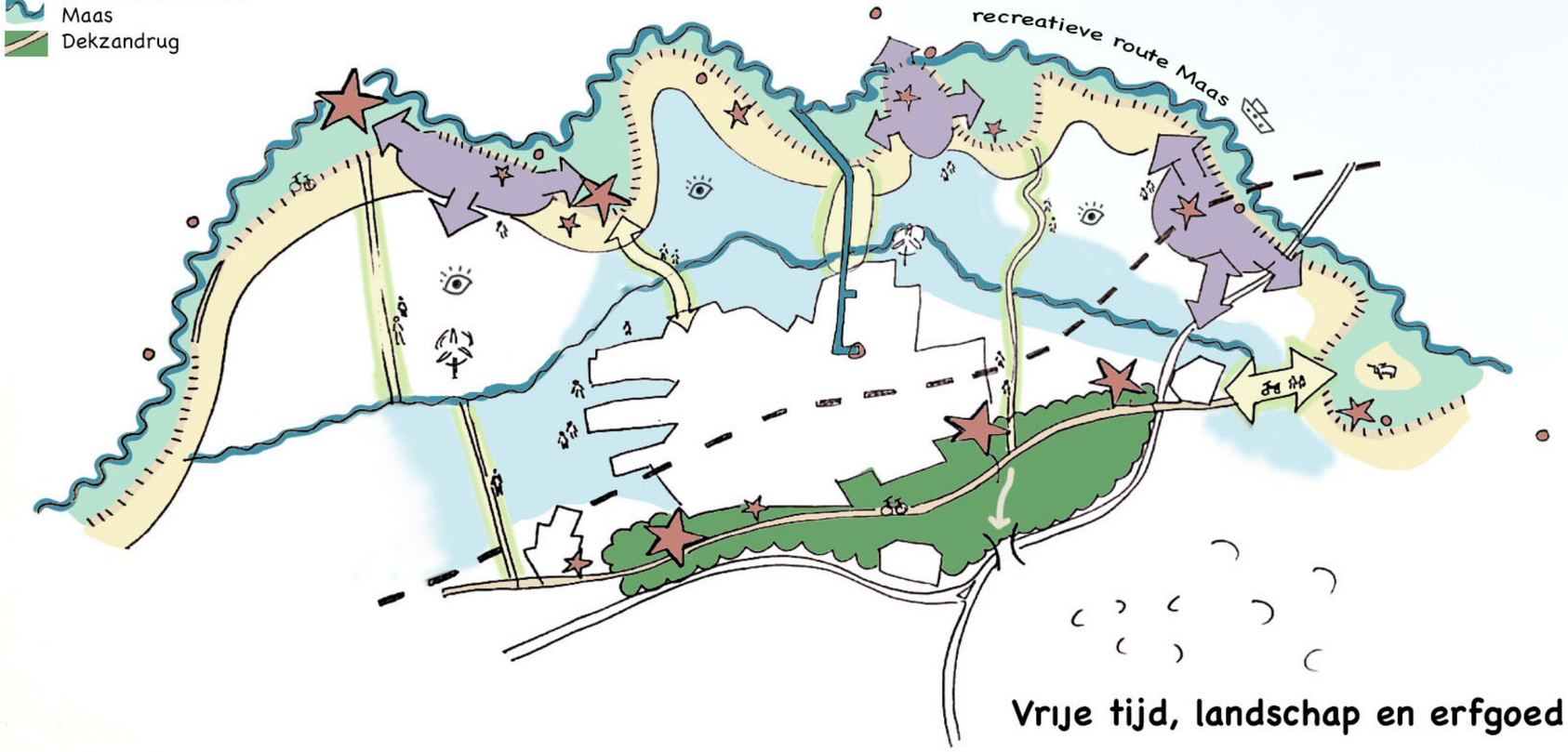
Toegankelijk en beleefbaar buitengebied

Osse bewoners én bezoekers

Kanaalzone: noord-zuid verbinding Stad Oss - Maasgebied

Hertogswetering: oost-west verbinidng

Ommetjes stad, stadjes en dorpen

Vrije tijd, landschap en erfgoed

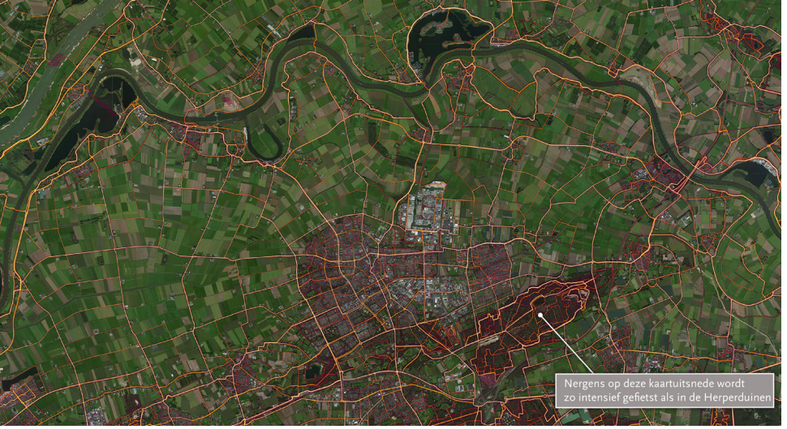

Wat is onze visie

- In ons buitengebied zijn er in 2030 goede mogelijkheden en voorzieningen voor recreatie en toerisme. We zijn daarmee aantrekkelijk voor eigen bewoners om erop uit te trekken en voor toeristen om ons te bezoeken. Langs de Maas en haar omgeving en in het gebied rondom Herperduin en het gebied ten zuiden van Oss en Geffen is er daarom meer ruimte voor recreatie dan nu.
- Die ruimte is er in kleinschalige voorzieningen in combinatie met grootschaligere hotspots zoals Lithse Ham, de jachthaven bij Lithoijen, de Geffense plas, de recreatieve poort de Kriekeput bij Herperduin en een tweede te ontwikkelen recreatieve poort bij Hoessenbosch.
- Er zijn goede routestructuren in ons buitengebied. Er is een dichter netwerk dan nu, vooral in de vorm van mooie en veilige verbindingen zoals tussen Herperduin en de Maas en de stad en de Maas. Waarbij wandelen en fietsen voorop staan.
- Oss heeft een grote rijkdom aan erfgoed: in archeologie, monumenten en landschap. Hier zijn we zuinig en trots op en we vertellen de verhalen door. De identiteit van plekken en gebieden is versterkt door erfgoed te behouden, te beschermen en te restaureren of reconstrueren. Met de verhalen vergroten we de aantrekkingskracht en met gerichte promotie brengen we dit onder de aandacht van inwoners en bezoekers. Daarmee is het erfgoed waarneembaar, beleefbaar en wordt het herkend.

Wat gaan we doen

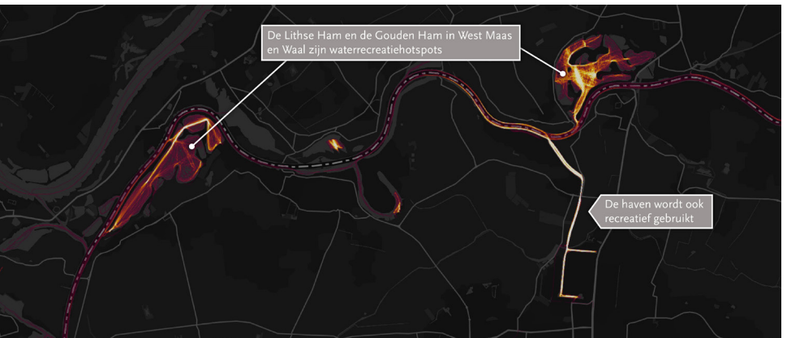
- Voor de ontwikkeling van de jachthaven bij Lithoijen, de Litse Ham en Hoessenbosch lopen momenteel concrete projecten of verkenningen. We. Het initiatief daarvoor ligt telkens bij de eigenaren. Als gemeente faciliteren we en bewaken we een goede inpassing in de omgeving. Datzelfde geldt voor tal van kleinschaliger initiatieven.
- We versterken de Noord-Zuid verbindingen in ons buitengebied, vooral door de erfdijken van de Beerse Overlaat meer zichtbaar te maken en te combineren met routes. We onderzoeken of we langs de Hertogswetering een recreatieve Oost-West verbinding kunnen realiseren.
- We verbeteren de structuur van paden en routes om ‘ommetjes’ nog beter mogelijk te maken. Bijvoorbeeld door bij stedelijke uitbreidingen groene verbindingen te maken met het buitengebied en door samen met boeren paden langs agrarische gronden te realiseren.
- Bij alle ruimtelijke projecten kijken we naar koppelkansen om ons erfgoed beter zichtbaar en/of beleefbaar te maken.
- Voor erfgoed lopen allerlei initiatieven. We werken aan een integrale onderlegger voor behoud, beheer en bescherming van de aanwezige erfgoedwaarden; zowel kaderscheppend als ter inspiratie.

Deze kaart toont de 'heatmap' van het fietsen in Oss en omgeving (bron: Strava, app die sporters gebruiken). Te zien is dat er veel wordt gefietst in Herperduin en op de Maasdijk.

Deze kaart toont de 'heatmap' van het wandelen in Oss en omgeving (bron: Strava, app die sporters gebruiken). Opvallend is de vele looproutes vanuit het noordelijk deel van de stad richting de Maas.

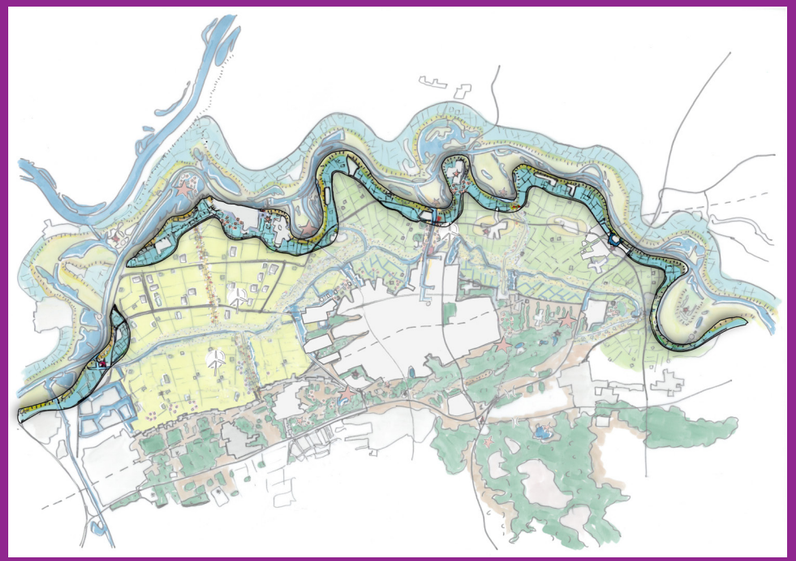

Deze kaart toont de 'heatmap' van de watersport in Oss en omgeving (bron: Strava, app die sporters gebruiken). Oss heeft drie plekken die intensief voor watersport worden gebruikt.

Ideeën en inspiratie

Bottom-up ontwikkelingsgebied aan de Maas

Een idee voor de oeverwal is om in te gaan zetten op een bottom-up ontwikkeling van het gebied door ruimte te geven aan recreatieve ontwikkelingen die passen bij het landschap. Het kan gaan om campings, B&B, theetuinen en jachthavens op voorwaarde dat ze aan het landschap bijdragen. Mogelijkheden om bij te dragen zouden kunnen zijn: toevoegen van landschapselementen zoals boomgaarden, bosschages, erfbeplanting, bomenrijen, etc. Ook is het mogelijk om de rijke cultuurhistorie beter beleefbaar te maken. Onder andere de Zuiderwaterlinie, Kasteel Oijen, Heerlijkheid Dieden en Groenewoud in Lith bieden kansen op dit vlak. In dit idee is recreatie op de oeverwal de economische pijler voor de toekomstige ontwikkeling van het gebied.

Thema
Prettig en Gezond Leven

Wat speelt er

Dagelijkse leefomgeving
Er wonen relatief weinig mensen in het buitengebied (zo'n 4.000 van de 93.000 inwoners), maar het buitengebied vormt voor veel mensen wel een belangrijk onderdeel van hun dagelijkse leefomgeving. De kwaliteiten van het buitengebied zijn vaak een belangrijke reden om daar of in de buurt te gaan wonen of de mogelijkheden te zoeken om daar te recreëren. Dat betekent ook dat er conflicten optreden met de functies in het buitengebied zoals landbouw en recreatie. De vraag is hoe gaan we daarmee omgaan.

Leefklimaat
Er zijn in Oss weinig overbelaste situaties als het gaat om leefklimaat in relatie tot veehouderij of recreatie. Er zijn wel lokale knelpunten. En door de uitbreiding van recreatieve voorzieningen neemt de spanning met het wonen in de omgeving toe. Denk aan het toenemende recreatieverkeer op de Maasdijk en de druk op Herperduin.

Digitale bereikbaarheid
Wonen in kleine kernen en in het buitengebied is steeds meer in trek. Dat heeft te maken met de woningmarkt en de verandering in woonwensen, met effecten van de COVID19 crisis, maar ook met de toenemende mogelijkheden om digitaal op afstand te werken. De digitale bereikbaarheid in het buitengebied is daarmee een belangrijk punt. Glasvezel wordt aangelegd. In de nabije toekomst zullen voorzieningen moeten worden aangelegd om de digitale bereikbaarheid 'door de lucht' te verbeteren (5G).

Verstedelijkingsopgave
Het zwaartepunt van de verstedelijkingsopgave ligt in het bestaand stedelijk gebied en de planmatige stedelijke uitbreidingen. Voor deze gebiedsvisie gaan we vooral uit van de plannen die vanuit de taskforce wonen en werken worden ontwikkeld: Oss (Noord) West, Ravenstein West en Geffen Oost. Die richten zich ook op geïnteresseerden van buiten. In de andere kernen staat de eigen woonbehoefte centraal. Met deze stedelijke uitbreidingen wordt de druk vanuit de stad en kernen op het buitengebied steeds groter. Dat kan botsen met de ontwikkelingsruimte voor de functies in het buitengebied, zoals landbouw, natuur en recreatie. De vraag is hoe die uitbreidingen worden aangelegd, zodat ze zo goed mogelijk aansluiten bij stad én buitengebied.

Stoppende agrarsiche bedrijven
We weten dat er binnen nu en tien jaar veel agrarische bedrijven gaan stoppen. Herontwikkeling is maatwerk, afhankelijk van de ligging en locatie. zodanig dat het past bij de ontwikkelingsmogelijkheden van omliggende bedrijven of gebieden. Welke kansen zijn er voor nieuwe invulling van VAB's?

Verkeersstromen
Het is noodzakelijk om de verschillende verkeersstromen in het buitengebied goed te begeleiden gelet op mogelijke conflicten tussen landbouwverkeer, bestemmingsverkeer, doorgaand verkeer en toeristisch verkeer. De vraag is hoe we zorgen voor een goede balans tussen al deze vormen van verkeer

Wat is onze visie

- Het zwaartepunt van de verstedelijkingsopgave ligt in het bestaand stedelijk gebied en de nieuwe planmatige stedelijke uitbreidingen. De rest van het buitengebied heeft geen volkshuisvestelijke opgave. Afhankelijk van de ligging, bijvoorbeeld in een bebouwingconcentratie of stads- of dorps-

Stedelijke ontwikkeling

Oss West
Ravenstein
Geffen

concentreren
groen landschap sparen

bijzonder woonmilieu
rand Oss Noord

herontwikkeling
VAB's

Gezond leven

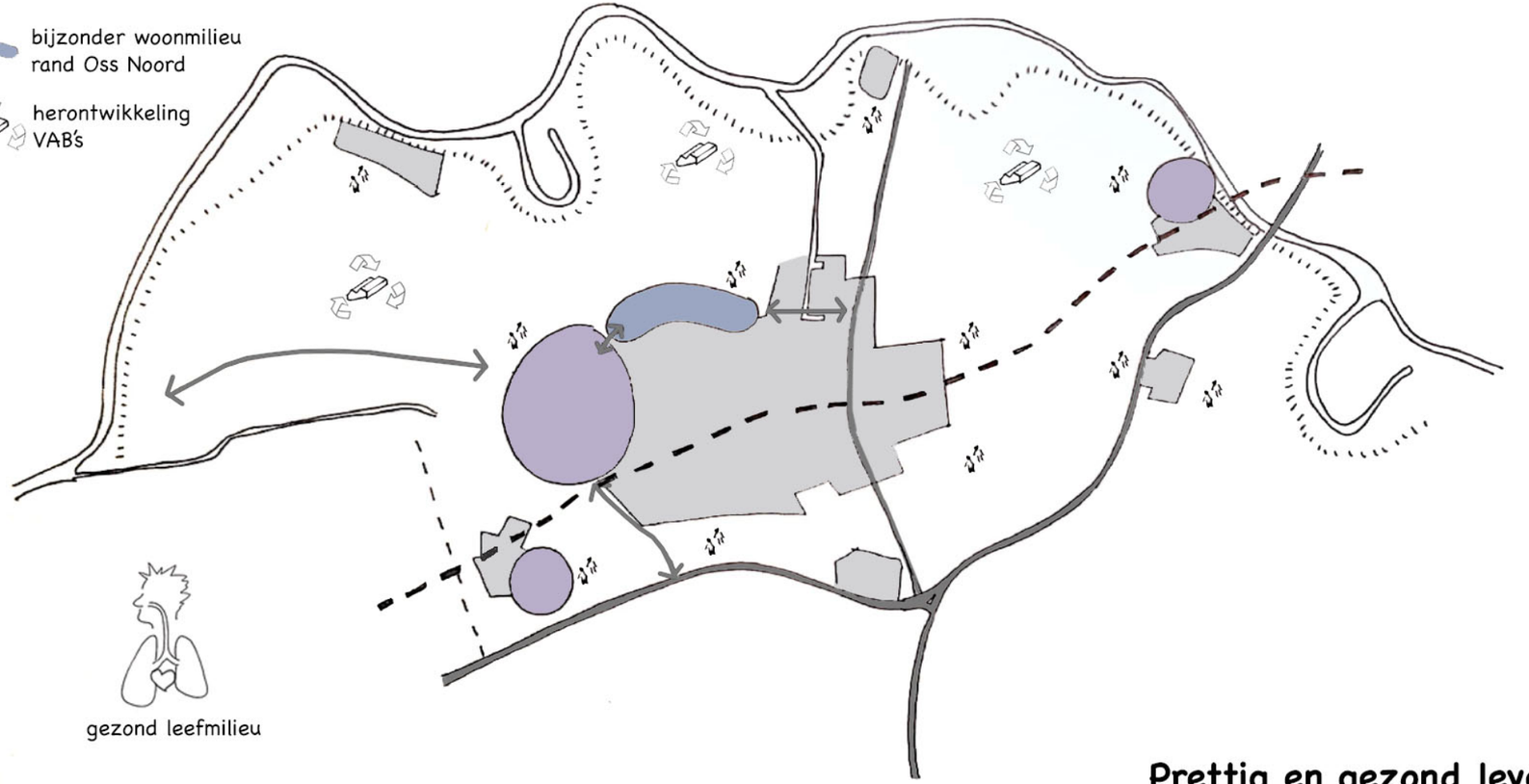
ommetjes / uitloopgebied

gezond leefmilieu

Mobiliteit

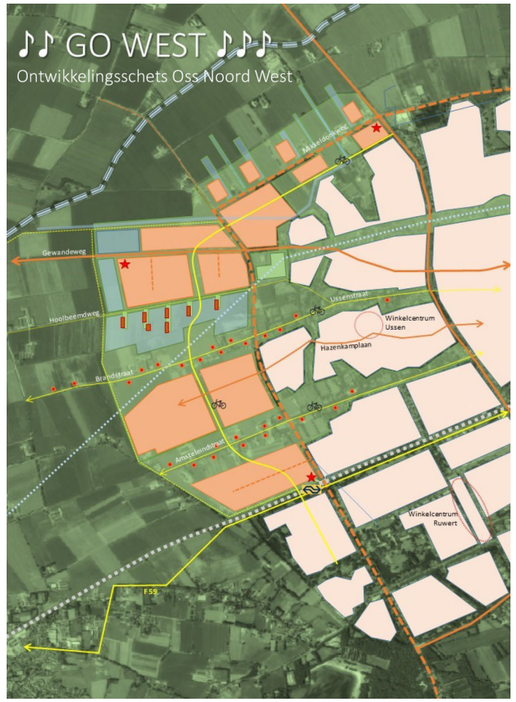
Noordelijke randweg

Gewandeweg: opwaarderen?

gezond leefmilieu

Prettig en gezond leven

Tekeningen: uitbreiding Oss-West en uitbreiding Ravenstein

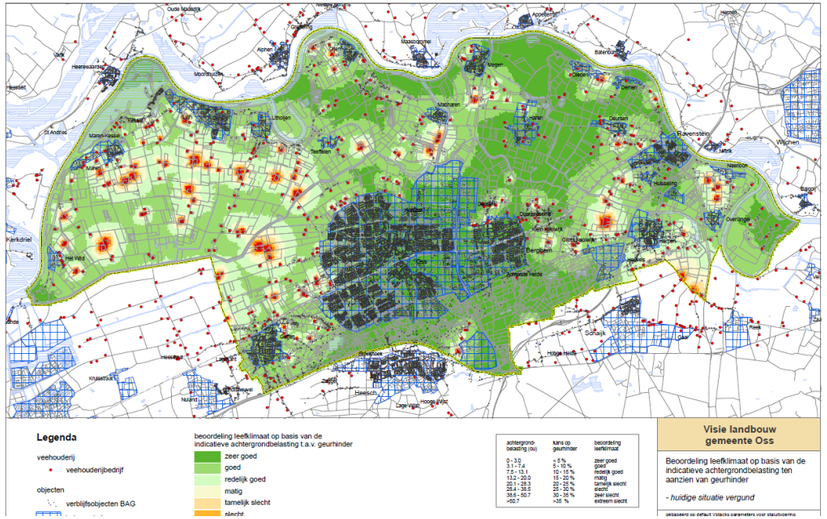
rand kunnen er incidenteel woningen worden toegevoegd mits er sprake is van een evenredige kwaliteitsverbetering (bijvoorbeeld sanering van een VAB locatie). Dat mag niet ten koste gaan van bestaande functies.

- De kwaliteit van het woon- en leefmilieu in het buitengebied verbetert door de verbetering van de kwaliteit van bodem, water en lucht. Nieuwe ontwikkelingen voor wonen, recreatie of landbouw leiden niet tot nieuwe knelpunten.
- Het buitengebied is een fijnmazig stedelijk uitloopgebied voor onder meer wandelen, fietsen, sporten en draagt zo bij aan de positieve gezondheid.
- Voor vrijkomende agrarische bedrijven bieden we locatie gebonden maatwerk: afhankelijk van de ligging en locatie variëren de herontwikkelings- mogelijkheden. Herontwikkeling vindt zo plaats dat het past bij de ontwikkelingsmogelijkheden van omliggende bedrijven of gebieden.
- We hanteren een heldere hiërarchie in verkeersstructuren: de hoofdwegenstructuur in het buitengebied (Dorpenweg, Beatrixweg, N625 en N277) zorgt voor de verbinding tussen de dorpen, de stad Oss en de ontsluiting richting het rijks- en provinciaal hoofdwegennet. Op het tussenliggende wegennet ligt het primaat bij het landbouw- en bestemmingsverkeer. Op de Maasdijk is naast het bestemmingsverkeer ook een belangrijke rol weggelegd voor recreatieverkeer.

Wat gaan we doen?

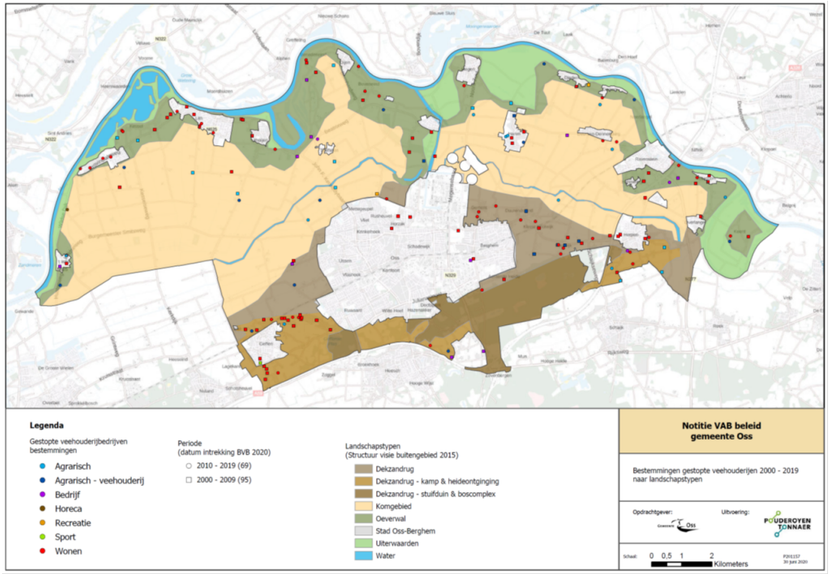
- De verstedelijkingsopgave landt in het stedelijk gebied en de planmatige grootschalige uitbreidingen (Oss-west, Ravenstein Stationskwartier en Geffen ’t veld). Losse woningbouwplannen en bijzondere woonvormen komen vanuit particuliere initiatieven. We bekijken of deze plannen voorzien in een behoefte die niet in het bestaand stedelijk gebied of binnen de planmatige uitbreidingen kan worden opgevangen en of ze zorgen voor een kwaliteitsverbetering van het buitengebied.
- Onze aanpak van vrijkomende agrarische bebouwing is vastgelegd in het VAB beleid. De basis van die aanpak is locatie gebonden maatwerk: afhankelijk van de ligging variëren de herontwikkelingsmogelijkheden. De instrumenten voor functieverandering die we daarbij inzetten worden binnen de kaders van dat VAB beleid nader uitwerkt.
- We zorgen voor een balans tussen een goede bereikbaarheid van het buitengebied en het faciliteren van doorgaand verkeer op de wegen waar dat thuishoort. Een goede doorstroming op het hoofdwegennet (A50/A59) moet voorkomen dat er geen sluipverkeer in het buitengebied ontstaat. Daarvoor zijn we mede afhankelijk van Rijk en Provincie. De positie van de Gewandeweg nemen we mee in de studie naar ontsluiting van Oss-west. Over de Dorpenweg loopt er een verkenning naar terugdringen van vrachtverkeer. De Maasdijk wordt door zowel bestemmingsverkeer als recreatieverkeer gebruikt. Op sommige plekken en op sommige momenten wordt het door aanwonenden als (te) druk en als overlast ervaren. De metingen op het gebied van intensiteiten, snelheden en geluidsproductie tonen echter nog geen structurele overschrijdingen aan. Vanuit het traject Meanderende Maas wordt op een aantal plekken het wegdek en profiel aangepakt. We kijken daarbij tegelijk of het mogelijk is de weginrichting te verbeteren en knelpunten op te lossen.

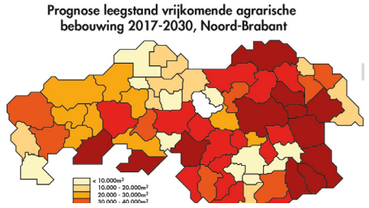

Deze kaart toont de beoordeling van het leefklimaat op basis van de belasting van geurhinder (bron: gemeente Oss). Te zien is dat over het algemeen het leefklimaat als goed wordt beoordeeld. Er zijn diverse plaatselijke situaties waar dat niet zo is, maar vaak zijn die niet gelegen in de buurt van woningen. Er zijn enkele specifieke overlastsituaties bij kernen.

Deze kaart toont de bestemmingen die vrijkomende agrarische bebouwing de afgelopen jaren heeft gekregen (bron: gemeente Oss). Veel gebouwen hebben een woonbestemming gekregen. Opvallend is dat in de polders nauwelijks bebouwing is vrijgekomen. Dat staat de komende jaren wel te gebeuren.

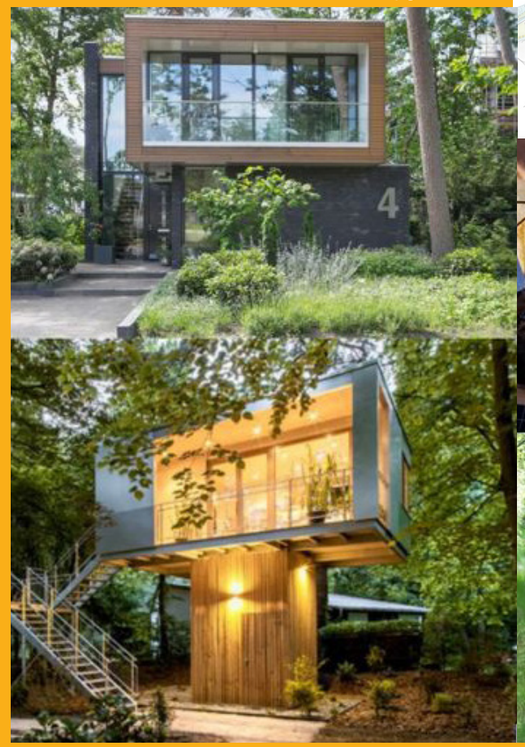

Deze kaart toont de prognose aan VAB's in de provincie Brabant (bron: provincie Noord-Brabant). Te zien is dat in Oss naar verwachting veel boerderijen vrij gaan komen.

Wonen in bosrijke omgeving

Door te investeren in nieuw bos zouden we een aantrekkelijk, gezond en groen woonmilieu kunnen ontwikkelen. Wonen in het bos biedt mogelijkheden voor exclusieve woonmilieus. Een idee zou kunnen zijn om nieuwe kleine bossen en coulissenlandschap te realiseren op de dekzandrand. Natuur, wonen en recreatie zouden hier dan samen kunnen opgaan .

Thema
Toekomstvaste Landbouw

Wat speelt er

In Oss is 68% van het totale grondgebied in gebruik voor landbouw. Dat is duidelijk meer dan bijvoorbeeld het Brabants gemiddelde van 56% en het Nederlands gemiddelde van 59%. Er zijn ongeveer 400 veebedrijven, waarin melkvee dominant aanwezig is, en 50 akker- en tuinbouwbedrijven. De polder is ons grote agrarische gebied met klei, gras en koeien als hoofdkenmerken. In het dekzandgebied en op de oeverwallen van de Maas zijn er vaker intensieve veebedrijven en is er meer akker- en tuinbouw te vinden.

Er is dus veel ruimte in Oss voor de landbouw. Die ruimte wordt wel minder. Door de verstedelijkingen door natuurontwikkeling in onder andere de uiterwaarden van de Maas. Tegelijkertijd worden vooral de melkveehouderijen steeds extensiever en meer grondgebonden. Daar is ruimte voor nodig. Anderzijds zijn er veel boeren die stoppen. De komende jaren zullen dat met name melkveebedrijven in de polder zijn. Dat geeft ruimte voor andere agrarische bedrijven om zich verder te ontwikkelen en biedt kansen om deze ontwikkeling te koppelen met de klimaat-, energie en natuuropgaven in ons buitengebied. Ook dat vraagt ruimte. En om ontwikkeling van nieuwe verdienmodellen voor de boeren. De vraag hier is hoe we deze ontwikkelingen van de landbouw combineren met de andere opgaven en welke keuzes we daarin maken.

Het Rijk heeft een visie gemaakt op de ontwikkeling van landbouw in Nederland. ‘Kringlooplandbouw’ is het streven: het produceren van voedsel op een manier die past bij de ondernemer, het klimaat, de natuur en dierenwelzijn. Bij kringlooplandbouw komt zo min mogelijk afval vrij, is de uitstoot van schadelijke stoffen zo klein mogelijk en worden grondstoffen en eindproducten met zo min mogelijk verliezen benut. Dit moet bij gaan dragen aan een sterkere positie van de boer, meer waardering voor voedsel, meer samenwerking tussen landbouw en natuur en een meer duurzame veehouderij. In de landbouw bestaan al diverse kringlopen en de sector wil er verdere stappen in zetten. Over de vraag hoe de overheid daarin verder wil gaan sturen, lopen moeilijke politieke discussies op Rijks- en Provinciaal niveau. De uitkomsten daarvan bepalen ons beleid als gemeente.

In het verleden van Oss is de stad groot geworden door vormen van kringlooplandbouw. Uit onze landbouw is immers onze industrie ontstaan. Die verwevenheid is nu veel minder aanwezig. Zowel door de boeren als door de bewoners wordt aangegeven dat er behoefte is aan meer dialoog en begrip voor elkaar. De bewoners willen vaak meer grip op de ontwikkeling van de landbouw terwijl de boeren vertrouwen en regelruimte nodig hebben om te kunnen ontwikkelen. Opgaven zijn onder meer hoe de landbouw in Oss meer kan aansluiten op de lokale waarden en welke kringlopen lokaal/regionaal kunnen worden gesloten.

Landbouw is nauw verweven met de klimaat- en natuuropgaven in ons buitengebied. De landbouw in Nederland heeft een belangrijke rol in het verbeteren van de biodiversiteit en kwaliteit van lucht, water en bodem. Ook in Oss. Waarbij we uitgaan van de specifieke Osse situatie. Zo is in Oss de milieuhinder door landbouw relatief beperkt en is de bodemvruchtbaarheid in de polder relatief goed. De agrarische sector is als verreweg de grootste grondeigenaar dè speler in ons buitengebied die het verschil kan maken. We kijken ook naar de koppelkansen voor grootschalige energie-opwekking. Met onze keuze voor het mogelijk maken van windenergie in de Duurzame Polder sluiten we aan bij de primaire agrarische functie aldaar.

Hier is de vraag: hoe kan de landbouw meer aansluiten op het ecologische systeem en diensten leveren aan andere opgaven?

Toekomstperspectief

- Oriëntatierichtingen veeteelt
- Kringlooplandbouw
- Betere bodem, water, lucht
- Focus op melkveehouderij
- Hightech landbouw
- Natuurinclusief
- Innovaties en pilots

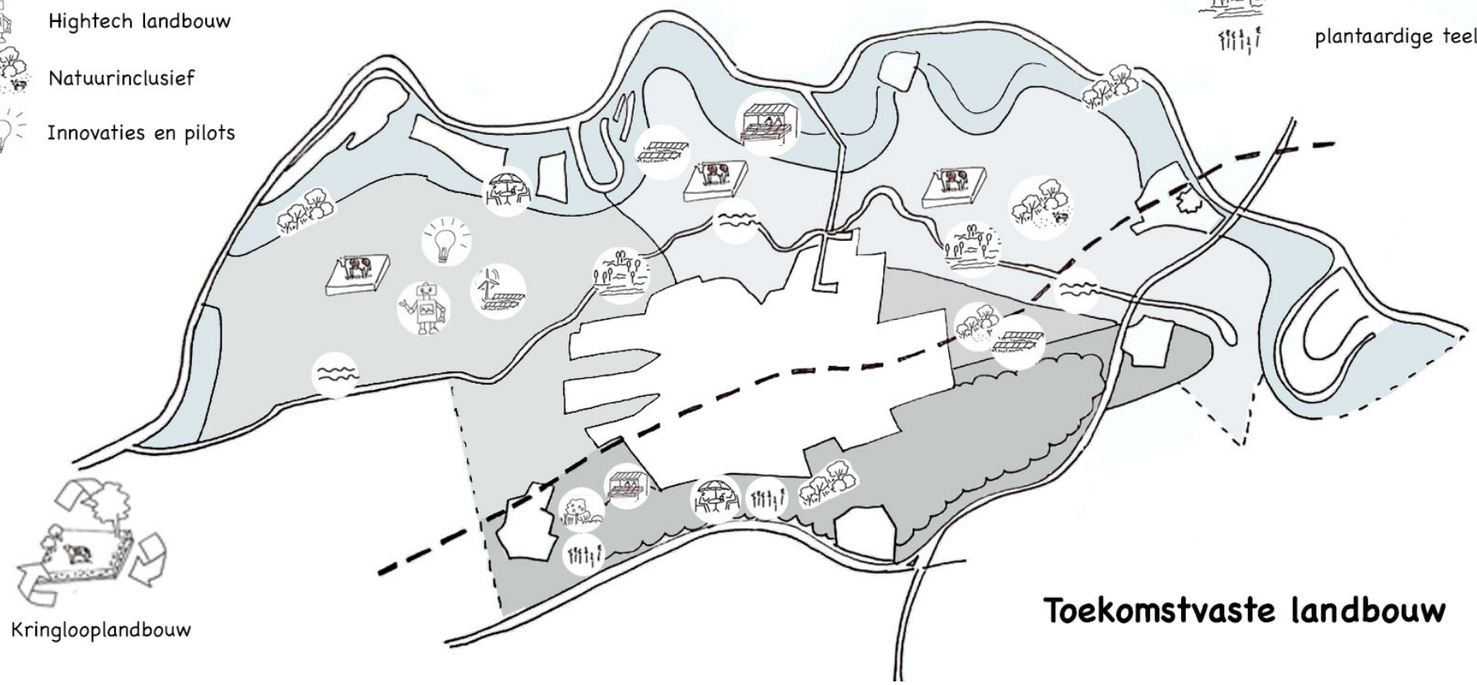
Koppelkansen & verdienmodellen

leefgebied

- Verkoop aan huis
- Boerenterras
- Natuur en landschap
- Water(berging)

productiegebied

- wind- en zonne-energie
- zonne-energie
- voedselbos
- natte teelten
- plantaardige teelten

Kringlooplandbouw

Toekomstvaste landbouw

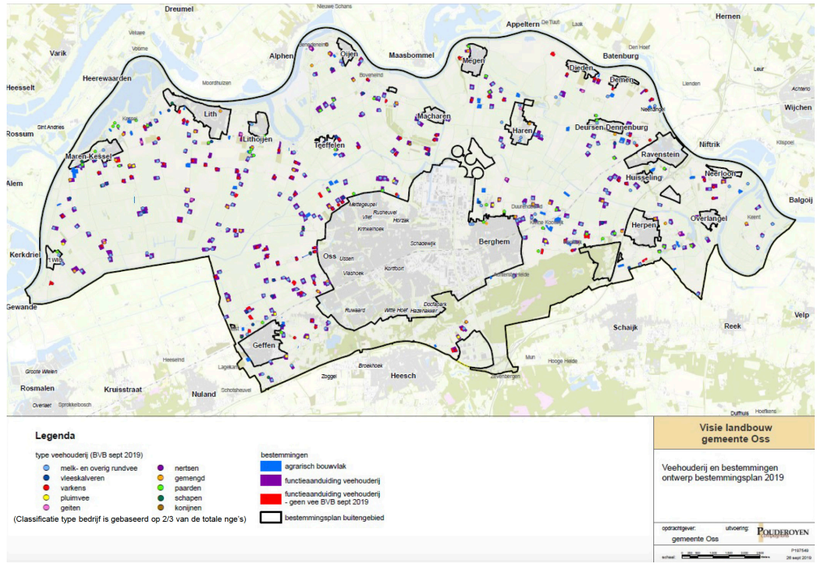
Wat is onze visie

- In ons buitengebied heeft de landbouw een goed toekomstperspectief en daarvoor een goede landbouwkundige structuur: gebieden waar de landbouw zich kan ontwikkelen: economisch volhoudbaar, ecologisch verantwoord en maatschappelijk verbonden. We onderscheiden primaire agrarische gebieden waar de landbouwfunctie bovenliggend is. Daarnaast kennen we overige landbouwgebieden waar de onderliggende afweging van waarden anders ligt.
- Dat toekomstperspectief is op Rijksniveau geschetst: kringlooplandbouw. Nadere invulling van wat dat betekent, ook voor ons als gemeente, moet nog volgen. Voor ons kunnen dat uiteenlopende vormen van landbouw zijn. Het vormgeven van businessmodellen is aan de agrariërs zelf.
- In Oss leggen we de focus op de melkveehouderij. En we geven ruimte voor innovatie.
- We koppelen deze ontwikkeling nadrukkelijk aan de opgaven van biodiversiteit, water, bodem en lucht. De landbouw r kan hieraan een grote bijdrage leveren. In 2030 zijn de kwaliteit van water, bodem en lucht in Oss verbeterd zoals in paragraaf 4.1 geformuleerd, mede door inspanningen van de agrarische sector. En vervult de agrarische sector als grondeigenaar een belangrijk rol in het verbeteren van het watersysteem om beter bestand te zijn tegen perioden van droogte en piekbuien.

Wat gaan we doen

- De ontwikkelmogelijkheden voor de landbouw verschillen per deelgebied zoals we die in deze gebiedsvisie hanteren. We maken daarbij de beweging door vanuit doelen te gaan werken in plaats vanuit ‘middelvoorschriften’. Dat betekent dat de landbouw ruimte krijgt om te ontwikkelen maar ook invulling dient te geven aan afgesproken doelen. Zoals schone lucht en geen overlast voor de omgeving in gebieden waar ook mensen wonen. En versterking van de biodiversiteit in de polder. Uiteraard geldt daarbij dat er overal een basiskwaliteit behaald moet worden op alle aspecten. We organiseren ‘tafels’ om met de landbouwsector, de omgeving en de ketenpartijen het gesprek te voeren over de doorontwikkeling, daar richting aan te geven en afspraken over te maken om te komen tot realisatie;
- We ondersteunen pilots en faciliteren actief ontwikkelingen in de landbouw;
- We ondersteunen de agrarische sector bij hun zoektocht naar nieuwe verdienmodellen, samen met de ketenpartijen en de andere overheden;
- We zetten ons in voor een integrale aanpak in het project Duurzame Polder.

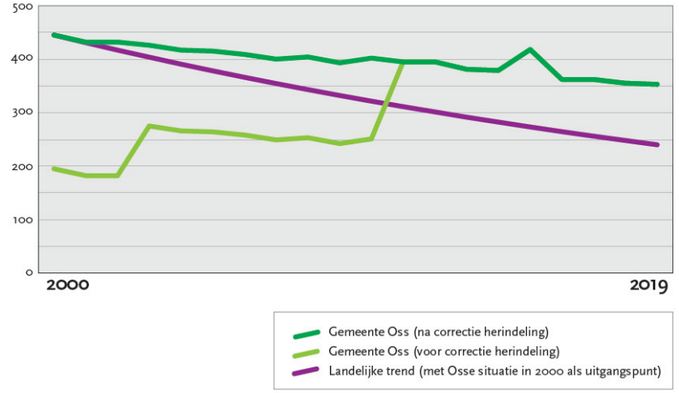

Deze kaart toont de huidige locaties van agrarische bedrijven naar type veehouderij (bron: gemeente Oss). Te zien is dat de melkveehouderij vooral gevestigd is in de poldergebieden.

Deze grafiek verbeeldt het 'stuwmeer' aan vrijkomende agrarische bedrijven in Oss (bron: CBS statline). Te zien is dat het aantal bedrijven in het gebied van de huidige gemeente gedaald is van ongeveer 450 naar 350 in de afgelopen 20 jaar. Landelijk stopt gemiddeld ieder jaar 3,2 procent van de agrarische bedrijven. Deze ontwikkeling is weergegeven met de Osse situatie in 2000 als uitgangspunt. De afwijking van het landelijk gemiddelde in Oss is behoorlijk groot en dit past ook in andere signalen dat er veel ondernemers ongeveer op hetzelfde moment begonnen zijn. Veel daarvan staan nu op het punt te stoppen. Dat betekent dat de komende jaren veel agrarische gronden en gebouwen vrij zullen komen.

Ontwikkeling aantal agrarische bedrijven (bron: CBS statline)

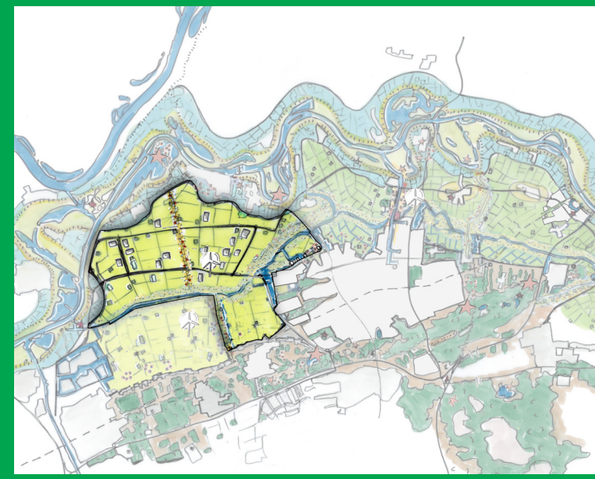

Ideeën en inspiratie

Future landbouw in de Lithse Polder

Het noordelijk deel van de Lithse Polder zou in de toekomst het landbouwgebied van Oss en de regio kunnen worden waar meer ruimte gegeven wordt om te experimenteren met grootschalige innovaties. Dit Future landbouwgebied is toonaangevend en inspireert andere agrariërs over te stappen op nieuwe technieken en methoden. De landbouw hier draagt bij aan een innovatieve én duurzame voedselvoorziening voor de wereld.

In dit concept zouden de gemeente en de provincie de agrariërs ruimte kunnen geven om te innoveren, experimenteren, ontwikkelen en te groeien door regels te verminderen. Dierenwelzijn, circulariteit en kringlooplandbouw zijn wel vanzelfsprekend.

5 De gebieden

In dit hoofdstuk vertalen we de thema's naar de deelgebieden. We maken onderscheid tussen drie deelgebieden en geven per deelgebied aan wat onze visie is op de ontwikkelingen in dat gebied in de komende 10 jaar. Die visie is telkens gebaseerd op de onderwerpen die we beschreven hebben in het hoofdstuk thema's. Bijvoorbeeld: we hebben in hoofdstuk vier onze visie op de ontwikkeling van vrije tijd, landschap en erfgoed beschreven. Maar hoe werkt dat dan door in de verschillende delen van ons buitengebied? Dat beschrijven we in dit hoofdstuk.

We verdelen hiervoor ons buitengebied in drie deelgebieden:

- het Maasoevergebied,
- het Poldergebied,
- het Dekzandgebied.

Deze indeling is gebaseerd op de geomorfologische eigenschappen en op de manier waarop we het gebied (als mens) gebruiken. Soms zoomen we binnen een deelgebied nog wat verder in als dat nodig is. Het oostelijke poldergebied bijvoorbeeld heeft net een ander karakter dan het westelijke poldergebied.

Het Maasoevergebied

Het Maasoevergebied bestaat uit de Maas met de uiterwaarden, voormalige zandwinplassen (tegenwoordig recreatieplassen), dijken en de oeverwallen. De Maas kent een flinke fluctuatie, die zorgt voor robuuste natuurontwikkeling en vruchtbare uiterwaarden. De Maas met zijn uiterwaarden vormt een belangrijke oost-west ecologische verbindingszone. De waterkwaliteit van de Maas is in de afgelopen tientallen jaren verbeterd en sommige soorten vis zijn weer teruggekeerd in de Maas.

De oeverwallen liggen iets hoger in het landschap en zijn ontstaan door afzettingen van de Maas. Van oudsher zocht de mens de hoger gelegen plekken in het landschap op om veilig te kunnen wonen. De meeste kleinere kernen en bebouwingsconcentraties van Oss liggen dan ook op de oeverwallen, van 't Wild tot Overlangel. Dat vraagt dat we met de inrichting van het buitengebied hier rekening moeten houden met het wonen en zorgen voor een goed woon- en leefklimaat. Het landschap langs de dijk is kleinschalig en pittoresk. Veel monumentale boerderijen liggen langs de Maasdijk en vormen een mooi contrast met de moderne polder waaraan dit gebied grenst. Er wordt veel gefietst en gewandeld op de 45 kilometer lange Maasdijk. Het contrast van de enigszins besloten oeverwal met de open, ruige rivierennatuur en de enorme open polders maakt het landschap aantrekkelijk. De oeverwal kent veel recreatie- ondernemers met een gevarieerd aanbod zoals terrassen, galeries, restaurants, sloep varen, B&B, solex rijden, bloementuin en fiets huren.

Citaat Jos Rademakers: *"Deze ruimtelijke rijkdom is een direct gevolg van hogere natuurlijke groeikracht van deze oeverwalzones. De bomen zijn hier hoger, de lindes op de dijken markeren de rijkere bodems. De bermen en dijktaluds zijn bloemrijker dan elders in de gemeente, de struwelen rijker gevuld met bessen en voller met vogel en hun gezang."*

Wat speelt er?

In dit gebied zijn recreatieve voorzieningen te vinden en zijn er nieuwe ontwikkelingen gaande. Zoals de doorontwikkeling van bierbrouwerij Oijen, de plannen voor Lithse Ham en voor de jachthaven bij Lithoijen. Maar er zijn ook kleinschaligere voorzieningen. In dit gebied is veel erfgoed te vinden. Ook in het landschap zoals de bakenbomen. Onder de noemer 'Zuiderwaterlinie' brengen we veel van het hier gelegen erfgoed in één verhaallijn: van de forten en verdedigingswerken, de stadjes Megen en Ravenstein en de Lithse Paden tot de Beerse Overlaat. De andere historische verhaallijn wordt hier gevormd door het religieuze erfgoed. Dat erfgoed is goed beleefbaar vanuit het buitengebied maar is grotendeels in de kernen gelegen. En, niet te vergeten: onder de grond is in dit gebied ook vaak van alles te vinden (archeologie).

De Maas is ook voor onze economie van belang. De Osse haven is een van de weinige havens in Nederland waar grotere schepen ('klasse 5') kunnen aanmeren. In het project Meanderende Maas wordt de monding van de haven in de Maas beter toegankelijk gemaakt.

Waterveiligheid is in de komende jaren een belangrijk onderwerp in het Maasoevergebied. Het project Meanderende Maas is qua planvorming ver gevorderd. Dit plan koppelt maatregelen voor waterveiligheid aan gebiedsontwikkeling, zoals economie, natuur, erfgoed en recreatie en toerisme. Dit is een aansprekend voorbeeld van de combinatie van aan grote opgave waterveiligheid met gebiedsontwikkeling. Waarbij van meet af aan maatschappelijke betrokkenheid van de omgeving in het proces is verankerd. Veelzeggend is dat de Deltacommissaris dit als een voorbeeldproject uitdraagt. Inmiddels is het volgende project rondom waterveiligheid van de Maas gestart waarin

Tekening Maasoevergebied

wij betrokken zijn: Ravenstein-Cuijk. En waarschijnlijk wordt er volgend jaar gestart met de eerste verkenningen voor het traject Bokhoven-Lith. In het project Meanderende Maas gaat het naast dijkversterking om het creëren van ruimte voor de rivier. Dat betekent voor dit gebied tevens grootschalige natuurontwikkeling: de uiterwaarden worden grotendeels als natuur ingericht. Daarvoor worden landbouwgronden uitgekocht of verplaatst.

Wat is onze visie

Het Maasoevergebied is vooral een leefgebied. We versterken de kwaliteiten als leefgebied, met de nadruk op recreatie & toerisme en natuur in combinatie met het wonen in de kernen en bebouwingsconcentraties. Het landschap laat in dit gebied goed zien wat de onderliggende structuren van water en bodem zijn. Dat is nu al zo en daar bouwen we op voort. Dat krijgt gestalte doordat we landschap en erfgoed telkens als koppelkans bij ontwikkelingen meenemen. Dat leidt tot een hoog gewaardeerd kleinschalig landschap waarin veel historische structuren waarneembaar zijn. Landbouw is in dit gebied zeker aanwezig en past bij de kwaliteiten als leefgebied. Dat geldt ook voor de inpassing van nieuwe zonnevelden.

Wat gaan we doen

We participeren als gemeente in de waterveiligheidsprojecten langs de Maas. We bewaken daar telkens dat de omgeving goed wordt betrokken. We benutten de koppelkansen voor natuur en biodiversiteit, recreatie &toerisme, erfgoed en economie.

We geven ruimte aan recreatie en toerisme om zich verder te ontwikkelen. We maken het mogelijk dat de Lithse Ham en de jachthaven bij Lithoijen zich door kunnen ontwikkelen. Ook kleinschaliger recreatieve en toeristische voorzieningen kunnen zich (door)ontwikkelen. We willen meer kleine lig- en speelplekken aan de Maas mogelijk maken en onderzoeken hoe we de verbinding water-land kunnen versterken.

Keent is nu al een mooi voorbeeld van natuurontwikkeling, landbouw en recreatie. Bij verdere natuurontwikkeling wegen we ook de mogelijkheden af voor natuurinclusieve landbouw.

De kernen in dit gebied moeten de ruimte hebben om voor de eigen behoefte te kunnen groeien. Waar mogelijk via inbreiding maar als dat niet kan ook middels uitbreiding. Uiteraard dan wel goed ingepast. We willen in dit gebied buiten de bestaande kernen en bebouwingsconcentraties geen extra woonbebouwing mogelijk maken. Tenzij het gaat om passend maatwerk als gevolg van sanering van een VAB locatie.

Dilemma's

- Bij het project Meanderende Maas worden de uiterwaarden in het gebied tussen Lith en Ravenstein vrijwel volledig als natuur ingericht. Daarmee wordt de ecologische verbindingszone die de Maas op nationaal niveau is, versterkt. Hoe gaan we met de uiterwaarden om in de volgende trajecten voor waterveiligheid, Cuijk-Ravenstein en Bokhoven-Lith? Het is logisch om de uiterwaarden in die gebieden ook meer natuurlijk in te richten. Anderzijds zijn de uiterwaarden nu goede, zeer vruchtbare, landbouwgebieden.
- We willen dat recreatie en toerisme zich in dit gebied verder kan ontwikkelen. We merken dat dat kan knellen met mogelijke overlast voor omwonenden. Een belangrijk aandachtspunt is het verkeer op de dijk en parkeeroverlast. Hoe voorkomen we uitwassen van groei gemotoriseerd verkeer?

Het project de Meanderende Maas: dijkversterking, meer natuur, recreatie en nieuw landschap (bron: project Meanderende Maas).

Natuurontwikkeling

Buitendijks

Ooibos

Maasmeanders

Struinnatuur

Struinroutes

Lithse Ham

Recreatie

Dijken

Jachthaven

Havenmonding

Rivierdynamiek

Keent

Waterveiligheid

Flinke fluctuatie waterpeil

Landbouwinclusieve natuur

Watersport

Meanderende Maas

Biodiversiteit

Pontjes

Wandelen

Zandwinningsplassen

Strandjes

Grootschalig landschap

Zuiderwaterlinie

Gericht op de Maas

Oeverwal

Recreatieve route

Pareltjes langs de Maas

Lith-Megen-Ravenstein

Verkeer op de dijk

Boomgaarden

Leefbaarheid

Passende landbouw

Landschappelijk raamwerk

Veel ondernemers

Ruimte om te ontwikkelen

Veel initiatieven

Recreatie als economische pijler

Kleinschalig landschap

Landschapselementen

Dorpen en stadjes

Cultuurhistorie

Wonen

Zuiderwaterlinie

Het poldergebied omvat het grootste deel van ons buitengebied en vormt de overgang van zand naar Maas. Van zuid naar noord bestaat het gebied steeds meer uit (zware) kleiige grond. Het gebied is grotendeels in gebruik voor landbouwdoeleinden, vooral door melkveehouders. Het gebied heeft een heel open karakter. De Hertogswetering vormt het verbindende element van oost naar west door het gebied. Ten noorden van de Hertogswetering is het gebied nog opener dan ten zuiden daarvan.

Het gebied is onder te verdelen in een westelijk, een midden en een oostelijk gebied. Het westelijke deel is relatief jong; in de jaren 80 van de vorige eeuw heeft daar een grootschalige ruilverkaveling plaatsgevonden. In de westelijke polder zijn een waterwingebied en weidevogelgebieden gelegen. Het oostelijke deel is ouder qua indeling. De bedrijfsbebouwing van de landbouwbedrijven ligt hier telkens aan de randen van het open gebied, terwijl in het westelijke poldergebied de bebouwing meer verspreid door het gebied ligt. Het middengebied vormt een overgang tussen het oostelijke en het westelijke gebied. Een belangrijk element in dit deelgebied is de haven.

Wat speelt er

In dit gebied komen veel onderdelen van de grote opgaven in ons buitengebied samen: de transitie van de landbouw, de energietransitie, wateropgave (zowel kwalitatief als kwantitatief) en verbetering van bodemkwaliteit en biodiversiteit.

Met het besluit voor de invulling van de resterende opgave voor energie-opwekking volgens de Regionale Energie Strategie heeft de gemeenteraad een duidelijke keuze gemaakt:

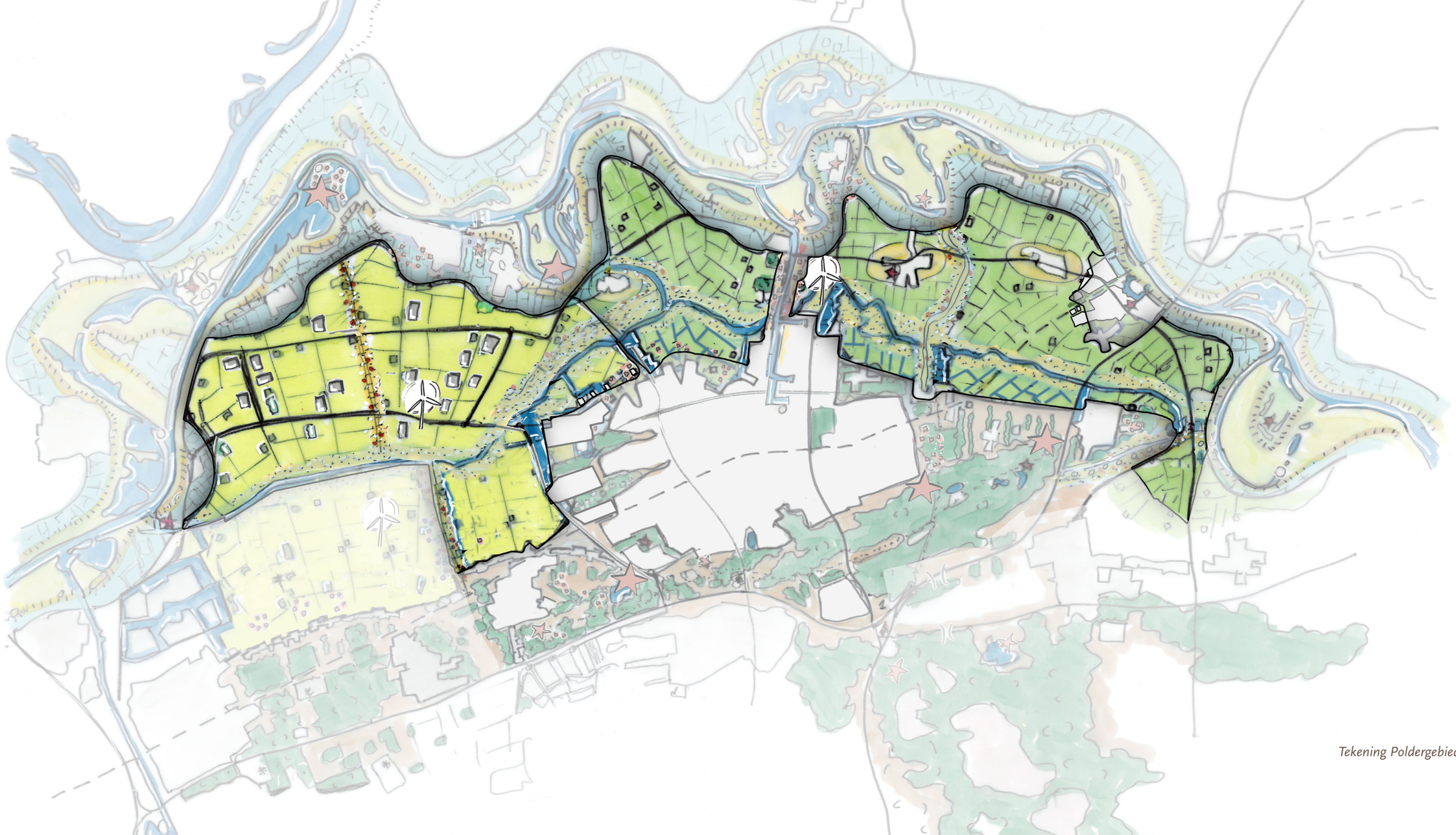
- concentratie in het westelijk poldergebied,
- niet (ook) in Stijbeemden,
- door middel van windenergie,
- en niet (ook) met grootschalige zonnevelden,
- me als uitgangspunt: afstand tenminste 2 km van de bebouwde kommen.

Een deel van het westelijk poldergebied is onderdeel van de Duurzame Polder. Hier gaat een integrale gebiedsontwikkeling plaatsvinden waar grootschalige energieopwekking gecombineerd wordt met ontwikkeling van de landbouw. Dit beïnvloedt het landschap maar biedt mogelijk ook kansen voor natuurontwikkeling en klimaatadaptatie. De volgende stap is dat mogelijke ontwikkelperspectieven onderzocht gaan worden die uiteindelijk moeten uitmonden in een voorkeursalternatief. Het eerder in gang gezette omgevingsparticipatie-traject wordt hierop aangepast. Dit loopt afzonderlijk van de participatie over deze gebiedsvisie.

Het waterwingebied ten zuiden van Maren-Kessel is een belangrijke voorziening. We verwachten dat deze drinkwaterwinning voor Brabant Water naar de toekomst een belangrijke voorziening is en blijft. Er is geïnvesteerd in de installatie en het zou een aantrekkelijke locatie voor Brabant Water kunnen zijn om ook in rivierwater te voorzien voor industrieel gebruik. Aandachtspunt is de hoeveelheid stoffen uit mest en gewasbeschermingsmiddelen die Brabant Water in het gebied in het grondwater aantreft.

Het poldergebied, zowel het westelijke als het oostelijke, is een belangrijk weidevogelgebied. In de loop van de tijd zijn daarvoor vele 'voorzieningen ontstaan: plas-drasgebieden, eendenkooien en passend beheer door agrariërs in samenwerking met natuurverenigingen en overheid.

Kenmerkend voor het gehele poldergebied is dat er nauwelijks bewoners zijn zonder (landbouw)bedrijf. Er zijn ook weinig recreatieve voorzieningen, met uitzon-

Tekening Poldergebied

dering van verkoop aan huis, enkele terrassen en soms een bed and breakfast bij agrarische bedrijven. De polder is landschappelijk door zijn openheid een heel herkenbaar gebied en wordt zo ook gewaardeerd.

Wat is onze visie

Wij kiezen in de polder primair voor de doorontwikkeling als landbouwgebied. Dus als productiegebied. We verbeteren de kwaliteit van water, bodem, lucht en versterken de biodiversiteit. Dat bereiken we vooral in samenhang met de transitie van de landbouw richting kringlooplandbouw. Ook zorgen we voor energieopwekking in de vorm van windmolens conform het besluit van de gemeenteraad over de Duurzame Polder.

Wat gaan we doen

In het poldergebied bieden we de agrarische sector de ruimte om zich verder te ontwikkelen. Het westelijke poldergebied, grotendeels ook het plangebied van de Duurzame Polder, leent zich goed als pilotgebied voor landbouw, kringlopen en natuurinclusiviteit. In het poldergebied bevinden zich voornamelijk melkveebedrijven. Vanwege nationale en provinciale eisen worden die steeds meer ‘grondgebonden’. Dat geeft koppelkansen met de belangen bij water, bodem en biodiversiteit. Ook meer grootschalige experimenten en voorzieningen passen hier, onder andere vanwege het ontbreken van burgerwoningen in het gebied zelf. In het midden en het oostelijke poldergebied zijn we meer terughoudend in de expansieruimte. Omdat de bedrijfsbebouwing daar vooral aan de randen is gesitueerd, ligt die veel vaker dichterbij woonbebouwing. In die deelgebieden is meer ruimte voor verbreding met nevenactiviteiten.

De transitie in de landbouw is primair aan de sector zelf. Om de hier geschetste ontwikkelingen in ons poldergebied mogelijk te maken is er meer nodig. Het vraagt om goede ondersteuning van alle partijen om de agrarische bedrijven heen: de ketenpartijen en de overheden. Dan gaat het om ruimte bieden, het zoveel mogelijk beperken van belemmeringen en samen met hogere overheden en andere partijen meedenken over een volhoudbaar ondernemersklimaat. Om de gevraagde en gewenste ontwikkelingen te ondersteunen willen we in de poldergebieden meer regelruimte bieden. Bijvoorbeeld de mogelijkheid om het bouwkavel te vergroten, mits dat gepaard gaat met een stevige verduurzaming.

We willen dat de **biodiversiteit** ook in de polder verbetert. Het gaat dan om de combinatie van bodemkwaliteit, waterkwaliteit en diversiteit van flora en fauna, gekoppeld aan het landbouwkundige gebruik. Daarnaast versterken we de ecologische structuren in het poldergebied. Via robuuste uitvoering van de ecologische verbindingszone de Hertogswetering en het aanleggen van dwarsverbindingen van Zuid naar Noord. En het verbeteren van de biodiversiteit van bermen en slootranden is een belangrijke maatregel.

Het poldergebied kampt nog niet met forse droogteproblematiek. Toch vraagt de **hydrologische situatie**, om aandacht. Daar zijn twee redenen voor: naar verwachting neemt de droogteproblematiek toe en het is de vraag wat de polder kan en moet betekenen voor het tegengaan van verdroging van het dekzandgebied. Dit moet eerst nader onderzocht worden. Het is goed al na te gaan denken over mogelijkheden voor vernatting, bijvoorbeeld de zone rondom de Hertogswetering, en de combinatie met natte teelten, natuurontwikkeling en wellicht ook recreatie.

Het **waterwingebied** ten zuiden van Maren-Kessel vraagt om goede bescherming. Het versterken van

de kwaliteit van water en bodem in en om dit gebied is daarmee nog belangrijker dan in de rest van het gebied. Net als de infiltratie van water, zodat het grondwater in voldoende mate aangevuld wordt. Het Waterschap is de leidende partij in de verkenning hoe we de hydrologische situatie in de polder moeten aanpakken. Samen met de grondeigenaren en ons. Daarvoor verkennen we met elkaar wat er nu speelt en wat er straks kan gaan spelen.

De komende jaren zullen in het poldergebied veel **boeren stoppen**. Hun gronden zijn en blijven waardevol voor landbouw en willen wij daarvoor beschikbaar houden. Ons VAB beleid schetst de kaders voor functieverandering en transformatie van vrijkomende agrarische bedrijven. In het westelijk poldergebied streven we naar behoud van agrarische productiepotentie en staan we functieverandering naar wonen of gebiedsvreemde functies in principe niet toe. Ook omdat dit botst met de opgave voor grootschalige energie opwekking. In het oostelijke en het middelste deel is aan de randen van de polder meer ruimte voor verbreding of omschakeling.

Het **landschap** van de polder is in de loop van de tijd regelmatig veranderd. De inrichting van de westelijke polder dateert uit de jaren 80 van de vorige eeuw. Het open karakter met vergezichten is altijd kenmerkend geweest en behouden we zoveel mogelijk. Bij alle ontwikkelingen die er gaan plaatsvinden bekijken we of we de cultuurhistorische elementen kunnen versterken. Zoals dwarsdijken en het aangeven van de begrenzing van het overloopgebied van de Beerse Overlaat.

Het gebied rondom het kanaal en het Ossemeer is een belangrijk uitloopgebied voor de stad en als verbinding naar de Maas. Dit kan verder versterkt worden. Bijvoorbeeld door het gebied van het waterwinbos op te waarderen.

Aan de noordwestkant van de stad is uitbreiding voorzien voor woningbouw. Het idee is dat op zo'n manier te doen dat stad en buitengebied verbonden zijn met elkaar, vooral door de bestaande groene zones in de stad door te trekken en zo te verbinden met het buitengebied. Op deze manier ontstaan nieuwe en betere mogelijkheden om 'ommetjes' te maken in het poldergebied. Dat kan ook aan de noordzijde van de stad. Behalve om goede voorzieningen vanuit de stad vraagt dat ook om de realisatie van paden in het poldergebied.

Het oostelijke poldergebied wordt qua landschap hoog gewaardeerd en is een belangrijke schakel tussen Herperduin en de Maas. Die verbinding proberen we te versterken. Desgewenst en zo mogelijk faciliteren we de verplaatsing van agrarische bedrijven naar de (met name de westelijke) polder om elders ontwikkelingen voor wonen, natuur of recreatie beter mogelijk te maken.

In de Duurzame polder gaan we voor de realisatie van windturbines zoals besloten door de gemeenteraad.

Dilemma's

- Hoe combineren we het uitgangspunt dat de polder ons primaire landbouwgebied is met mogelijke ruimtereserveringen voor water en voor robuustere natuurverbindingen?
- Het landschap verandert door het plaatsen van windmolens. Hoe zorgen we ervoor dat inwoners en bezoekers het landschap hoog blijven waarderen?
- Door de geplande woningbouw bij Oss NoordWest blijft er minder ruimte over voor opgaves als natuur en water. Hoe kunnen we dit voor deze opgaven compenseren?

Grootschalig

Ketenontwikkeling

Export

Doelgerichte regels

Hightech landbouw

Testopstellngen

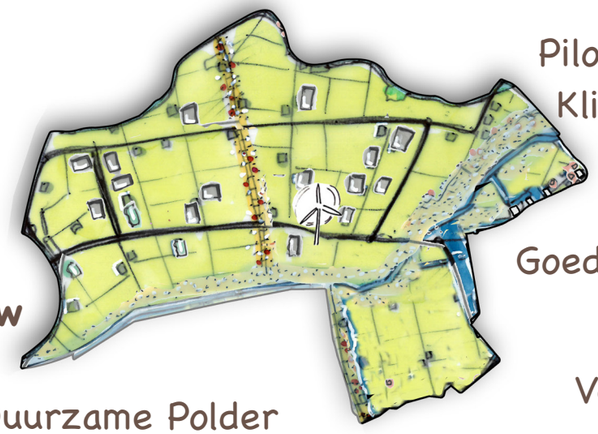
Samenwerking WUR/HAS

Landbouwontwikkeling

Openheid

Weidevogels

Eendenkooien

Pilots

Klimaatverbetering

Circulair

Klei

Goede landbouwgrond

Kringlooplandbouw

Veehouderij

Windmolens Duurzame Polder

Verbindingen natuur/recreatie

Mestverwerking

Ruimte om te innoveren

Grasland

Dierenwelzijn

Polder

Natuurinclusief

Het Dekzandgebied

Het dekzandgebied bestaat in feite uit twee delen: de dekzandrand en de dekzandrug. De dekzandrand vormt de overgangszone van het lager gelegen kleigebied naar de hoger gelegen dekzandrug. Op de dekzandrand liggen de stedelijke zone Oss-Berghem en de kernen Geffen en Herpen evenals enkele bebouwingsconcentraties en veel verspreide bewoning. Buiten de stedelijke zone heeft het gebied een kleinschalig en half open tot gesloten karakter. In het gebied wordt ook landbouw bedreven, maar dat heeft een ander karakter dan de landbouw in de polder. Vanwege de grondslag (zand) bevinden zich hier meer varkenshouderijen en akker- en tuinbouwbedrijven. De dekzandrug is het hoger gelegen zandgebied en bestaat uit het natuur- en recreatiegebied van Herperduin in het oosten en het gebied ten zuiden van Oss en Geffen. Het oostelijke deel is een natuurgebied, het westelijke deel een afwisseling van landbouw, natuur en wonen en bedrijvigheid in een kleinschalig landschap. Het industrieterrein Vorstengrafdonk en motorsport terrein Nieuw Zevenbergen liggen ook in dit gebied.

Wat speelt er?

Het dekzandgebied tussen Geffen en Herpen wordt ook wel de **Groene Long** van Oss genoemd. Het gebied bestaat uit een aaneenschakeling van waardevolle kleinschalige landschappen en natuurgebieden zoals de Geffense Bosjes, het Vierwindenbos, de Rijsvennen en Herperduin. In het landschap is via het project Landschappen van Allure de afgelopen jaren flink geïnvesteerd. Het westelijk deelgebied is zo een heel afwisselend gebied geworden waarin sterke relaties tussen stad en buitengebied zijn ontstaan, bijvoorbeeld via Landerij VanTosse. Het is ook een veel gebruikt wandel- en fietsgebied.

Het dekzandgebied en dan vooral de dekzandrug is een belangrijk gebied voor **recreatie en toerisme.** Vooral in en om Herperduin en bij de Geffense Plas. In beide gebieden vragen de recreatieve behoeften om doorontwikkeling van deze voorzieningen. Ook om de recreatieve druk meer te kunnen spreiden.

Verdroging is een belangrijk thema in dit gebied. De grondslag van zand zorgt voor een snelle infiltratie waardoor cultuurtechnische ingrepen zoals sloten en greppels weinig effect hebben. Herperduin lijdt zichtbaar onder verdroging. De ontwikkelingsmogelijkheden voor intensieve veehouderij zijn bepekt door de natuurwaarden en de nabijheid van bewoningsconcentraties. Tegelijkertijd biedt het gebied kansen voor akker- en tuinbouw. De nabijheid van de stad maakt het gebied interessant voor landbouw die directe verbindingen met de stad maak.

Wat is onze visie

De kracht van dit deelgebied is de combinatie van natuur met andere functies. Daarmee is dit gebied vooral een leefgebied. In Herperduin met recreatie en toerisme en in het gebied ten zuiden van Oss en Geffen en ook Herpen met landbouw, wonen en recreatie. We behouden en versterken deze kwaliteiten. Ook door de natuur verder te ontwikkelen. Đat vraagt vooral om verbetering van het systeem van water en bodem, waarbij hier verdroging het belangrijkste op te lossen probleem is.

Wat gaan we doen

Voor **Herperduin** zetten we in op de ontwikkeling als natuurgebied in combinatie met het aantrekkelijk faciliteren van het recreatief gebruik. Voor de natuurkwaliteiten is het essentieel om de verdroging tegen te gaan. De recreatiedruk willen we begeleiden door de inrichting van het gebied, de padenstructuur en door recreatieve voorzieningen aan de rand.

Tekening Dekzandgebied

We onderzoeken de mogelijkheden om Herperduin beter en robuuster **met Keent te verbinden**. In de eerste plaats voor de natuur maar daarnaast ook als recreatieve verbinding. Het beter zichtbaar maken van de historische Erfdijk kan hier ook aan bijdragen.

We proberen samen met het waterschap en andere partijen de verdere **verdroging van Herperduin** te voorkomen. Onder andere door de variatie van bossoorten en variatie in open- en geslotenheid verbeteren. Het tegengaan van verdroging van Herperduin vraagt ook om maatregelen in het aangrenzende gebied. Voor het gebied net ten noorden van Herperduin zien we mogelijkheden om het in combinatie met hydrologische maatregelen te ontwikkelen tot een kleinschalig 'coulissenlandschap', waar natuur, landbouw en kleinschalige wooncluster samengaan. Koolwijk is daar een goed voorbeeld van.

De **verstedelijkingsopgave** is onderdeel van de gebiedsvisie Stedelijk gebied en de ontwikkeling van verspreide bewoning vindt plaats aan de hand van initiatieven uit de markt. Wel zullen wij dergelijke initiatieven altijd koppelen aan landschapsverbetering en/of functieverandering van vrijkomende agrarische verbetering.

We willen bij Hoessenbosch een tweede recreatieve poort voor Herperduin ontwikkelen. Net als bij de Geffense Plas hebben zich ook hier initiatiefnemers gemeld.

De ontwikkelingsmogelijkheden voor veehouderijbedrijven zijn beperkt. Het hele gebied valt binnen de beperkingen veehouderij en ondervindt al snel beperkingen vanuit natuurwaarden en woongebieden. Het gebied leent zich voor akker- en tuinbouw. Dit is al duidelijk te zien in het landschap. Daarbij vraagt de specifieke wijze waarop deze gronden worden bewerkt en wat dat doet met de grond(water) kwaliteit aandacht. In dit gebied is ook ruimte voor nieuwe landbouwconcepten zoals voedselbossen herenboeren.

Vrijkomende agrarische bedrijven in het gebied kunnen worden ingezet voor functieverandering naar wonen (de eerdere genoemde bijzondere woonvormen), recreatievoorzieningen, kleinschalige bedrijvigheid of zorgvoorzieningen en zorginstellingen. Naast de verstedelijkingsopgave van Oss-West en Geffen-Zuid is er in het dekzandgebied beperkt ruimte voor wonen in het groen en exclusieve of bijzondere woonmilieus mits dit kleinschalig is en tegelijkertijd bijdraagt aan de versterking van het landschap.

Voor het verbeteren van de recreatieve en ruimtelijke kwaliteit van de **Geffense Plas** zijn in samenspraak met de omwonenden eerder al scenario's gemaakt. Er hebben zich commerciële initiatiefnemers gemeld. Het gaat erom daarin afgewogen keuzes te maken en te zorgen voor een toekomstgerichte ontwikkeling van de recreatiefaciliteiten.

Dilemma's

- Hoe zorgen we voor een goede combinatie van de aanpak van verdroging in Herperduin met een toekomst voor de landbouw in de zone om Herperduin heen?
- Hoe zorgen we dat natuurwaarden en recreatiemogelijkheden in Herperduin goed in evenwicht blijven?

Kleinschalig landschap

Zand

Bos

Hoog en droog

Natuur

Recreatie

Nieuw bos

Nieuwe bijzondere woonmilieus

Herperduin

Wonen in het bos

Voedselbos

Verbinding met Keent

Landschapselementen

Erfdijk

Recreatieve poort
Hoessenbosch

Geffense Plas

Vennen

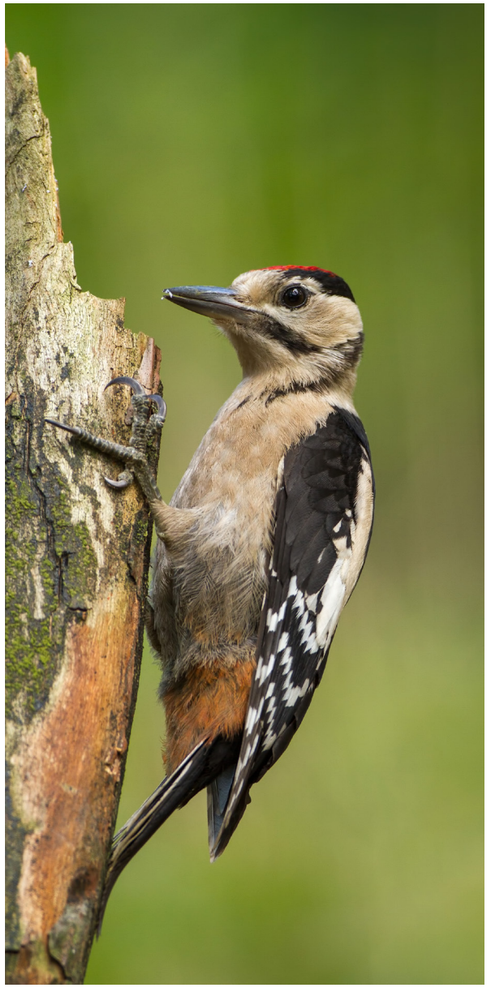
Landerij VanTosse

Heide

Zorginstellingen

Stuifzand

Maashorst

Specht, fotograaf Alexander Buil

6 Het gehele gebied

De matrix ingevuld

Deze afbeelding vat de gebiedsvisie samen. De zes thema's en de drie deelgebieden komen hier in samen. De kaart laat zien dat we een enorm rijk buitengebied hebben. Waarin we flink moeten werken om de opgaven die er spelen in te vullen. Maar waar er vooral veel kansen zijn om er zo met elkaar een nog rijker en vitaler buitengebied van te maken.

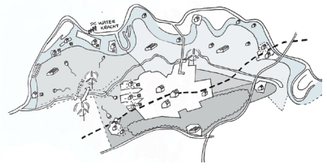
Matrix gebiedsvisie Buitengebied Oss

Bodem, water en lucht

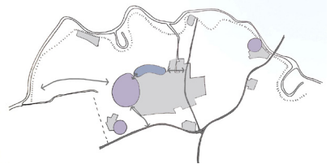
Rijke natuur

Ruimte voor energie

Vrije tijd, landschap en erfgoed

Prettig en gezond leven

Toekomstvaste landbouw

Maasovergebied

Poldergebied

Dekzandgebied

Verbindingen

Onze vragen hierbij zijn:

- **Biedt deze Gebiedsvisie het kader waarbinnen de afzonderlijke doelstellingen (hoofdstuk 3.2) tot ontplooiing kunnen komen?**
- **Gaan we evenwichtig om met enerzijds behoud van de waardevolle kwaliteiten van het landschap en anderzijds de gevraagde ontwikkelruimte?**
- **Bieden we hiermee de goede uitgangspunten om ons buitengebied klimaatrobuust te maken?**
- **Zien agrariërs en andere ondernemers hierin voldoende toekomstperspectieven?**
- **Levert het buitengebied zo een positieve bijdrage aan onze gezondheid?**

Wij denken dat we met deze gebiedsvisie daar een helpend perspectief voor schetsen. En dat we in de bespreking van dit concept daar goede aanvullingen op zullen krijgen.

Bijlage: samenvatting input stakeholders

1. Water en bodem

Hoe realiseren we gezamenlijk een klimaatadaptief buitengebied en welke kansen liggen er in de combinatie daarvan met andere functies (landbouw, natuur, wonen, recreatie)?

De bodem moet een gezond levend systeem en toekomstbestendig zijn. Hoe daaraan bijdragen als gemeenten met grondeigenaren?

- Heldere visie op mooi, voldoende, gezond en veilig water (ex lokaal, regionaal en landelijke kaders).
- Water als leidend/ordenend principe en beheer en ontwikkeling als kans op behoud/verbetering van kwaliteit en voldoende ruimte voor water rekening houden met klimaatverandering. Meer vasthouden en bergen en minder afvoeren.
- Zorg voor water- en waterrobuuste inrichting is integraal onderdeel van verantwoordelijkheid voor gebied en functie, inrichting en ontwikkeling.
- Nog onduidelijk in welke mate buitengebied voldoende waterrobuust is (2050) c.q. ruimteclaims kunnen ontstaan (waterschap).
- Waterveiligheid klimaat = Meanderende Maas e.a. maasprojecten.
- Welke functie de bodem heeft maakt een enorm verschil. Daar waar natuurgebieden een schrale bodem nastreven is dit in de landbouw andersom.
- Zowel de natuur als de landbouw, hebben belang bij een gezonde en vitale bodem wat in hoofdzaak te maken heeft met organische stofgehalte, actief bodemleven en goede waterhuishouding
- Biodiversiteit is belangrijk voor het ecologisch evenwicht en heeft daarmee ook betrekking op de bodem

2. Robuuste natuur

Hoe zorgen we voor meer biodiversiteit?

Hoe kunnen we ons buitengebied natuurinclusiever maken?

- Op zoek naar balans: functies, duidelijke keuzes, rol gemeente
- Bredere en concretere benadering.

- Hoe kunnen we er voor zorgen dat de bestaande groene waarden worden behouden en welke maatregelen zijn nodig om onze ambities op het gebied van biodiversiteit, duurzaamheid, gezondheid, klimaatadaptatie, en leefbaarheid te kunnen halen.
- Wat betekent dit voor de gebiedsvisie: vastleggen waarden en ambities
- Integraliteit – daar willen de mensen over praten: gebiedsgerichte aanpak, benadering vanuit landschappen, Wat is de lokale kwaliteit van natuur
- Hoe ziet natuurinclusieve landbouw er uit? Of wat is de rol van de boer in het toekomstige buitengebied? In hoeverre kunnen natuur en landbouw samengaan?
- Bredere en concretere benadering:
- Hoe kunnen we er voor zorgen dat de bestaande groene waarden worden behouden en welke maatregelen zijn nodig om onze ambities op het gebied van biodiversiteit, duurzaamheid, gezondheid, klimaatadaptatie, en leefbaarheid te kunnen halen.
- Wat betekent dit voor de gebiedsvisie: Vastleggen waarden en ambities

3. Ruimte voor energie

Welke 'koppelkansen' (...) ziet u bij het verder uitwerken van de plannen voor windmolens in de Duurzame Polder?

- Indirecte koppelkansen ('compensatie'). Te financieren uit afdrachten aan fonds: landbouw, natuur, biodiversiteit, erfgoed, gezondheid en leefbaarheid.
- Wegen die worden aangelegd om windmolens te bereiken combineren met bestaande wegen om nieuwe wandel-/fietsroutes te creëren.
- Gebruik deel opgewekte energie om water te brengen naar plaatsen waar dit wenselijk is.
- Zonneparken combineren met water & biodiversiteit: als de landbouwfunctie vervalt, kan het waterpeil omhoog.
- Zonnepanelen op (ondersteuningsbermen)keringen in dijkontwikkeling Lith-Bokhoven.
- Koppeling energiedoelen Waterschap/ Staatsbosbeheer en gemeente.

4. Vrije tijd, landschap en erfgoed

We vinden dat het recreatief gebruik van het buitengebied mag groeien. Maar er zijn wel grenzen aan en die kunnen per gebied verschillen. Waar en hoe bieden we ruimte aan welke vormen van recreatie en toerisme?

Hoe zorgen we ervoor dat archeologie en cultuurhistorie beleefbaarder worden en welke kansen biedt dat voor recreatie en toerisme?

- agrarische vernieuwing benutten om cultuurhistorisch waardevolle elementen, zoals de dwarsdijken of de inlaat in het oosten van de stelling, landschappelijk uit te lichten.
- Behoud, beheer en bescherm cultuurhistorische waarden zoveel als mogelijk en benut koppelkansen
- Spreid recreatieve druk zoveel als mogelijk door het toevoegen van attracties en attractiewaarden
- Vertel het vertaal. Niet alleen ruimtelijk, maar ook promotioneel

5. Prettig en gezond wonen

Hoe bereiken we een vitaal, gezond en leefbaar buitengebied met ruimte voor verschillende functies?

- (Sluip) verkeer is echt een issue, pleidooi noordelijke randweg.
- Niet altijd zoeken naar koppelkansen maar ook scherpe keuzes maken. Niet alles kan en hoeft overal.
- Stedelingen naar de natuur en natuur naar de stad.
- Primaat voor de agrariër in het buitengebied, mits die ook zijn verantwoordelijkheid voor duurzame instandhouding neemt en er ruimte is voor de kernen om te groeien.
- Windmolens als groot discussiepunt

6. Toekomstvaste landbouw

Wat heeft de landbouw nodig aan ontwikkelruimte om de ontwikkeling naar kringlooplandbouw mogelijk te maken?

Hoe kunnen we er in Oss voor zorgen dat de waarden die voor landbouw belangrijk zijn (bijvoorbeeld goede bodem, ruimtelijke ontwikkelruimte, bereikbaarheid, voldoende water) hand in hand gaan met waarden die voor de omgeving belangrijk zijn (schone lucht, mooi landschap, grote biodiversiteit)?

- Ruimte voor de boer om duurzaamheidswaarden te ontwikkelen
- En tegelijkertijd goede samenwerking met andere partijen
- Duidelijke doelen
- Landbouw zelf wil ruimte voor duurzaam doorontwikkelen, omgevingspartijen willen dialoog en meer grip
- Kavelruil en VABs, kunnen we daar meer mee?
- Koppeling met landschap (minder industrieel)
- Zorgvuldig ruimtegebruik, geen 'verspilling' (tov doelen)
- Aandacht zandgronden

Thema's en organisaties

Landbouw
- ZLTO
- ANV Oost-Brabant
- Rabobank
- Agrarisch Jongeren Kontakt Oss

Natuur
- IVN Oss
- Stichting Landschapsbeheer Oss
- Staatsbosbeheer
- Natuurmonumenten
- Brabant Landschap

Vrije tijd & ruimte
- Stichting Maasmeanders
- Maashorst Betrokken Ondernemers
- Koninklijke Horeca Nederland
- Toeristisch Informatiepunt Ravenstein
- Toeristisch Informatiepunt Megen
- Stichting Vestingwerken Ravenstein
- Stichting Archeologie Maasland
- Werkgroep Religieus erfgoed
- Stichting Wandelpaden Lith e.o.

Water & bodem
- Brabant Water
- Rijkswaterstaat
- Waterschap Aa en Maas

Prettig wonen & leven
- Dorpsraad Berghem
- Dorpsraad Megen, Haren en Macharen
- Dorpsraad Lith
- Dorpsraad Ravenstein
- Dorpsraad Geffen
- Dorpsraad Herpen
- ODBN
- GGD

Ruimte voor energie
- Escoss
- Energie Collectief Oss (ECO)
- Zon op Macharen
- Windcollectief
- Behoud Lithse Polder
- Tegenwind Strijbeemden

Algemeen
- Provincie Noord-Brabant
- Adviescommissie Omgevingskwaliteit
- Adviesraad Sociaal Domein

Gemeente Oss

Gebiedsvisie Vitaal Buitengebied Oss

Concept voor participatie, april 2021